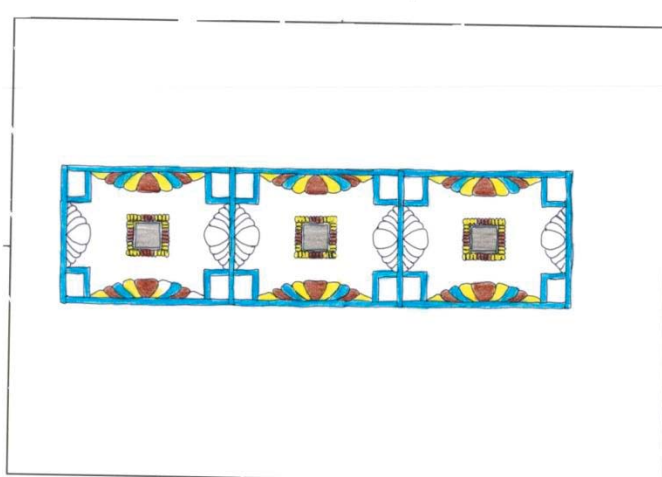
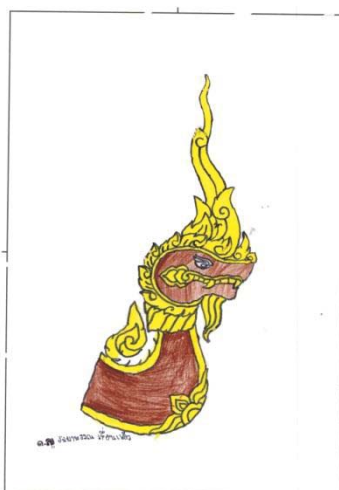
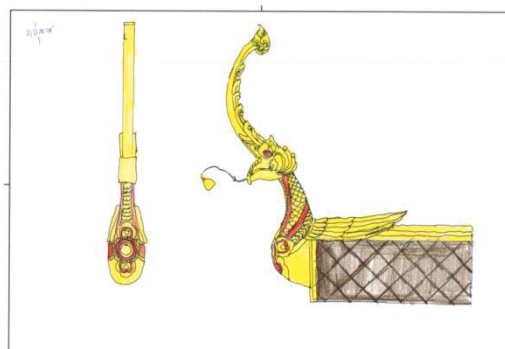
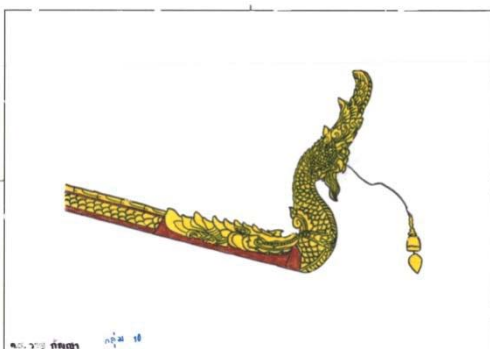
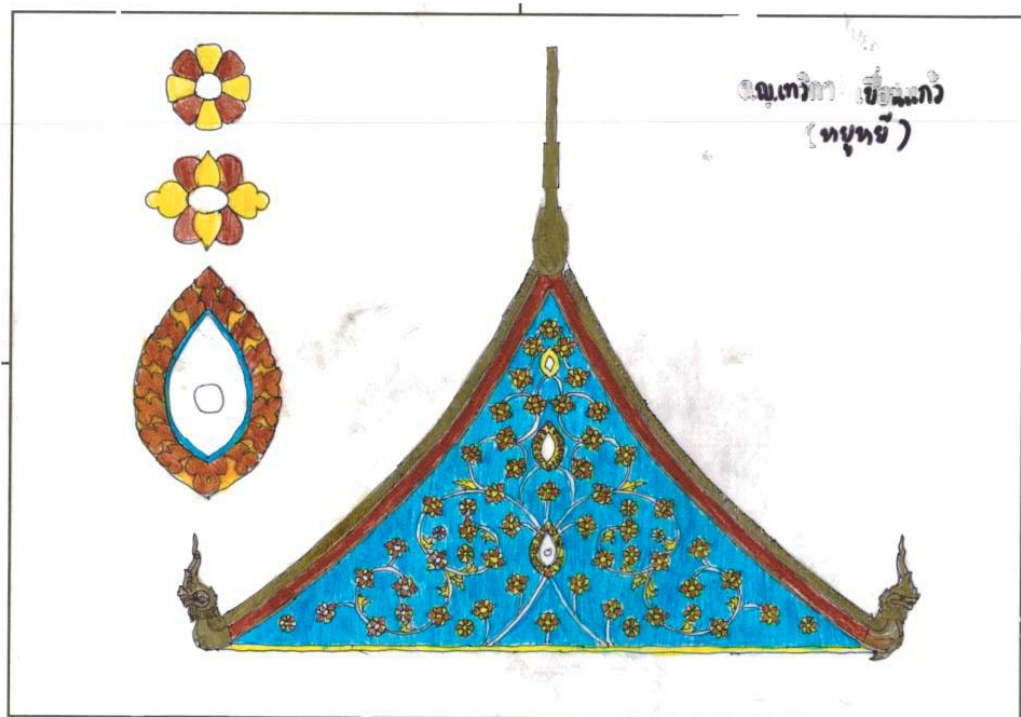
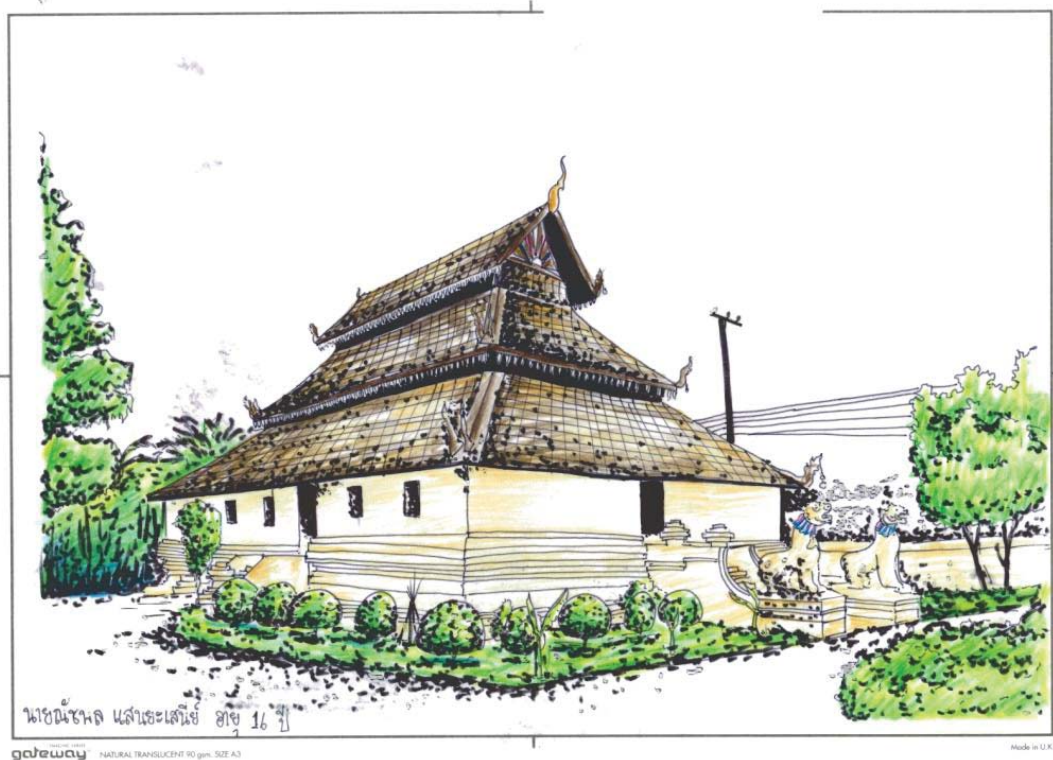
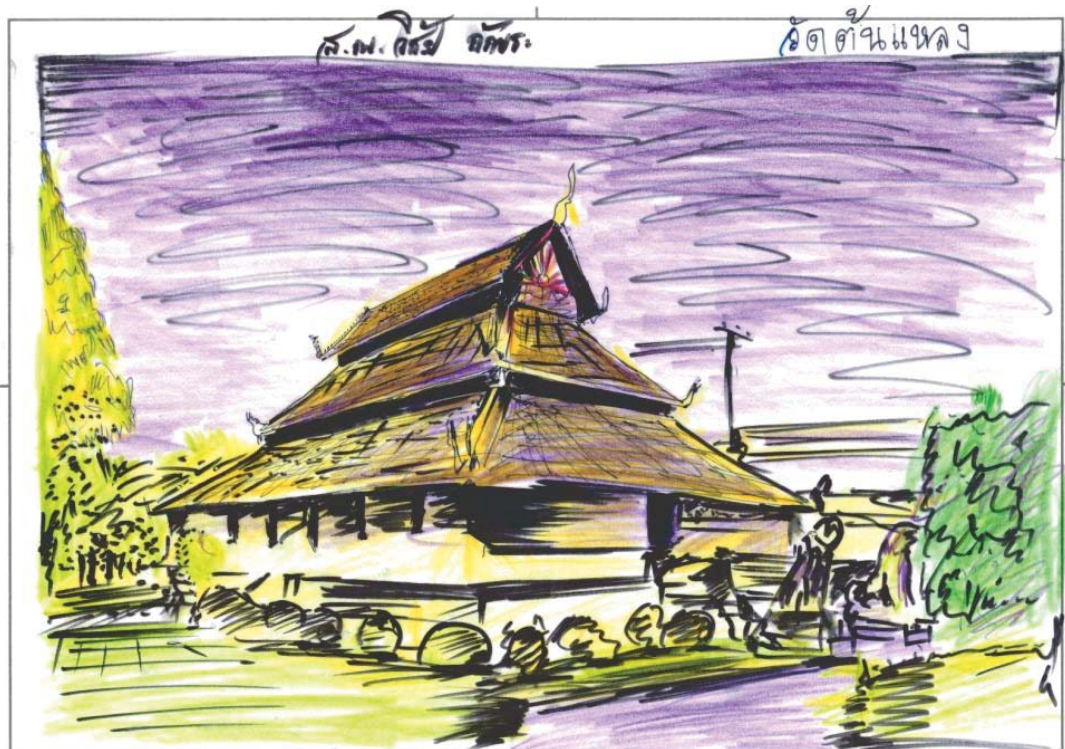

ภาพที่ 3.64 : แสดงกิจกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยจังหวัดพะเยา
ที่มา : กิจกรรมโครงการวิจัยย่อยที่ 1 วันที่ 27 ตุลาคม 2555

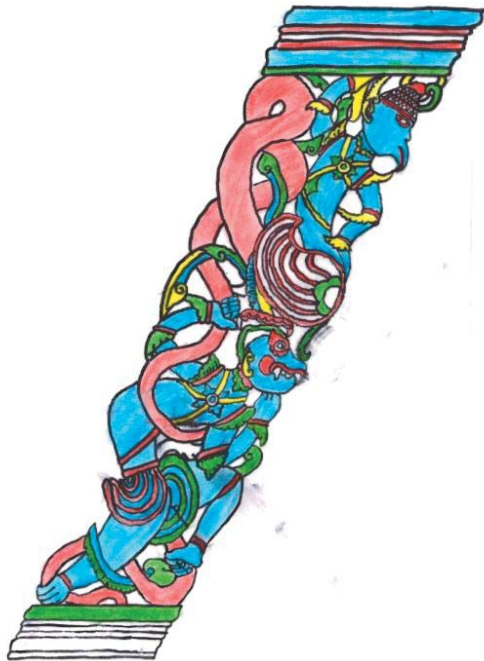
(2) ผลงานของชุมชนพื้นที่วิจัยจังหวัดน่าน

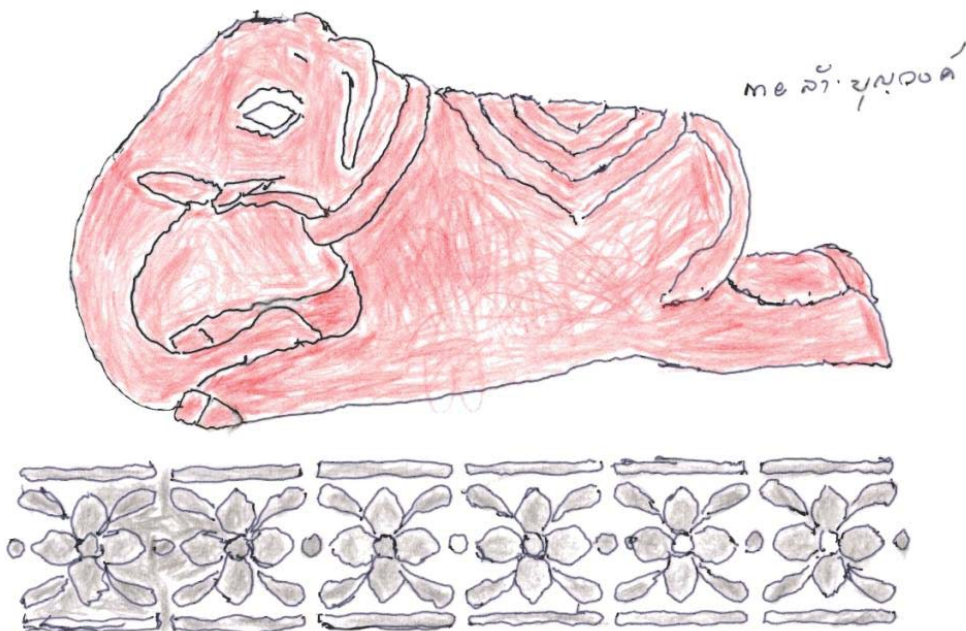
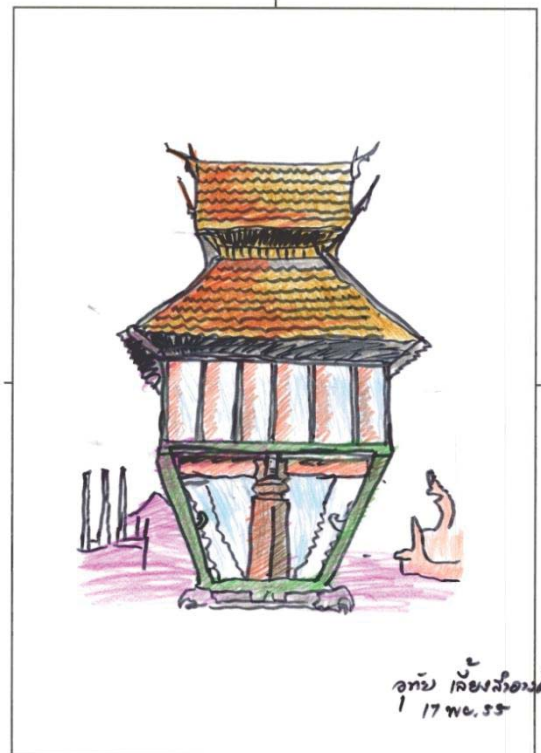
ภาพที่ 3.65 : แสดงกิจกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยจังหวัดน่าน

ที่มา : กิจกรรมโครงการวิจัยย่อยที่ 1 วันที่ 28 ตุลาคม 2555

(3) ผลงานของชุมชนพื้นที่วิจัยจังหวัดเชียงราย

ส.พ. วิชัย

ภาพที่ 3.67 : แสดงกิจกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยจังหวัดเชียงราย

ที่มา : กิจกรรมโครงการวิจัยย่อยที่ 1 วันที่ 18 ตุลาคม 2555

(4) ผลงานของชุมชนพื้นที่วิจัยจังหวัดแพร่

ด.ช. จิรายุ แม่น้ำ ป.4 เลบที่ 6 โรงเรียนวัดพระหลวง

ด.ญ. พิษณุ ะเกี ป.4

ด.ญ. ธนิตา ดอกแก้ว

ภาพที่ 4.68 : แสดงกิจกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยจังหวัดแพร่
ที่มา : กิจกรรมโครงการวิจัยย่อยที่ 1 วันที่ 18 ตุลาคม 2555

4.1 พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย

จากการดำเนินการเก็บข้อมูลของการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยซึ่งเน้นการศึกษาชนชาติไทใหญ่และไตลื้อในเขตจังหวัดล้านนาตะวันออกซึ่งประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน การศึกษาวิจัยได้แบ่งการศึกษาวิจัยในด้านพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชาติพันธุ์ไทใหญ่ และพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของละชาตินั้ไตลื้อ ซึ่งจากกระบวนการสรรหาพื้นที่ทางสถาปัตยกรรมพบว่าชุมชนที่เป็นเชื้อสายไตลื้อมีศักยภาพทางด้านสถาปัตยกรรมและเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่ชุมชนที่จะใช้ในการส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม และเป็นกลุ่มชุมชนที่ยังคงหลงเหลือในพื้นที่ 4 จังหวัดล้านนาตะวันออกดังกล่าว ซึ่งการศึกษาด้านพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไตลื้อในพื้นที่ 4 จังหวัดซึ่งที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาผ่านการศึกษาเอกสาร ประวัติศาสตร์ของชุมชน การสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนซึ่งเป็นผู้สูงอายุและการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อมาประกอบการศึกษา ซึ่งชุมชนที่ได้ดำเนินการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย 1 จังหวัดเชียงราย ชุมชนบ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จ.เชียงราย 2 ชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา 3.ชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ 4.ชุมชนบ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งการศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

4.1.1การศึกษาระบบการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่ทำการศึกษา

4.1.1.1พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านครึ่งใต้ ต.ครึ่ง อ.เชียงของ จ.เชียงราย

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชนที่ให้ข้อมูลว่าในแถบพื้นที่วัดครึ่งใต้ เป็นพื้นที่สงครามในอดีต มีชาวบ้านในสมัยส่วนหนึ่งนั้นเป็นเชื้อสายไตลื้อ โดยการอพยพย้ายถิ่นฐาน จากบ้านเจียงลม หรือ เชียงลม เมือง(แขวง)ไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐาน แต่จากหลักฐานการบันทึกของหมู่บ้านทำให้ทราบว่ากลุ่มที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่มของแสนหลวงกันทะ นายวิชา นายปิม นายขอด พญากันทะรังษี ซึ่งอพยพย้ายถิ่นฐานจากอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 5 ครอบครัว ราวประมาณ 200 ปี ตามลักษณะของพื้นที่บ้านครึ่งใต้นั้นจากชัยภูมิที่เป็นจุดกึ่งกลางของเส้นทางระหว่างอำเภอเทิงและอำเภอเชียงของซึ่งจะนำไปสู่เขตชายแดนของไทยและลาว ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่าน่าจะเป็นพื้นที่จุดแวะพักของเส้นทางเดินทางก่อนการ

ข้ามเขตแดนในอดีต ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของหลากหลายชาติพันธุ์มารวมตัวกันทั้งคนพื้นเมืองและคนไตลื้อ ซึ่งสามารถเห็นได้จากชุมชนที่ยังคงมีลักษณะของบ้านไตลื้อในหมู่บ้านใกล้เคียงของชุมชนบ้านครึ่งใต้ เช่นชุมชนบ้านศรีดอยชัย และสังเกตได้จากหลักฐานของเครื่องแต่งกายของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงชุมชนบ้านครึ่งใต้

ดังนั้นระบบพัฒนาการของการตั้งชุมชนและหมู่บ้านในเขตพื้นที่บ้านครึ่งใต้ สันนิษฐานว่ามาจากการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชนหลายเชื้อชาติได้อพยพมารวมตัวกันตั้งหมู่บ้านอันเนื่องมาจากชัยภูมิของพื้นที่ที่เป็นลักษณะเส้นทางสัญจรที่มีจุดแวะพักค้างแรมก่อนการเดินทางข้ามน้ำโขงไปยังประเทศลาวและเขตพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และอีกสาเหตุหนึ่งคือจากการอพยพของแรงงานในการสร้างเส้นทางในช่วงสมัยยุคสงครามซึ่งมีการระดมชาวบ้านในการสร้างเส้นทางซึ่งมีกลุ่มชนที่มาจากอำเภอท่าวังผาจังหวัดน่านเข้ามาตั้งรกรากในขณะนั้นเป็นกลุ่มชนแรก

4.1.1.2 พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา

เนื่องจากอำเภอเชียงม่วน เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งซึ่งรูปแบบของการอพยพย้ายถิ่นฐานจึงเกี่ยวข้องกับการอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เห็นภาพของพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนท่าฟ้าใต้ จึงจำเป็นต้องอ้างอิงจากสืบค้นหลักฐานทางเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานซึ่งอาศัยการค้นคว้าเอกสารที่ระบุชื่อเชียงม่วน ตามระยะเวลาที่มีอ้างอิงอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับการสอบถามผู้สูงอายุ ที่จำความได้ถึงความเป็นมาของประวัติหมู่บ้านต่างๆ ทำให้ทราบถึงความเป็นมาโดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีอายุการตั้งถิ่นฐานไม่ถึง 100 ปี แต่บางหมู่บ้านที่มีมาก่อนไม่มีใครยืนยันเกี่ยวกับเวลา ตลอดจนการค้นคว้าของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอเชียงม่วน (2537) ได้เสนอเรื่องการตรวจสอบโบราณสถาน บริเวณบ้านทุ่งหนอง ด้านทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำยม ซึ่งอาจเป็นคูเมืองในอดีต และบริเวณบ้านห้วยก้างปลา-นาบัว อาจเป็นแหล่งโบราณคดี ตามหนังสือที่ พย 0427/775 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2535 เพื่อเสนอให้หน่วยงานของกรมศิลปากรส่งผู้เชี่ยวชาญมาสำรวจเมืองเชียงม่วน ซึ่งแปลว่าเมืองสนุก (อุทิศ ปฐมของและรวงทอง สมักร 2537: 2-7) เชียงม่วน ชื่อที่ใช้ในปัจจุบัน น่าจะเป็นชื่อเรียกในบัญชีเมืองโบราณสมัยขุนเมืองธรรมิกราช (โอรสขุนจอมธรรมครองเมืองภูพานยาวมีพระชนมอยู่ระหว่าง พ.ศ. 1714 -1790) จากคำว่า “เมืองมวน” ตามบัญชีเมืองในสมัยโบราณ 23 หัวเมือง ซึ่งมีเมือง “เมืองมวน”ซึ่งน่าจะเป็น “เมืองเชียงม่วน” จังหวัดพะเยาและในยุคของผู้ครองนครน่าน รวรัชกาลที่ 4พ.ศ2399 ซึ่งเป็นช่วงยุคเก็บผักช้าเก็บข้าวใส่เมืองมีการกวาดต้อนชาวไตลื้อเมืองพง เขตสิบสองปันนาประเทศจีนในปัจจุบัน ให้เข้ามาตั้งภูมิลำเนาในเขตเมืองเชียงม่วนและเมืองเชียงคำ (เอกสารประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 10 ตอนต้น : 162)และในปี พ.ศ. 2443 ได้มีการยุบเมืองปง เมืองควน ซึ่งมีพ่อเมืองปกครองขึ้นต่อนครน่าน และมีศูนย์รวมการปกครองที่เมืองเชียงคำ เรียกว่าเขตน่านเหนือ (มณู นนทมนตรี 2536:160,อ้างในอุทิศ ปฐมของและรวงทอง สมักร 2537:11) และในปี พ.ศ. 2459 เปลี่ยนชื่ออำเภอปงเป็นอำเภอบ้านม่วงและในปีพ.ศ. 2486 ได้โอนอำเภอปง ไปขึ้นกับ

จังหวัดเชียงราย ซึ่งมี 8 ตำบล คือ 1.ปง 2.ควน 3.จิม 4.ผาช้างน้อย 5.ยอด 6.สระ 7.เชียงม่วน 8.ออย (สถาบันภาษาศาสตร์.ม.ป.ป.: 235)

วันที่ 18 มิถุนายน 2512 ได้มีประกาศยกฐานะพื้นที่เขตตำบลเชียงม่วน ตำบลบ้านม่วง ตำบลสระ ขึ้นมาเป็น “กิ่งอำเภอเชียงม่วน” และได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็น อำเภอเชียงม่วน จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2517 และต่อมาในวันที่ 28 สิงหาคม 2520 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดพะเยา พ.ศ. 2520 ให้มีเขตการปกครอง 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอปง และอำเภอเชียงม่วนการศึกษาความเป็นมาของชาวไตลื้อในอำเภอเชียงม่วน

จากการกวาดต้อนผู้คนชาวไตใหญ่ไตลื้อนำมาตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองน่านเป็นจำนวนมาก โดยให้แยกย้ายไปสร้างบ้านเรือนตามหัวเมืองต่างๆ (สันติภาพ พุเจริญ เกลนิวส์รายวัน, 15 กันยายน 2537 : 32) เช่นในที่ปัจจุบัน อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง อำเภอทุ่งช้าง อำเภอนาน้อย ซึ่งต่อมาได้กระจายออกไปหลายท้องที่ (กรมศิลปากร 2530, 41)

ในจำนวนไตลื้อที่โยกย้ายในยุคนั้น เจ้าเมืองน่านได้สั่งให้ไตลื้อกลุ่มพญาคำและพญาธนะ (นัยว่าเป็นเจ้าเมืองในสืบทอดป็นนา) ไปตั้งบ้านเรือนในพื้นที่อำเภอเชียงม่วนปัจจุบัน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในเขตการปกครองของเมืองปง ขึ้นกับเมืองน่าน ท้องที่อำเภอเชียงม่วนนี้ แต่เดิมเคยมีฐานะเป็นเมืองว่า เมืองเชียงม่วน ขึ้นกับเมืองเชียงราย (ประกิจจักร 2518, 285)

เมื่อชาวไตลื้อ กลุ่มพ่อเผ่าแสน กลุ่มพญาคำ พญาธนะ ตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองเชียงม่วนแล้วภายหลังมีชาวไตลื้อจากท้องที่จังหวัดน่าน ปัจจุบัน เช่นท่าวังผา นาน้อย เคลื่อนย้ายลงมาสมทบอีกเป็นจำนวนมาก ประชากรชาวไตลื้อรุ่นปัจจุบันหลายคน ได้ย้ายมาจากเมืองน่าน โดยเฉพาะชาวไตลื้อบ้านท่าฟ้าท่าฟ้าเหนือท่าฟ้าใหม่ ได้ย้ายมาจากบ้านหนองบัว ท่าวังผา จังหวัดน่าน อีกทอดหนึ่ง ซึ่งเป็นผลพวงมาจาก “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” (วิมลปิงเมืองเหล็ก สัมภาษณ์) ซึ่งแต่เดิมเป็นชาวไตลื้อจากเมืองล่า ในสืบทอดป็นนา (แผ่นพับของอำเภอเชียงคำ)

ประชาชนไตลื้อเชียงม่วน ได้ขยายอย่างรวดเร็ว ด้วยสาเหตุการขยายเผ่าพันธุ์ภายในและประชากรนอกพื้นที่อพยพมาสมทบ เช่น จากเขตอำเภอเทิง และจากเมืองน่าน หลักฐานทางสถาปัตยกรรม เช่น วิหารวัดทุ่งมอกหลังเก่า วัดบ้านม่วง วัดบ้านหลวง แสดงให้เห็นว่าชาวไตลื้อต้องมีจำนวนมากและเข้มแข็งพอที่จะสร้างศาสนสถานเช่นนี้

พญาคำและพญาธนะจึงได้นำไตลื้อจำนวนหนึ่ง ไปอยู่เมืองเชียงคำ สร้างหมู่บ้านใหม่ชื่อ “บ้านม่วง” ตามชื่อบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน และไตลื้อกลุ่มนี้คงย้ายไปหลังจากที่ได้สร้างวัดศรีเมืองม่วงและวัดทุ่งมอกแห่งเมืองเชียงม่วนแล้ว เพราะ “วัดทุ่งมอก” ในบัดนี้ตามประวัติบอกเล่า (มุขะปาฐะ) ยืนยันว่า “พญาคำเป็นผู้สร้างวัดทุ่งมอก”

พ่อเฒ่าแสนกาบคำ ก็นำไต้ลื้อจากบ้านแพทย์เมืองเชียงม่วน ไปสร้างบ้านแพด เมืองเชียงคำ การเขียนชื่อหมู่บ้านสับสนต่างกัน เป็นเพราะทางเชียงม่วนเขียนเป็นภาษาไทยปัจจุบัน แต่เสียงยังพ้องกัน สามารถสืบทอดความหมายกันได้

พ่อเฒ่าอุทัย อุ้นตาล แห่งบ้านทุ่งหนอง เมืองเชียงม่วน ได้ทำบัญชีหมู่บ้านไต้ลื้อที่อพยพไปอยู่ที่เมืองเทิง(อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย)และเมืองเชียงคำ ดังนี้

ตารางที่ 4.1:บัญชีหมู่บ้านไต้ลื้อที่อพยพไปอยู่ที่เมืองเทิง(อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย)และเมืองเชียงคำ

ลำดับ	ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงม่วน	ชื่อหมู่บ้านที่ย้ายไปอยู่
	บ้านบ่อตอง	บ้านห้วยหลวง อ.เทิง จ.เชียงราย
	บ้านร่องอ้อ(หนองอ้อ)	บ้านห้วยวน อ.เชียงคำ จ.พะเยา
	บ้านมาง	บ้านมาง อ.เชียงคำจ.พะเยา
	บ้านน้ำล้อม	บ้านเชียงบาน อ.เชียงคำ จ.พะเยา
	บ้านแพทย์	บ้านแพด อ.เชียงคำ จ.พะเยา
	บ้านทุ่งมอก	บ้านทุ่งมอก อ.เชียงคำ จ.พะเยา
	บ้านหนอง (ทุ่งหนอง)	บ้านหนอง อ.เชียงคำ จ.พะเยา
	บ้านห้วยทราย (ป่าแหม)	บ้านทราย อ.เชียงคำ จ.พะเยา
	บ้านต้นซาง(ห้วยอ้อมบ้านหนึ่งของบ้านหลวง ตั้งแต่บริเวณที่ว่าการอำเภอเชียงม่วนด้านทิศใต้	ย้ายไปอยู่ที่อำเภอเชียงคำบ้านศรีพรหม (คำรณ มูลศรี,2536)

ที่มา : เอกสารคุณกิงกาญ อ้างถึง พ่อเฒ่าอุทัย อุ้นตาล แห่งบ้านทุ่งหนอง เมืองเชียงม่วน

ในด้านพัฒนาการการย้ายถิ่นฐานและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่มีการบันทึกไว้สามารถสรุปได้ดังนี้บ้านท่าฟ้าใต้มีเรื่องเล่าต่อกันมาเกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านดังนี้ในวันหนึ่งมีฝูงช้างป่า โขลงหนึ่ง ออกมากินข้าวไร่ พืชผลต่างๆ ของผู้เฒ่าคนหนึ่งได้รับความเสียหาย ลักษณะมีด้ามขวานฟันพายุฟันฟ้าคะนอง ฟ้าได้ผ่าถูกตัวผู้เฒ่าคนนั้นถึงแก่ชีวิตใกล้ๆ ทำน้ำผึ้งขาวของแม่น้ายม ต่อมาชาวบ้านจึงเรียกทำน้ำตรงนั้นว่า “ท่าเฒ่าฟ้า” ภายหลังเรียกสั้นๆเรียกว่า ท่าฟ้า จนถึงปัจจุบัน และที่นี่ได้สร้างศาลให้ เรียกว่า “หอผีฟ้า” หอนี้ไม่มีหลังคาต่อมามีผู้หวังดีทำหลังคาให้เกิดล้มป่วยลง จนในที่สุดต้องรื้อหลังคาออกจึงหาย ปัจจุบันหอนี้อยู่ติดกับสถานีอนามัยบ้านท่าฟ้าใต้ (นายธรรม กันทะ ผู้ให้สัมภาษณ์)

จากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์และการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านท่าฟ้าและหมู่บ้านท่าฟ้าใต้มีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของ

ชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับการโยกย้ายถิ่นฐานตามคำสั่งของผู้ปกครองนครเพื่อการขยายอำนาจทางการปกครองและการครอบคลุมพื้นที่โดยการส่งผู้ที่ไว้วางใจของผู้ครองนครไปควบคุมพื้นที่ซึ่งเป็นขอบเขตพระราชอำนาจของผู้ครองนครในขณะนั้น และอีกทั้งการตั้งถิ่นฐานอันเนื่องมาจากสภาพของพื้นที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต กล่าวคือสภาพของพื้นที่ที่ชุมชนตั้งอยู่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ที่เพียงพอต่อการหล่อเลี้ยงประชากรในชุมชนจึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนไปตั้งชุมชนในพื้นที่แห่งใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าและการย้ายถิ่นฐานอันเนื่องจากความหนาแน่นของประชากร

4.1.1.3 พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านพระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของวัดพระหลวง ตำนานวัดพระหลวงซึ่งเรียบเรียงขึ้นเมื่อ พ.ศ.2509 โดยพระครูปัญญากิจชัย อภิขโย เจ้าอาวาสรูปที่ 13 ได้กล่าวว่าแต่เดิมหมู่บ้านและวัดพระหลวงแห่งนี้ เคยเป็นป่าใหญ่ดงหลวงมาก่อนมีต้นไม้ใหญ่มิ่น้อยใหญ่ขึ้นหนาทึบ มีสัตว์ป่าชุกชุมจนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2330 ได้มีชนกลุ่มได้อพยพจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายอพยพลงมาทางใต้ถึงบ้านสูงเม่น จังหวัดแพร่โดยมีพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน นำโดย 1.วัดและบ้านกว่าว เจ้าอาวาสชื่อ ครูบากกว่าว 2. วัดและบ้านสบจัน เจ้าอาวาสชื่อ ครูสบจัน 3.วัดและบ้านหัวโป่ง เจ้าอาวาสชื่อ สุทธนะ มาสร้างบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านขึ้นและช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์วัดร้าง ตลอดจนพระประธานองค์ใหญ่ในวิหารและให้ชื่อวัดนี้ว่า “วัดพระหลวง” หรือ “วัดหลวงค่าน” เนื่องจากในอดีตวัดพระหลวงเป็นวัดหน้าด่านด้านใต้ของเมืองแพร่และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านพระหลวง” ซึ่งทั้งวัดและหมู่บ้านมีคำว่าหลวง คงเกิดจากที่มีพระประธานองค์ใหญ่ซึ่งใหญ่แปลว่าหลวงในภาษาท้องถิ่น หรือการมีชาวบ้านอพยพมามากถึง 3 หมู่บ้านและ 3 วัดด้วยกันและสถานที่นี้ในอดีตมีการตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นป่าใหญ่ดงหลวง วัดพระหลวงมีโบราณสถานที่มีความสำคัญหลายแห่งคือเจดีย์วัดพระหลวง หอไตร หอระฆัง ซึ่งชาวบ้านได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานให้เป็นปูชนียสถานที่ควรค่าแก่การกราบไหว้ และในปีพ.ศ. 2436 ราชการได้จัดการปกครองออกเป็นตำบลและหมู่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 17 ตำบล ชุมชนบ้านพระหลวงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นตำบลพระหลวง ซึ่งขึ้นกับอำเภอเมืองแพร่ โดยมีหัวหน้าตำบลเรียกว่า “แคว้น” ส่วนการปกครองหมู่บ้านเรียกว่า “หลัก” ปี พ.ศ. 2459 ทางการได้ยุบตำบลขนาดเล็ก 6 ตำบล ตำบลพระหลวงจึงถูกยุบด้วย และให้ไปรวมกับตำบลดอนมูล ปีพ.ศ. 2538 ชุมชนบ้านพระหลวงได้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นตำบลอีกครั้งหนึ่งโดยแยกหมู่บ้านหมู่ที่ 7,8,9,10 และ 12 จากตำบลดอนมูลมาตั้งเป็น “ตำบลพระหลวง” แล้วแบ่งหมู่บ้านเป็น 5 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1-5 ในปัจจุบัน

ดังนั้นระบบพัฒนาการของการตั้งชุมชนและหมู่บ้านในเขตพื้นที่บ้านพระหลวงสามารถวิเคราะห์และสันนิษฐานได้ว่ามาจากการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชนได้อพยพบางส่วนอพยพมารวมตัวกันตั้งหมู่บ้านอันเนื่องมาจากชัยภูมิของพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยในเบื้องต้นสันนิษฐานว่าพื้นที่ที่อพยพมาตั้งรกรากนั้นเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนล้าหนาเคยมีการตั้งถิ่นฐานแล้วครั้งหนึ่งและมีการอพยพออกจากพื้นที่เดิมนั้นไป ซึ่งสันนิษฐานจากหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งมาจากการขุดพบซากศพที่

หลงเหลือเป็นซากของโบราณสถานที่มีการบูรณปฏิสังขรณ์ในเวลาต่อมา และกลายเป็นพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่าในเวลาต่อมาอีกช่วงหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนในระลอกที่สองซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มชนไตลื้อซึ่งอพยพมาจากเมืองเชียงแสน ด้วยการสันนิษฐานจากรากของสำเนียงภาษาพูดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวไตลื้อเมืองเชียงแสน

4.1.1.4 พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านต้นแหลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน

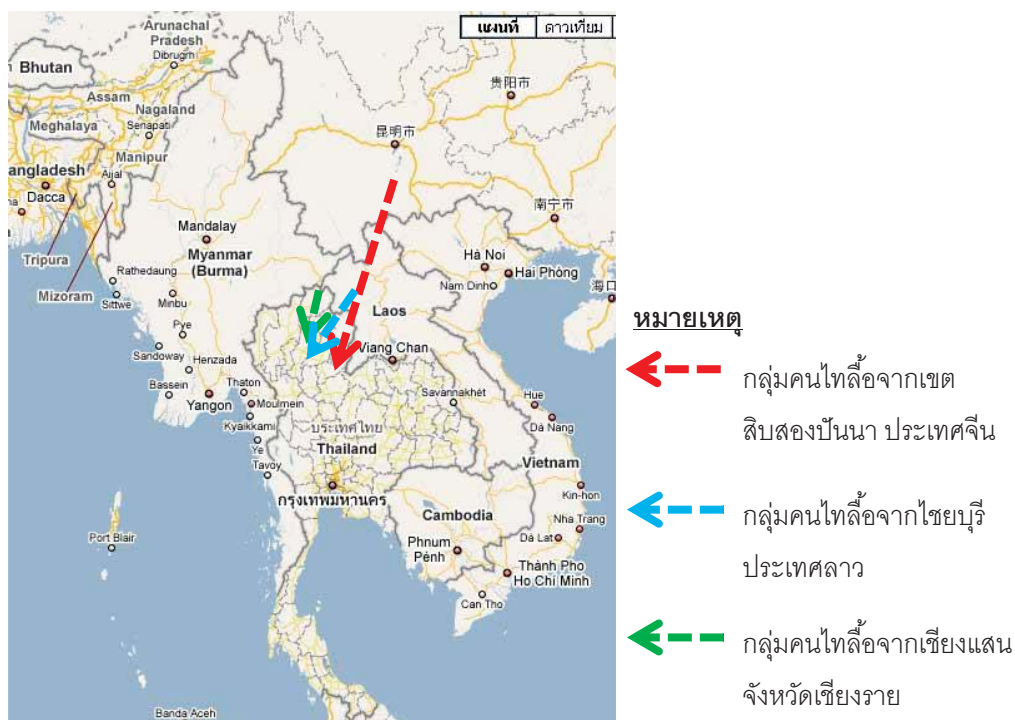
วัดต้นแหลง สร้างขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ.2127 หรือประมาณ 422 ปีมาแล้ว โดยช่างชาวไตลื้อ จากสืบค้นข้อมูลและสัมภาษณ์ชุมชนทำให้ทราบว่าวิหารหลังเดิมก่อนมาเป็นวิหารทรงไตลื้อในที่ตั้งปัจจุบันเคยมีการก่อสร้างอาคารพระวิหารมาแล้วครั้งหนึ่งซึ่งพื้นที่แต่เดิมเป็นพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ตั้งของวิหารมีการก่อสร้างใกล้เคียงกับแม่น้ำจึงทำให้เกิดการไหลท่วมหลากของน้ำจึงมีการย้ายพื้นที่ตั้งของวิหารโดยการรื้อถอนและสร้างใหม่ ซึ่งอาคารหลังใหม่ แต่รูปแบบทางสถาปัตยกรรมยังคงใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบศิลปะไตลื้อ แต่ในระยะต่อมามีการละทิ้งถิ่นฐานและอพยพกันออกไปของชาวไตลื้อ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนที่อยู่โดยรอบวัดต้นแหลงเป็นคนไทยวน(คนพื้นเมือง) จากการทดลองสืบค้นด้วยวิธีการสืบค้นจากเอกสารทางประวัติศาสตร์พบว่าการที่มีคนไทยวนเป็นคนกลุ่มใหญ่เป็นผู้อยู่ในพื้นที่ แทนที่จะเป็นกลุ่มคนไตลื้ออยู่อาศัยมาก่อนในอดีตตั้งแต่การอพยพมาในสมัยของเจ้าผู้ครองนครน่าน ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง สาเหตุยังไม่ทราบแน่ชัด แต่ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นเนื่องด้วยหมู่บ้านมีลักษณะที่ลุ่มและน้ำสามารถท่วมถึงได้ตลอดเวลา และเป็นลักษณะของการท่วมหลากของน้ำในเวลาอันสั้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของอุทกภัยที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของคนไตลื้อในอดีตและอีกสาเหตุหนึ่งอาจมาจากภัยจากโรคระบาดและการสงครามในอดีต ก็น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งของการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งต่อมาเมื่อเกิดการพัฒนาของเมืองเกิดขึ้นเรื่อยมาทำให้มีกลุ่มคนพื้นเมืองได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่และทำการฟื้นฟูหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นระบบพัฒนาการของการตั้งชุมชนและหมู่บ้านในเขตพื้นที่บ้านต้นแหลง อำเภอปัว จังหวัดน่านสามารถวิเคราะห์และสันนิษฐานได้ว่ากลุ่มชนชาติแรกสุดที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เขตชุมชนบ้านต้นแหลงน่าจะเริ่มเข้ามาตั้งแต่ราวปี 150 ปีก่อน จากการถูกกวาดต้อนในช่วงรัชกาลที่ 1 ซึ่งในขณะนั้นผู้ครองนครน่านคือเจ้าฟ้าอัครวรปัญญา (เจ้าผู้ครองนครน่าน) และเจ้าสุนทรวราช (เจ้าผู้ครองนครน่าน) ยกกองทัพขึ้นไปกวาดต้อนชาวไตลื้อจากสิบสองปันนามายังเมืองน่าน และเมืองบางส่วนของประเทศลาว และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 เจ้าสุริยพงษ์ (เจ้าผู้ครองนครน่าน) ก็ได้ยกกองทัพขึ้นไปกวาดต้อนชาวไตลื้อจากสิบสองปันนามายังเมืองน่านซึ่งมาจากการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชนไตลื้อราวรัชกาลที่ 4พ.ศ.2399 ซึ่งเป็นช่วงยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมืองมีการกวาดต้อนชาวไตลื้อเมืองพง เขตสิบสองปันนาประเทศจีนในปัจจุบัน ให้เข้ามาตั้งภูมิลำเนาในเขตเมืองเชียงม่วนและเมืองเชียงคำพะเยาซึ่งสามารถสรุปสาเหตุของการโยกย้ายถิ่นฐานได้หลายสาเหตุซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1. สาเหตุจากถูกกวาดต้อนในภาวะช่วงภัยสงครามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-42. สาเหตุจากการเมืองการ

ปกครอง 3. สาเหตุจากติดตามญาติพี่น้องที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานมาก่อนหน้า 4. สาเหตุจากการแสวงหาแหล่งทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีภาวะภัยสงคราม เป็นต้น

4.1.1 การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมแบบมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักท่องเที่ยวควรเข้าใจบริบทด้านพัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของชุมชน และอัตลักษณ์ของชุมชนแต่ละชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย ก่อนการเข้าถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านที่มาของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านของพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนสามารถศึกษาได้จากการค้นคว้าข้อมูล เอกสารทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าของชุมชน ซึ่งจากการศึกษาของนักวิจัย ทั้งการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ชุมชนจากตัวแทนซึ่งเป็นผู้สูงอายุ การสืบค้นคลังความรู้ชุมชน ทำให้สามารถสรุปพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวก่อนการเยี่ยมชมและศึกษางานสถาปัตยกรรมได้ดังนี้

รูปที่ 4.1 : แสดงการวิเคราะห์ตำแหน่งของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนเข้ามาในพื้นที่ชุมชน
ที่มา : <http://www.gotoknow.org/posts/225908>

ตารางที่ 4.2: สรุปพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

ลำดับ	ชุมชน	ประวัติศาสตร์ชุมชน	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	สาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน
1	บ้านครั้งแรก ตำบลครั้ง อ.เชียงของ จ.เชียงราย	การอพยพย้ายถิ่นฐาน จากบ้านเจียงลม หรือ เชียงลม เมือง(แขวง)ไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจากอำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน เข้า มาตั้งรกรากถิ่นฐาน ราวประมาณ 200 ปีโดยการนำของแสนหลวงกันทะ นาย วิชา นายปิม นายทอด พญากันทะรังษี ซึ่งอพยพย้ายถิ่นฐานจากอำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน จำนวน 5 ครอบครัว	เป็นการตั้งถิ่นฐานชุมชนครั้งแรก และมีพัฒนาการของการก่อตั้ง ชุมชนสืบต่อมาถึงในยุคปัจจุบัน	พื้นที่ชุมชนเป็นจุดกึ่งกลางของเส้นทาง ระหว่างอำเภอเทิงและอำเภอเชียงของซึ่ง จะนำไปสู่เขตชายแดนของไทยและลาว โดย พื้นที่ชุมชน เป็นพื้นที่จุดแวะพักของเส้นทาง การเดินทางก่อนการข้ามเขตแดนในอดีต ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของ หลากหลายชาติพันธุ์มารวมตัวกันทั้งคน พื้นเมืองและคนต่างถิ่น ซึ่งสามารถเห็นได้ จากชุมชนที่ยังคงมีลักษณะของบ้านเดี่ยว ในหมู่บ้านใกล้เคียงของชุมชนบ้านครั้งแรก เช่นชุมชนบ้านศรีดอยชัย และสังเกตได้จาก หลักฐานของเครื่องแต่งกายของชุมชนใน พื้นที่ใกล้เคียงชุมชนบ้านครั้งแรก

ลำดับ	ชุมชน	ประวัติศาสตร์ชุมชน	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	สาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน
2	หมู่บ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา	ในยุคของผู้ครองนครน่าน ราวรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2399 ซึ่งเป็นช่วงยุค “เก็บผักเข้าเก็บข้าใส่เมือง” มีการกวาดต้อนชาวไทลื้อเมืองพง เขตสิบสองปัน นาประเทศจีนในปัจจุบัน ให้เข้ามาตั้งภูมิลำเนา ในเขตเมืองเชียงม่วนและเมืองเชียงคำ (เอกสาร ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 10 ตอนต้น : 162) และเจ้าเมืองน่านได้สั่งให้เลือกกลุ่มพลญาคูและ พญาชนะ (นับว่าเป็นเจ้าเมืองในสิบสองปันนา) ไป ตั้งบ้านเรือนในพื้นที่อำเภอเชียงม่วนปัจจุบัน เมื่อชาวไทลื้อ กลุ่มพ่อเผ่าแสน กลุ่มพญาคำ พญาชนะ ตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองเชียงม่วนแล้ว ภายหลังมีชาวไทลื้อจากท้องที่จังหวัดน่าน ปัจจุบัน เช่นท่าวังผา นาน้อย เคลื่อนย้ายลงมา สมทบอีกเป็นจำนวนมาก ประชากรชาวไทลื้อรุ่น ปัจจุบันหลายคน ได้ย้ายมาจากเมืองน่าน โดยเฉพาะชาวไทลื้อบ้านท่าฟ้าท่าฟ้าเหนือท่าฟ้า ใหม่ ได้ย้ายมา	เป็นการตั้งถิ่นฐานชุมชนครั้งแรก และตั้งชุมชนสืบต่อมาถึงในยุค ปัจจุบัน และมีการเคลื่อนย้ายไป ตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ ใกล้เคียง เช่น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้าน ท่าฟ้ามีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน อันเกี่ยวเนื่องกับการโยกย้ายถิ่นฐานตาม คำสั่งของผู้ปกครองนครเพื่อการขยาย อำนาจทางการปกครองและการครอบครอง พื้นที่โดยการส่งผู้สำรวจใจของผู้ครองนคร ไปควบคุมพื้นที่ซึ่งเป็นขอบเขตพระราช อำนาจของผู้ครองนครในขณะนั้น และอีก ทั้งการตั้งถิ่นฐานอันเนื่องมาจากสภาพของ พื้นที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต กล่าวคือสภาพของพื้นที่ที่ชุมชนที่ตั้งอยู่ไม่มี ความอุดมสมบูรณ์ที่เพียงพอต่อการหล่อ เลี้ยงประชากรในชุมชนจึงทำให้เกิดการ เคลื่อนย้ายของกลุ่มชนไปตั้งชุมชนในพื้นที่ แห่งใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าและการ ย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจากความหนาแน่นของ ประชากร

ลำดับ	ชุมชน	ประวัติศาสตร์ชุมชน	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	สาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน
	หมู่บ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ. เชียงม่วน จ.พะเยา(ต่อ)	จากบ้านหนองบัว ท่าวังผา จังหวัดน่าน อีกทอดหนึ่ง ซึ่งเป็นผลพวงมาจาก “ยุคเก็บฝักใส่ซ้า เก็บข้าวใส่เมือง” (วัฒนปิยะเมืองเหล็ก สัมภาษณ์) ซึ่งแต่เดิมเป็นชาวลื้อจากเมืองลำในสิบสองปันนา (แผนผังของอำเภอเชียงคำ) ในด้านพัฒนาการการย้ายถิ่นฐานและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่มีการบันทึกไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้บ้านท่าฟ้าใต้มีเรื่องเล่าต่อกันมา เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านตั้งในวันหนึ่งมีฝูงช้างป่า โขลงหนึ่ง ออกมากินข้าวไร่พืชผลต่างๆ ของผู้เผ่าคนหนึ่งได้รับความเสียหาย ลักษณะมีดีพ้าม้วนพญ่าพญ่าตนเองฟ้าได้ผ่าถูกตัวผู้เผ่าคนนั้นถึงแก่ชีวิตใกล้ๆ ทำน้ำผึ้งขวาของแม่น้ำยม ต่อมาชาวบ้านจึงเรียกทำน้ำตรงนั้นว่า “ท่าเผ่าฟ้า” ภายหลังเรียกสั้นๆเรียกว่า ท่าฟ้า จนถึงปัจจุบัน		

ลำดับ	ชุมชน	ประวัติศาสตร์ชุมชน	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	สาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน
3	หมู่บ้านพระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่	เดิมหมู่บ้านและวัดพระหลวงแห่งนี้ เคยเป็นป่าใหญ่คงหลงมาก่อนมีต้นไม้ยืนต้นใหญ่ขึ้นหนาทั้บ มีสัตว์ป่าชุกชุม สันนิษฐานว่าพื้นที่ที่อพยพมาตั้งรกรากนี้เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนล่านาเคยมีการตั้งถิ่นฐานแล้วครั้งหนึ่งและมีการอพยพออกจากพื้นที่เดิมนั้นไป จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2330 ได้มีชนกลุ่มไทลื้อชาวเชียงแสน จังหวัดเชียงรายอพยพลงมาทางใต้ถึงบ้านสูงเม่น จังหวัดแพร่โดยมีพระภิกษุสามเณรและชาวบ้านนำโดย1.วัดและบ้านกว่า เจ้าอาวาสชื่อ ครูบากว่าว2. วัดและบ้านสบเงิน เจ้าอาวาสชื่อ ครูสบเงิน 3.วัดและบ้านหัวโป่ง เจ้าอาวาสชื่อ สุทธนะ มาสร้างบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านขึ้นและช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์วัดร้าง ตลอดจนพระประธานองค์ใหญ่ในวิหารและให้ชื่อวัดนี้ว่า “วัดพระหลวง” หรือ “วัดหลวงด่าน” และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านพระหลวง”	มีการตั้งถิ่นฐานสองครั้ง สองระยะ ครั้งแรกเป็นการตั้งชุมชนของกลุ่มคนล่านา ภายหลังมีการโยกย้ายถิ่นฐานออกไปตั้งสภาพให้กลายเป็นป่า เรียกว่าป่าใหญ่คงหลวง ภายหลังจึงมีการตั้งถิ่นฐานชุมชนครั้งที่สอง เป็นกลุ่มคนเชื้อสายไทลื้อจากอำเภอเชียงแสนและกลุ่มคนพื้นเมืองรวมตัวกันและตั้งชุมชนสืบต่อมาถึงในยุคปัจจุบัน	เกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชนไทลื้อบางส่วนอพยพมาร่วมตัวกันตั้งหมู่บ้านอันเนื่องมาจากชัยภูมิของพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยในเบื้องต้นสันนิษฐานว่าพื้นที่ที่อพยพมาตั้งรกรากนี้เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนล่านาเคยมีการตั้งถิ่นฐานแล้วครั้งหนึ่งและมีการอพยพออกจากพื้นที่เดิมนั้นไป ซึ่งสันนิษฐานจากหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งมาจากงานสถาปัตยกรรมที่หลงเหลือเป็นซากของโบราณสถานที่มีการบูรณปฏิสังขรณ์ในเวลาดต่อมา และกลายเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าในเวลาต่อมาอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนในระลอกที่สองซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มชนไทลื้อซึ่งอพยพมาจากเมืองเชียงแสน ด้วยการสันนิษฐานจากการกล่าวอ้างในภาษาพูดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อเมืองเชียงแสน

ลำดับ	ชุมชน	ประวัติศาสตร์ชุมชน	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	สาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน
	หมู่บ้านพระหลวง อ.สูง เม่น จ.แพร่(ต่อ)	ปีพ.ศ. 2436ราชาการได้จัดการปกครองออกเป็นตำบลและหมู่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 17 ตำบล ชุมชนบ้านพระหลวงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นตำบลพระหลวง ซึ่งขึ้นกับอำเภอเมืองแพร่ โดยมีหัวหน้าตำบลเรียกว่า “แคว้น” ส่วนการปกครองหมู่บ้านเรียกว่า “หลัก” ปีพ.ศ. 2459 ทางกรมได้ยุบตำบลขนาดเล็ก 6 ตำบล ตำบลพระหลวงจึงถูกยุบด้วย และให้ไปรวมกับตำบลดอนมูล ปีพ.ศ. 2538 ชุมชนบ้านพระหลวงได้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นตำบลอีกครั้งหนึ่งโดยแยกหมู่บ้านหมู่ที่ 7,8,9,10 และ 12 จากตำบลดอนมูลมาตั้งเป็น “ตำบลพระหลวง” แล้วแบ่งหมู่บ้านเป็น 5 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1-5 ในปัจจุบัน		

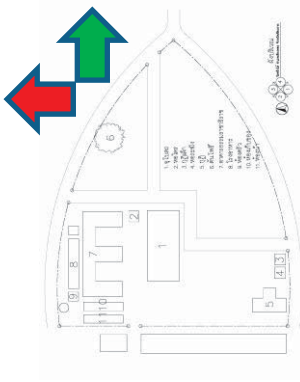
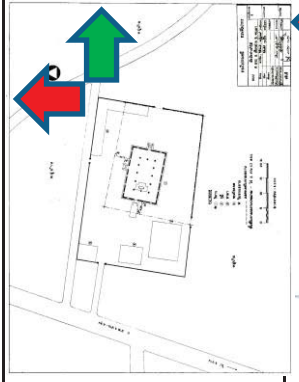
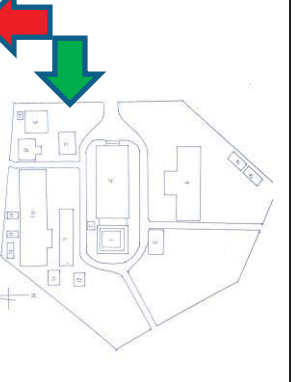
ลำดับ	ชุมชน	ประวัติศาสตร์ชุมชน	ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน	สาเหตุของการย้ายถิ่นฐาน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน
3	หมู่บ้านต้นแหลง ต.ไชย วัฒนา อ.ปัว จ.น่าน	เป็นชุมชนที่สร้างขึ้นเมื่อราวปี พ.ศ. 2127 หรือ ประมาณ 422 ปีมาแล้ว โดยกลุ่มชนเชื้อสาย ไทลื้อ ในอดีตชุมชนเคยมีการก่อสร้างอาคาร พระวิหารมาแล้วครั้งหนึ่งซึ่งพื้นที่แต่เดิมเป็น พื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ตั้งของวิหารมีการ ก่อสร้างใกล้เคียงมีน้ำจึงทำให้เกิดการไหลท่วม หลากของน้ำจึงมีการย้ายพื้นที่ตั้งของวิหารโดย การรื้อถอนและสร้างใหม่ ซึ่งอาคารหลังที่ ก่อสร้างขึ้นใหม่ ยังคงรูปแบบทาง สถาปัตยกรรมแบบศิลปะไทลื้อ ซึ่งในปัจจุบัน กลุ่มคนพื้นเมืองได้มีอพยพย้ายถิ่นเข้ามาใน พื้นที่และทำการฟื้นฟูหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรือง ขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นผู้อยู่ถาวรตลอด ในเวลาต่อมา	มีการตั้งถิ่นฐานสองระยะ สองครั้ง ครั้งแรกโดยกลุ่มคนเชื้อสายไทลื้อ แต่ มีการโยกย้ายถิ่นฐานออกไปตามข้อ สันนิษฐานด้านอุทกภัยและภัยจาก โรคระบาดและการสงครามในอดีต และมีการตั้งชุมชนในระยะที่สองเมื่อ เกิดการพัฒนาของเมืองเกิดขึ้น เรื่อยมาทำให้มีกลุ่มพื้นเมืองกลุ่ม ไทโยน ได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่ ชุมชนเดิมและทำการฟื้นฟูหมู่บ้านให้ เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน	สันนิษฐานจากสาเหตุของอุทกภัยที่ทำให้ เกิดการอพยพย้ายถิ่นของคนไทลื้อในอดีต และอีกสาเหตุหนึ่งอาจมาจากภัยจากโรค ระบาดและการสงครามในอดีต

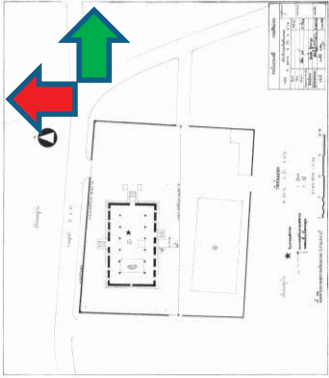
ที่มา : จากการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชน

4.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านระบบการวางผังทางสถาปัตยกรรม

ในด้านการศึกษาวิเคราะห์ทางสถาปัตยกรรม การศึกษาเรื่องของระบบการวางผังอาคารทางสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบแนวคิดของการสร้างอาคารทางศาสนาผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของการจัดผังอาคาร ของอาคารที่ได้ทำการศึกษาผ่านแผนผังแสดงตำแหน่งของอาคารที่ใช้ทำการศึกษาทางสถาปัตยกรรมและใช้เป็นจุดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ซึ่งสามารถสรุปวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3: การวิเคราะห์พื้นที่ที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ วิจัย	สถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัย	รูปลักษณะพื้นที่ตั้ง (Site Planning)	รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
			ระบบโครงสร้าง	พื้น	ผนังอาคาร	รูปทรงหลังคา
วัดศรีจันท จ. เชียงราย			ระบบโครงสร้างไม้รับ น้ำหนักบริเวณกลาง อาคาร ออกแบบเป็น ระบบเสาและคานาไม้รับ น้ำหนักโดยมีเสารับ น้ำหนักจำนวน 1 ต้น	พื้นไม้	ผนังไม้ตีแบบฝา แฉ่งแบ่งช่องผนัง ช่องละ 0.50 ม.	หลังคาแบบ สถาปัตยกรรมใต้ถุน อิทธิพลสถาปัตยกรรม ล้านนาหลังคาสูง 2 ชั้น มีคอสองระหว่างชั้น หลังคา
วัดท่าฟ้า ใต้ จ.พะเยา			โครงสร้างก่ออิฐถือปูน โดยมีเสารับน้ำหนัก โครงสร้างหลังคา และ ผนังรับน้ำหนักชายคา โดยรอบ	พื้นคอนกรีตปูด้วย กระเบื้องพื้นเมือง	ก่ออิฐเป็นผนังรับ น้ำหนักด้านข้าง	หลังคาแบบ สถาปัตยกรรมใต้ถุน แบบยกกระดานหลังคา สูง 2 ชั้น มีคอสอง ระหว่างชั้นหลังคา
วัดพระ หลวง จ.แพร่			โครงสร้างก่ออิฐถือปูน โดยมีเสารับน้ำหนัก โครงสร้างหลังคา และ ผนังรับน้ำหนักชายคา โดยรอบ	พื้นคอนกรีตปูด้วย กระเบื้องพื้นเมือง	ก่ออิฐเป็นผนังรับ น้ำหนักด้านข้าง	หลังคาแบบ สถาปัตยกรรมล้านนา ซึ่งรับ อิทธิพล รัตนโกสินทร์แบบ ยกระดับหลังคาสูง 2 ชั้น

พื้นที่ วิจัย	รูปแบบทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่ วิจัย	รูปลักษณะพื้นที่ตั้ง	รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
			ระบบโครงสร้าง	พื้น	ผนังอาคาร	รูปทรงหลังคา
วัดต้น แหลง จ.น่าน			โครงสร้างก่ออิฐถือปูน โดยมีเสารับน้ำหนัก โครงสร้างหลังคา และ ผนังรับน้ำหนัก ชายคาโดยรอบ	พื้นคอนกรีตปูด้วย กระเบื้องพื้นเมื่อง	ก่ออิฐเป็นผนังรับ น้ำหนักด้านข้าง	หลังคาแบบ สถาปัตยกรรมไม้ตลิ่ง แบบยกกระดับหลังคา สูง 3 ชั้น มีคอสอง ระหว่างชั้นหลังคา หลังคาได้รับอิทธิพลของ งานสถาปัตยกรรม ลาวซึ่งสามารถสังเกต ได้จากบริเวณสันหลัง ที่มีขนาดสามเศียร ประดับอยู่

หมายถึงทิศเหนือ

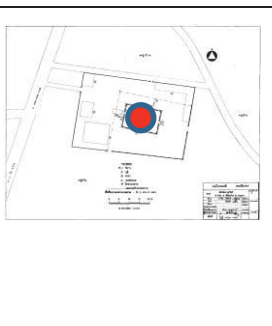
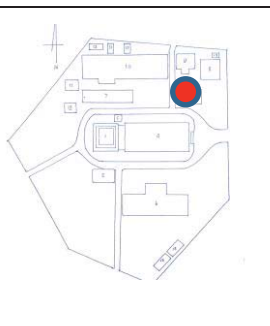

หมายถึงทิศทางการหันหน้าทางเข้าอาคารหลัก

4.2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการวางผังบริเวณอาคาร

จากการศึกษาระบบการวางผังอาคาร ของอาคารที่ได้คัดเลือกและนำมาศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัดนั้นสามารถแยกกลุ่มอาคารออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มของอาคารหลักทางศาสนาซึ่งได้แก่ พระวิหาร และกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มอาคารประกอบทางศาสนา ซึ่งได้แก่ หอพระธรรม หรือหอพระไตรปิฎก จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ทราบถึงระบบของการวางผังของอาคารที่ศึกษามีแนวคิดของการวางอาคารในกลุ่มของอาคารวิหารหลัก คือพระวิหาร พบว่า ได้ถูกออกแบบไว้ให้มีพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณค่อนข้างเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ศาสนาสถานทั้งหมด และได้ถูกออกแบบไว้ให้การเข้าสู่อาคารหลักเข้าจากทางทิศตะวันออกจำนวน 3 อาคาร ยกเว้น อาคารหอพระธรรม วัดพระหลวง อำเภอสูงเม่นจังหวัดแพร่ ที่มีการหันทางเข้าอาคารไปในทางทิศตะวันตกและมีการวางผังของตำแหน่งอาคารในพื้นที่ทางทิศตะวันออกของผังพื้นที่

ตารางที่ 4.4: การวิเคราะห์พื้นที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา

วัดศรีได้	วัดต้นแหลง	วัดศรีได้	วัดพระหลวง
			

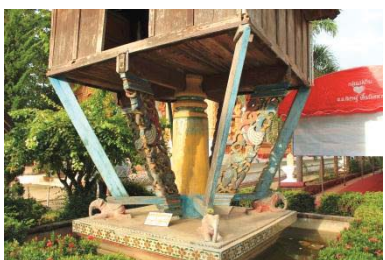
ที่มา : จากการวิเคราะห์พื้นที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา

ลักษณะของรูปแบบผังพื้นที่ รูปทรงของผังพื้นที่ ทั้งสี่วัดมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ในจำนวนสองวัดซึ่งประกอบด้วยวัดต้นแหลง วัดศรีได้ และวัดพระหลวง มีผังบริเวณรูปทรงเรขาคณิตลักษณะสี่เหลี่ยมและรูปหลายเหลี่ยม ทั้งนี้ในผังบริเวณของวัดศรีได้มีลักษณะรูปหัวเรืออันเป็นผลเนื่องจากพื้นที่ตั้งของวัดอยู่บริเวณทางสามแยกซึ่งก่อให้เกิดรูปของผังบริเวณวัดรูปหัวเรือ

ในด้านแนวแกนของอาคาร ทั้งสี่พื้นที่ไม่มีการจัดวางแนวแกนของการเข้าถึงอาคารที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานสถาปัตยกรรมพื้นที่อื่นที่เป็นลักษณะการจัดผังแบบเป็นมิตร ไม่มีการบังคับการเข้าถึง อ่อนนุ่มด้วยระบบผังแบบพื้นบ้านที่ไม่เน้นแนวแกนอาคาร

ในด้านตำแหน่งและที่ตั้งของอาคารทั้งสี่พื้นที่สามารถวิเคราะห์ลักษณะของการตั้งอยู่ของอาคาร สามารถวิเคราะห์ได้สองรูปแบบ กล่าวคือ กลุ่มที่ 1. กลุ่มอาคารที่ตั้งอยู่บนดิน โดยมีลานล้อมรอบอาคาร สามารถเข้าถึงอาคารได้ง่าย ซึ่งประกอบด้วยวิหารหลัก วัดท่าฟ้าใต้และวิหารวัดต้นแหลงและกลุ่มที่ 2. กลุ่มอาคารที่ตั้งอยู่บนพื้นดินและมีบ่อ สระ หรือ น้ำล้อมรอบ ประกอบด้วยหอพระธรรมวัดพระหลวง และหอไตรวัดศรีได้

ภาพที่4.5: แสดงภาพพื้นที่ตั้งอาคาร

กลุ่มอาคาร	ภาพลักษณะพื้นที่ตั้ง	ลักษณะพื้นที่ตั้ง
กลุ่มที่ 1		ตั้งอยู่บนพื้นดิน มีลานล้อมรอบอาคาร มีอาคารประกอบด้านข้างอาคาร
กลุ่มที่ 1		ตั้งอยู่บนพื้นดิน มีลานล้อมรอบอาคาร
กลุ่มที่ 2		ตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบ
กลุ่มที่ 2		ตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบ

ที่มา : จากการวิเคราะห์พื้นที่ตั้งอาคาร

4.2.2 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร

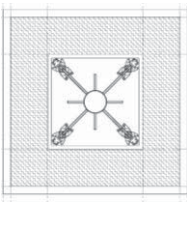
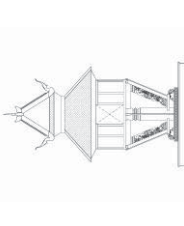
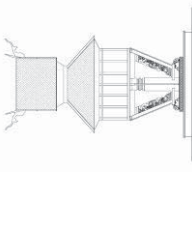
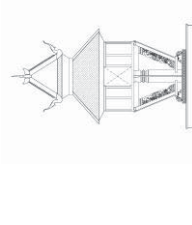
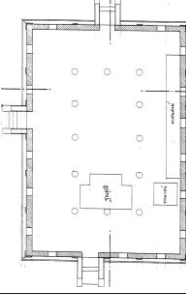
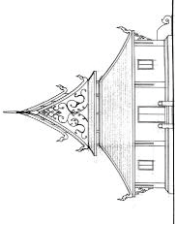
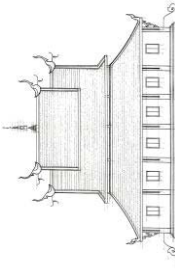
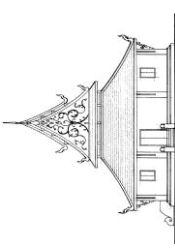
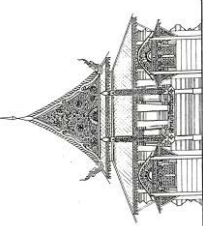
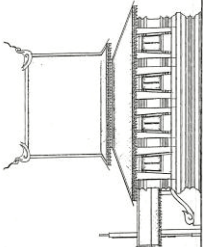
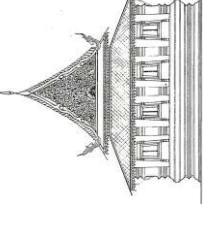
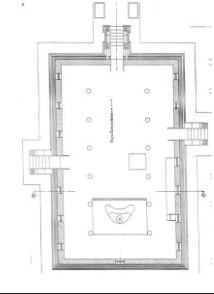
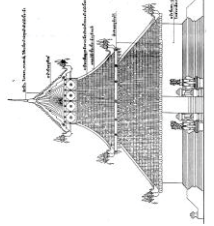
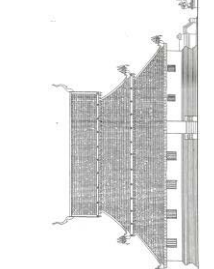
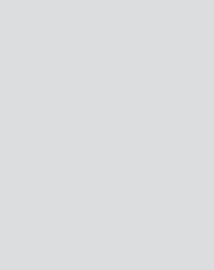
การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านสถาปัตยกรรม ในด้านพื้นที่ตั้งอาคารนักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะของพื้นที่ตั้งอาคาร และแนวความคิดการก่อสร้างอาคาร รวมถึงประโยชน์ใช้สอยของอาคารซึ่งสามารถสรุปภาพรวมด้านการท่องเที่ยวในด้านความรู้ความเข้าใจด้านผังอาคาร ดังนี้

ตารางที่ 4.6: สรุปองค์ความรู้ด้านผังพื้นที่อาคารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

พื้นที่	ลักษณะจุดเด่นของผังพื้นที่อาคาร	ประวัติศาสตร์ด้านผังที่ตั้งอาคาร	ลักษณะที่ตั้งอาคาร
วัดท่าฟ้าใต้ จ.พะเยา	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า จัดผังที่ตั้งแบบเป็นมิตร เน้นการเข้าถึงอย่างแบบเรียบง่าย เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นไม่มีแนวแกนเข้าถึงอย่างชัดเจน แบบบังคับ	ตั้งอยู่ในพื้นที่เดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุงสร้างอาคารประกอบประเภทศาลาราย ด้านข้างอาคาร	เป็นอาคารวิหารหลัก ตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่ มีลานกว้างล้อมรอบอาคาร และมีอาคารประกอบประเภทกุฏิสงฆ์และหอระฆังและศาลารายอยู่โดยรอบ
วัดต้นแหลง	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส จัดผังที่ตั้งแบบเป็นมิตร เน้นการเข้าถึงอย่างแบบเรียบง่าย เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นไม่มีแนวแกนเข้าถึงอย่างชัดเจน แบบบังคับ	ตั้งอยู่ในพื้นที่เดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุงสร้างอาคารประกอบประเภทหอระฆังและกุฏิสงฆ์	เป็นอาคารวิหารหลัก ตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่ มีลานกว้างล้อมรอบอาคาร และมีอาคารประกอบประเภทกุฏิสงฆ์และหอระฆังและศาลารายอยู่โดยรอบ
วัดพระหลวง จ.แพร่	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปหลายเหลี่ยม อาคารหอพระธรรมเป็นอาคารประกอบ ไม่เน้นการเข้าถึง เนื่องจากอาคารมีลักษณะหันหลังสวนทางกับทางเข้าวิหารหลัก	ก่อสร้างตามตำแหน่งที่ตั้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นอาคารก่อสร้างภายหลังจากการก่อตั้งวัด	เป็นอาคารหอพระธรรมมีตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบเพื่อการป้องกันมดแมลงที่จะเข้าไปทำลายเอกสารพระไตรปิฎก
วัดศรีงใต้ จ.เชียงราย	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปหัวใจ	ในอดีตอาคารมีการก่อสร้างบริเวณด้านหน้าอาคารและมีการย้ายมาตั้งบริเวณหน้าวิหารในปัจจุบัน	เป็นอาคารหอพระธรรมมีตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบเพื่อการป้องกันมดแมลงที่จะเข้าไปทำลายเอกสารพระไตรปิฎก

ที่มา : การวิเคราะห์การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับความรู้อาคาร

ตารางที่ 4.7 : การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

พื้นที่วิจัย	สถาปัตยกรรม	รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
		แปลนพื้น	รูปด้านหน้า	รูปด้านข้าง(ซ้าย)	รูปด้านหลัง
วัดศรีโคง จ. เชียงราย					
วัดท่าฟ้า จ. พะเยา					
วัดพระ หลวง จ. แพร่					
วัดต้น แหลง จ. น่าน					

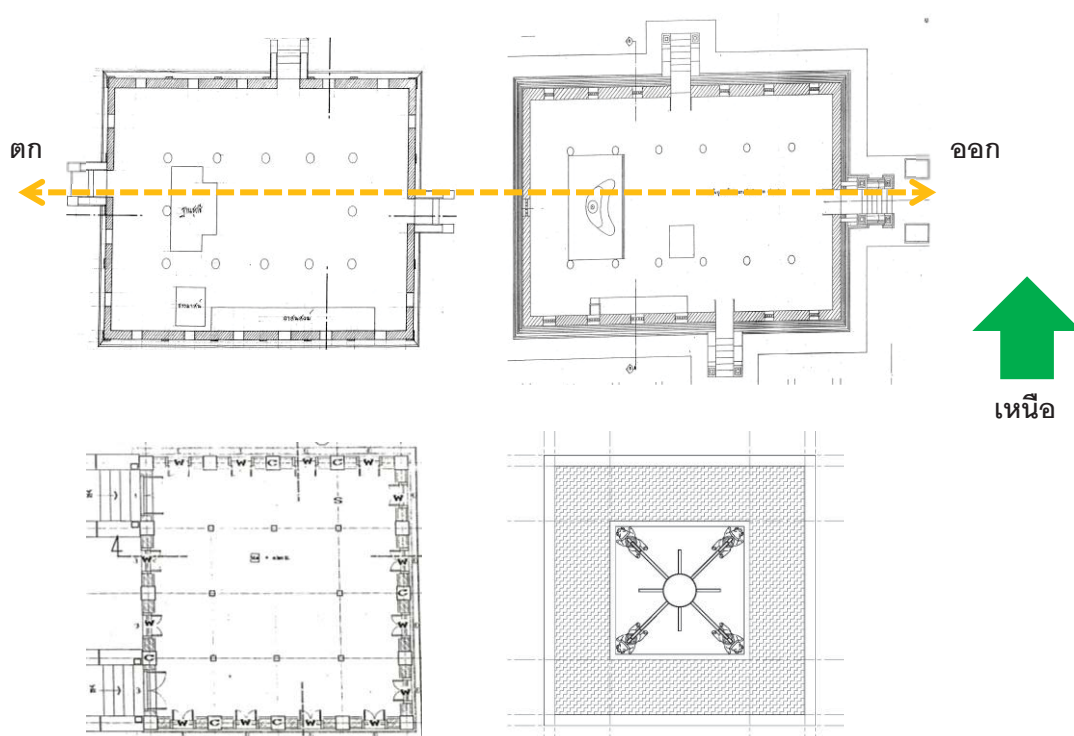
ที่มา : การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

4.3 การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

4.3.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาเปรียบเทียบในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ทำให้สามารถวิเคราะห์เอกลักษณ์และรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรมเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบทางที่ได้ส่งอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมต่อกันจนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งสามารถสรุปเอกลักษณ์แบ่งแยกออกเป็นสองกลุ่มอาคาร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) อาคารกลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าในตัวอาคารประเภทวิหารเป็นการวางแปลนพื้นแนวยาวจรดฝั่งตะวันออกและตก มีลักษณะผังแปลนพื้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 6 ห้อง และ 7 ห้อง ผนังด้านสกัด(ด้านกว้าง) มีขนาด 3 ห้อง(ช่วง) ซึ่ง ห้องกลาง(ช่วงกลาง) จะมีขนาดกว้างที่สุด มีเสาภายในทั้งหมด 12 ต้น และ 14 ต้น ซึ่งเสาที่ใช้จะเป็นเสาไม้ขนาด 0.30 ม. เป็นลักษณะเสาไม้แบบกลมใช้การแกะตกแต่งเสาไม้ด้วยมือ มีการประดับยอดเสาด้วยไม้ลักษณะกลีบดอกบัว เสาทั้งต้นทาสีแดง ยกเว้นส่วนโคนเสาที่มีลักษณะฐานปูน ทาสีขาว ส่วนอาคารกลุ่มที่ 2 กลุ่มอาคารหอไตรและอาคารหอธรรมและใช้รูปแบบผังแปลนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งอยู่โดยมีน้ำและสระน้ำล้อมรอบ

ภาพที่ 4.2 : แสดงรูปแบบการวางอาคารในแนวแกนทิศตะวันออกและตะวันตก

ที่มา : นายกอบยศ ยิ้มอ่อน, การศึกษาวิหารไตลื้อในวัฒนธรรมล้านนา (จังหวัดพะเยาและจังหวัดน่าน) หน้าที่ 83และ 141

2) รูปร่างของอาคารมีลักษณะค่อนข้างเตี้ย ซึ่งได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารลื้ออย่างเด่นชัด ในลักษณะของอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว มีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย

ภาพที่ 4.3 : แสดงรูปแบบการวางอาคารในแนวแกนทิศตะวันออกและตะวันตก

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

3) มีผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ใช้การก่ออิฐถือปูนในการเป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง

ภาพที่ 4.4 : แสดงรูปแบบผนังโครงสร้างรับหลังคา

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

4) หลังคามีความลาดชันสูงเพื่อช่วยในการระบายน้ำฝน ให้ไหลลงสู่พื้นดินได้เร็ว

ภาพที่ 4.5: แสดงรูปแบบลักษณะความลาดชันของหลังคา

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

5) มีการยกระดับหลังคาออกเป็นสองช่วง ในช่วงระยะที่ยกเป็นลักษณะคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีสีสันฉูดฉาดและในกลุ่มอาคารที่สองมีอิทธิพลของงานศิลปกรรมล้านนา ในการประดับลายคำ รูปเทวดาโดยรอบบริเวณคอสอง

ภาพที่ 4.6 : แสดงรูปแบบลักษณะความลาดชันของหลังคา

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

6) การใช้สีภายในและนอกพระวิหาร ส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่ง

7) มีการประดับตกแต่งเฉพาะหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และ ค้ำยันชายคา ด้วยลวดลายและศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น

ภาพที่ 4.7 : แสดงรูปแบบการประดับตกแต่งเฉพาะหน้าบันอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

8) ภายในและภายนอกตัวอาคารมีการประดับตกแต่งด้วยงานศิลปหัตถกรรม พื้นบ้านเช่น ผ้าตุงทอ ภายในอาคาร

ภาพที่ 4.8 : แสดงรูปแบบการประดับตกแต่งเฉพาะหน้าบันอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

9) อาคารกลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก 2-3 ทางประกอบด้วย 1. ประตูทางเข้าหลัก 2. ประตูด้านข้างอยู่ทางด้านทิศเหนือ 3. ประตูด้านหลังทางด้านทิศตะวันตก และกลุ่มที่ 2 กลุ่มอาคารหอพระธรรมและหอไตรมีการออกแบบทางเข้าหลักอยู่บริเวณทางเข้าด้านหน้าอาคารอยู่ทิศทางเดียว

ภาพที่ 4.9 : แสดงรูปแบบการเข้าถึงอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

10) รูปแบบความสูงของพื้นอาคาร ในอาคารกลุ่มพระวิหารมีความสูงจากพื้นดินเฉลี่ย 0.50 – 1.00 ม. เกิดจากการแก้ไขปัญหาดตามสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่ อาทิเช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหลาก การแก้ไขปัญหาคความหนาวเย็นที่มีผลกระทบตอผู้ใช้งานภายในอาคาร การแก้ไขปัญหามดแมลงที่ส่งผลต่อความเสียหายต่ออาคาร จึงก่อให้เกิดการยกระดับของพื้นอาคารทั้งสองกลุ่ม

ภาพที่ 4.10 : แสดงรูปแบบการแก้ไขปัญาในการออกแบบอาคารตามสภาวะแวดล้อม

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

11) อาสนสงฆ์ อยู่ด้านในฝั่งทิศใต้ของพระวิหาร โดยหันหน้าอาสนสงฆ์ไปทางทิศเหนือ

ภาพที่ 4.11 : แสดงรูปแบบการวางตำแหน่งอาสนสงฆ์ภายในตัวอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

12) แท่นประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นฐานชุกชี ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม ส่วนบนลายปูนปั้นรูปเครือเถา

ภาพที่ 4.12 : แสดงรูปแบบฐานชุกชีที่ประดิษฐานพระประธาน

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

13) มีการจัดวางธรรมมาสภายในอาคารให้อยู่ทางฝั่งด้านทิศใต้ของพระวิหาร

ภาพที่ 4.13 : แสดงรูปแบบการตั้งธรรมมาสภายในพระวิหาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

4.3.2 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้ด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเอกลักษณ์และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมด้านการท่องเที่ยวในด้านความรู้ความเข้าใจด้านผังอาคารดังนี้

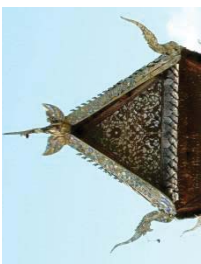
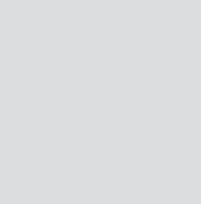
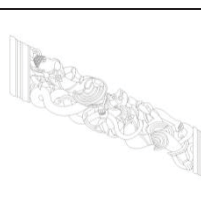
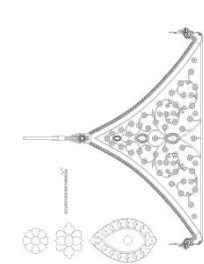
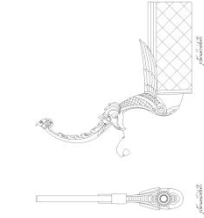
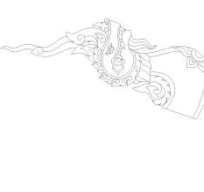
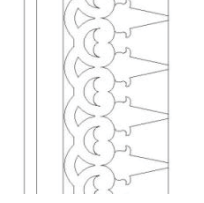
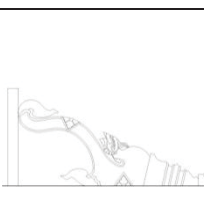
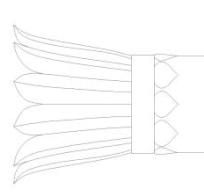
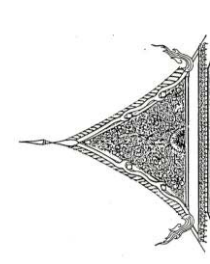
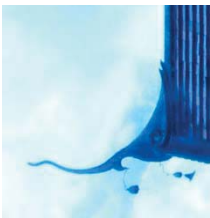
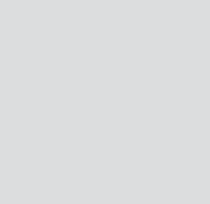
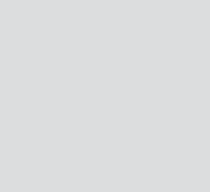
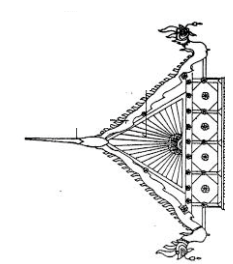
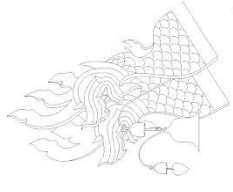
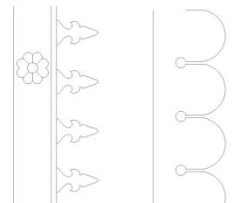
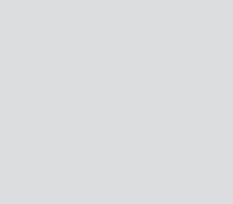
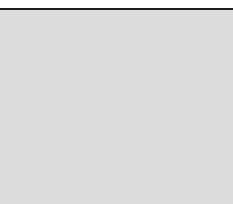
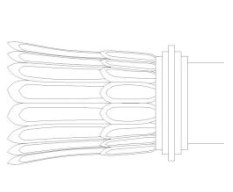
ตารางที่ 4.8 : ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่นักท่องเที่ยวควรได้รับความรู้

กลุ่มอาคาร	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร (ต่อ)	อาคารพระวิหารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าในตัวอาคารประเภทวิหารเป็นการวางแปลนพื้นแนวยาวจรดฝั่งตะวันออกและตก มีลักษณะผังแปลนพื้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 6 ห้อง และ 7 ห้อง ผนังด้านสกัด(ด้านกว้าง) มีขนาด 3 ห้อง(ช่วง) ซึ่ง ห้องกลาง(ช่วงกลาง) จะมีขนาดกว้างที่สุด มีเสาภายในทั้งหมด 12 ต้น ถึง 14 ต้น ซึ่งเสาที่ใช้จะเป็นเสาไม้ขนาด 0.30 ม. เป็นลักษณะเสาไม้แบบกลมใช้การแกะตกแต่งเสาไม้ด้วยมือ มีการประดับยอดเสาด้วยไม้ลักษณะกลีบดอกบัว เสาทั้งต้นทาสีแดง ยกเว้นส่วนโคนเสาที่มีลักษณะฐานปูน ทาสีขาวรูปร่างลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารได้ลืออย่างเด่นชัดซึ่งเป็นลักษณะของอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย มีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก

พื้นที่	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ควรทราบ
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร (ต่อ)	ประกอบด้วย 1. ประตูทางเข้าหลัก 2. ประตูด้านข้างอยู่ทางด้านทิศเหนือ 3. ประตูด้านหลังทางด้านทิศตะวันตก ระดับความสูงของพื้นสูงจากพื้นดินเฉลี่ย 0.50 – 1.00 ม. เนื่องจากการแก้ไขปัญหาสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้อาคาร อาทิเช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหลาก การแก้ไขปัญหาคความหนาวเย็นที่มีผลกระทบต่อผู้ใช้งานภายในอาคาร รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีสีสันฉูดฉาด มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันชายคา ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกพระวิหาร ส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร ภายในและภายนอกตัวอาคารมีการประดับตกแต่งด้วยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเช่น ผ้าตุ้มทอ ภายในอาคาร
กลุ่มอาคาร	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ควรทราบ
กลุ่มที่ 2 หอพระธรรมและหอพระไตรปิฎก	อาคารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมเพื่อการใช้งานในการเก็บรักษาพระธรรมคำสอน รูปแบบลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ย เป็นงานสถาปัตยกรรมล้านนาซึ่งได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไตลื้อบางส่วน ซึ่งยังคงรูปแบบของลักษณะอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย ผนังมีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก อยู่ทางด้านหน้าเพียงทิศทางเดียว รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีงานลายคำแบบล้านนา มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันอาคาร ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

ตารางที่ 4.9 : การวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคารในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่วิจัย	สถาปัตยกรรม	รูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคาร						
		หน้าบัน	ช่อฟ้า	หางหงส์	ใบระกา/เชิงชาย	ปราสาทเพ็ช	คันทวย/ค้ำยัน	หัวเสาอาคาร
วัดศรีแจ้งใต้ จ. เชียงราย								
วัดท่าฟ้าใต้ จ. พะเยา								
วัดพระหลวง จ. แพร่								
วัดดั่น จ. น่าน								

ที่มา : จากการวิเคราะห์การวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา

4.4 การวิเคราะห์รูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

4.4.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาระบบการวางผังอาคาร ของอาคารที่ได้คัดเลือกและนำมาศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัดนั้นพบว่ารูปแบบขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นการรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมไทลื้อ และรูปแบบขององค์ประกอบสถาปัตยกรรมล้านนา และรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมซึ่งได้รับอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมยุครัตนโกสินทร์ ในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในด้านต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งหน้าบ้านอาคาร

หน้าบ้าน เป็นองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่พบเห็นแรกสุดก่อนการเข้าอาคาร ซึ่งหน้าบ้านหมายถึงแผ่นไม้ลูกฟัก สร้างขึ้นเพื่อใช้ปิดช่องว่างที่เกิดจากโครงสร้างหลังคาด้านสกัด มักทำเป็นแผ่นไม้ตีปิดบริเวณด้านหน้าหลังคาในงานสถาปัตยกรรมไทลื้อและอาคารที่ได้ศึกษามีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมซึ่งล้อกับโครงสร้างหลังคาแบบมั่วต่างไหมภายในโครงสร้างหลังคาของอาคารซึ่งจะทำหน้าที่ปิดช่องว่างทั้งบริเวณจั่วด้านบนและจั่วปีกนกด้านข้าง ในอาคารที่ได้ศึกษาในพระวิหารไทลื้อหน้าบ้านจะสอดคล้องกับรูปทรงหลังคาของพระวิหารซึ่งมี 2 รูปแบบ กล่าวคือ

อาคารกลุ่มที่ 1 ประเภทอาคารพระวิหาร

สามารถวิเคราะห์รูปแบบของหลังคาอาคารซึ่งสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งส่งผลต่อการประดับตกแต่งหน้าบ้านอาคาร ประกอบด้วย

1.แบบหลังคาตัวปู้ (ตัวผู้) ช่างปู้

มีลักษณะการซ้อนหลังคาสามชั้น ลักษณะปลายชายคาตรง ไม่มีมื่ออ่อนช้อย เปรียบเสมือนผู้ชายที่มีความแข็งแรง มั่นคง การประดับตกแต่งหน้าบ้านอาคารเป็นแบบการตีไม้ซ้อนเกล็ดรูปรีศมีพระอาทิตย์ ซึ่งเปรียบเสมือนเพศชายผู้ให้ชีวิต มีตกแต่งรัศมีพระอาทิตย์ด้วยสีสินธุฉาด สดใส ด้วยสีฟ้า สีขาว และเหลือง ซึ่งปรากฏในการตกแต่งหน้าบ้านพระวิหารวัดต้นแหลง ตำบลไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน

2. แบบหลังคาตัวแม่ (ตัวเมีย) ช่างแม่

มีลักษณะหลังคาซ้อนกันสองชั้น ระหว่างชั้นคั่นด้วยคอสองตกแต่งด้วยงานศิลปกรรมพื้นถิ่น ปลายชายคามีลักษณะอ่อนช้อย ด้วยการใช้ไม้ระแนงรับกระเบื้องแบบวางทางแนวน ซึ่งทำให้เกิดการแอ่นตัวของหลังคา ทำให้ดูอ่อนช้อยงดงามเหมือนเพศหญิง ดังนั้นการตกแต่งจึงมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือมีลักษณะการ

ประดับตกแต่งหน้าบันเป็นรูปลวดลายพรรณพฤษา ตกแต่งด้วยลายรูปดอกไม้ มี กลางกลีบดอกซึ่งทำจากกระจกแก้วจีน (กระจกตะกั่ว) ตัดตามรูป ลงรองพื้นหน้าบัน ด้วยสีฟ้า ซึ่งปรากฏในการตกแต่งหน้าบันพระวิหารวัดท่าฟ้าใต้ ตำบลฟ้าสีทอง อำเภอเชียงม่วน จ.พะเยา

รูปที่ 4.14 : แสดงหน้าบันวิหารวัดต้นแหลงและหน้าบันวิหารวัดท่าฟ้าใต้
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

อาคารกลุ่มที่ 2 ประเภทอาคารหอพระธรรม

เป็นกลุ่มอาคารประกอบซึ่งมีการประดับตกแต่งหน้าบันด้วยรูปแบบงาน ศิลปกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งในกลุ่มอาคารประกอบทั้งสองหลังนี้มีรูปแบบของงาน ศิลปกรรมที่เกิดจากการผสมผสานของรูปแบบงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สกูลช่าง ล้านนา และสกูลช่างรัตนโกสินทร์ ดังจะสังเกตได้ดังนี้ รูปแบบหน้าบันของหอพระ ธรรมวัดศรีได้เป็นการประดับตกแต่งงานลายคำประดับด้วยกระจกจีน(แก้วอั้งวะ) ซึ่ง เป็นการรับเอาอิทธิพลของงานศิลปกรรมแบบล้านนาและพม่าเข้าด้วยกัน

รูปที่ 4.15 : แสดงหน้าบันวิหารวัดศรีได้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

และรูปแบบของหน้าบันของหอพระธรรมวัดพระหลวงเป็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมซึ่งได้รับอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมในยุครัตนโกสินทร์กำลังรุ่งเรืองซึ่งเห็นได้จากการประดับตกแต่งหน้าบันวิหารด้วยการแกะสลักไม้ลวดลายเครือเถาวัลย์ ด้านหน้า

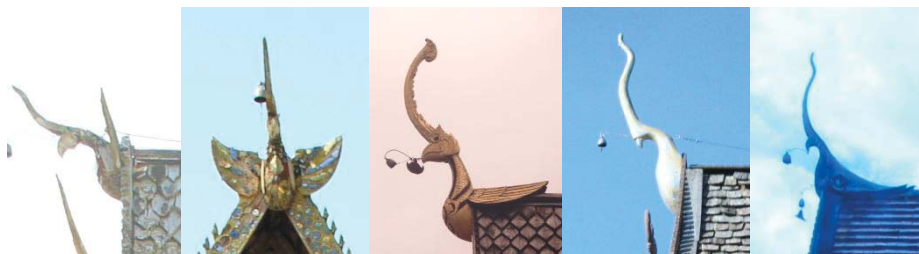

รูปที่ 4.16 : แสดงหน้าบันวิหารวัดพระหลวง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

2) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่ง

ช่อฟ้า เป็นองค์ประกอบส่วนบนสุดเหนือหลังคาจั่วของอาคาร ทั้งวิหารและหอพระธรรม ในพื้นที่ที่นิยมทำเป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นการออกแบบที่อุปมาถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ คือ นาค ในด้านคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยการใช้รูปของนาคนั้น ถูกใช้ความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของน้ำ ซึ่งการออกแบบช่อฟ้าให้เป็นรูปนาคนั้นมีรูปแบบต่างกันไปซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1. แบบปากนก หมายถึงหงส์และมีใบระกาและหางหงส์ที่ปลายล่างของหลังคา เป็นสัญลักษณ์ของหงส์ พาหนะของพระพรหม ถ้าเรียกว่าปากครุฑ ตัวเชิงชายปิดกระเบื้องมักจะทำเป็นตัวนาคสะดุ้ง (เพราะครุฑจะจับนาคหรืออุกินเป็นอาหาร) สัญลักษณ์ของครุฑก็คือพาหนะของพระนารายณ์ (ผู้คุ้มครองโลก) 2.ช่อฟ้าแบบปากปลา เป็นสัญลักษณ์ของพญานาค ตัวอาคารก็จะแปลเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ คือเขาพระสุเมรุ อันหมายถึง

ศูนย์กลางของจักรวาล ซึ่งการใช้รูปนาคเป็นแบบของข้อฟ้าในการประดับหลังคาของอาคารทั้ง 4 อาคารจากการศึกษาพบว่ามีการใช้ข้อฟ้าทั้งสองรูปแบบในการประดับตกแต่งอาคาร

รูปที่ 4.17 : แสดงรูปแบบข้อฟ้าของอาคารในวัดที่ทำการศึกษทั้ง 4 จังหวัด
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

3) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งประเภทใบระกาและหางหงส์

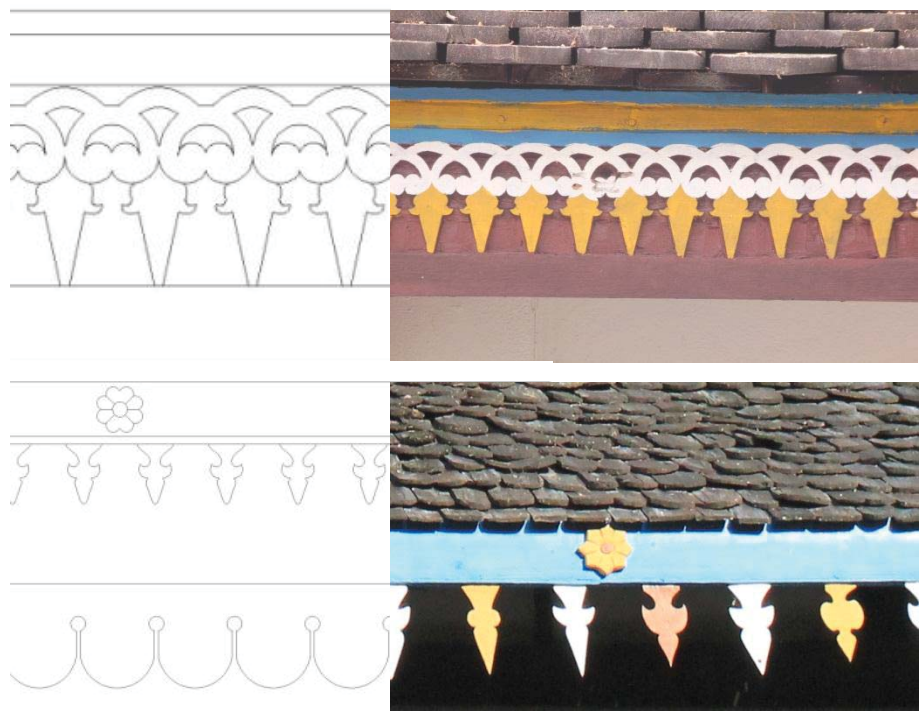
ใบระกาและหางหงส์ คือองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของไม้ป้านลม นิยมสร้างรูปพญานาค เป็นส่วนของโครงสร้าง ทำหน้าที่เพื่อปิดช่องว่างด้านสกัด ที่เกิดจากการมุงหลังคา เพื่อป้องกันลมหรือกระเบื้องมุงหลังคา เป็นการออกแบบที่อุปมาถึง สัตว์ในป่าหิมพานต์ หรือนาค ในคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยนาคนั้น ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของสายรุ้ง ที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับสวรรค์ในแนวคิดเดียวกันกับการสร้างบันไดนาคของวัดล้านนาและวัดภาคกลางทั่วไป ซึ่งหางหงส์ของอาคารทั้งสี่อาคารสามารถสรุปได้ดังนี้

รูปที่ 4.18 : แสดงรูปแบบหางหงส์ของอาคารในวัดที่ทำการศึกษทั้ง 4 จังหวัด
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

4) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งประเภทเชิงชาย (ป่าวตั้ง)

เชิงชาย คือองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านหน้าสกัดของไม้จันทน์รับหลังคา เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของปลายชายคา ในอาคารกลุ่มอาคารพระวิหารที่ได้ทำการศึกษา นิยมสร้างเป็นรูปลายประดับทอถี่น เรียกว่า “ป่าวตั้ง” ซึ่งใช้การตกแต่งด้วยสีสนิมฉูดฉาด เช่นสีเหลือง ขาว โดยการติดตั้ง ปลายไม้เชิงชายที่ทำด้วยสีฟ้า ตกแต่งด้วยดอกไม้ทำด้วยสีเหลืองเป็นระยะ ซึ่งลวดลายปลายชายคาที่นำมาใช้ประดับนั้น เป็นส่วนหนึ่งของลวดลายที่นำมาใช้สำหรับการตั้งลายในงานทอผ้าของชาวไทลื้อ ซึ่งอาคารสามารถสรุปรูปแบบได้ดังนี้

รูปที่ 4.19 : แสดงรูปแบบป่าวตั้งของอาคารในวัดที่ทำการศึกษา

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

5) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งประเภทปราสาทเพ็อง หรือ สัตตภัณฑ์

ปราสาทเพ็อง คือ รูปจำลองปราสาทที่วางอยู่กลางสันหลังคามีความหมายเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุ องค์ประกอบที่เป็นปราสาทเพ็องจะใช้ประดับตกแต่งบริเวณกึ่งกลางของสันหลังคาพระวิหาร มักทำเป็นรูปปราสาทเรียงกัน 7 ชั้น ซึ่งเชื่อว่าเป็น

แนวคิดในการออกแบบที่มีการอุปมาถึง เขาสุตตบริภัณฑ์ ในเรื่องคติจักรวาล ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับ การออกแบบเครื่องสูงหรือ สัตตภัณฑ์ หรือเชิงเทียน 7 ชั้นซึ่งใช้สำหรับจุดเทียนในการบูชาพระพุทธเจ้าซึ่งนิยมตั้งอยู่ภายในวิหาร ซึ่งในพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา พบว่ามีอยู่ที่วิหารวัดท่าฟ้าใต้ อำเภอเชียงม่วนเพียงแห่งเดียวเท่านั้น

รูปที่ 4.20 : แสดงรูปแบบปราสาทเพ็อง วัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

6) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งค้ำยัน ทันทวย หรือทวยหูช้าง หรือนาคทนต์

ค้ำยัน บางครั้งเรียกว่า หูช้าง หรือนาคทนต์ เป็นไม้แกะสลักรูปนาค หรือ ลวดลายพันธุ์พฤกษาและลวดลายประดับจากสัตว์ป่าหิมพานต์ จะประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร ทำหน้าที่เป็นไม้ค้ำยันรองรับน้ำหนักชายคาของหลังคา ด้านข้าง ซึ่งในงานสถาปัตยกรรมอาคารประเภทพระวิหารและหอพระธรรมที่ได้ศึกษาในครั้งนี้มีรูปแบบของงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นผสมผสานลูกเล่นของช่างทำให้เกิดรูปแบบที่แปลกตา และพบเฉพาะในวิหารของวัดท่าฟ้าใต้ หรือ วิหารฮ้างแม่ (ลักษณะผู้หญิง) ซึ่งมีปลายชายคาอ่อนช้อย เป็นไม้คันทวยแกะสลักรูปนาคลงสีด้วยสีฟ้าและพบที่เป็นคันทวยสำหรับค้ำยันหอไตรวัดครึ่งใต้เป็นรูปหนุมานหรือลิง รูปแบบศิลปกรรมพื้นถิ่น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

รูปที่ 4.21 : แสดงรูปแบบคันทวย วัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยาและคันทวยค้ำ
ยันวัดศรีใต้ อ.เชียงของ จ.เชียงราย
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

7) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งหัวเสาภายในพระวิหาร

จากการศึกษาพบว่าภายในพระวิหารของวัดไถ่ล้อมใช้การตกแต่งหัวเสาภายในพระวิหารโดยการแกะสลักไม้รูปกลีบบัวทาดด้วยสีแดง พบในวิหารวัดท่าฟ้าใต้และวิหารวัดต้นแหลง ซึ่งรูปแบบที่พบมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

รูปที่ 4.22 : แสดงรูปแบบหัวเสาที่ตกแต่งภายในพระวิหาร
ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

8) องค์ประกอบอาคารประเภทการประดับตกแต่งคอสอง

จากการศึกษาพบว่าภายในพระวิหารของวัดไถ่ล้อใช้การตกแต่งคอสองของชั้นหลังคา ด้วยรูปแบบงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นด้วยการแกะสลักไม้เป็นรูปกลีบดอกไม้ และลวดลายแบบกราฟฟิกส์ ลงสีด้วยสีสนิม อดทนแดดประเภทสีเหลือง สีฟ้า และสีขาว พบในวิหารวัดท่าฟ้าใต้และวิหารวัดต้นแหลง ซึ่งรูปแบบที่พบมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

รูปที่ 4.23 : แสดงรูปแบบของการตกแต่งระดับช่วงคอสองหลังคา

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย

4.4.2 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านความหมายขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ลักษณะการนำไปใช้ คติความเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนตำแหน่งของการติดตั้งองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเหล่านี้ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมด้านการท่องเที่ยวในด้านความรู้ความเข้าใจด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดังนี้ ดังนี้

ตารางที่ 4.: สรุปลองค์ความรู้ด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
หน้าบัน	แผ่นไม้ลูกฟักประดับด้วยลวดลายต่างๆ บริเวณหน้าจั่วทางเข้าอาคารวิหารและหอพระธรรม สร้างขึ้นเพื่อใช้ปิดช่องว่างที่เกิดจากโครงสร้างหลังคาด้านสกัด มักทำเป็นแผ่นไม้ตีปิดบริเวณด้านหน้าหลังคา	เป็นรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษาและเครือเถาวัลประดับด้วยไม้แกะสลักรูปกลีบดอกไม้และประดับด้วยแก้วเงินในอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีรูปทรงหลังคาแบบฮ้างแม่(เพศหญิง) และรูปแบบรัชมีพระอาทิตย์ในอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีรูปทรงหลังคาแบบฮ้างปู่(เพศชาย)	บริเวณหน้าจั่วหลังคา
ข้อฟ้า	องค์ประกอบส่วนบนสุดเหนือหลังคาจั่วของอาคาร ทั้งวิหารและหอพระธรรม เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายอาคารในหลายด้านทั้ง	เป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นการออกแบบที่อุปมาถึง สัตว์ในป่าหิมพานต์ คือ นาค ในด้านคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยการใช้รูปของนาคแทนความอุดมสมบูรณ์ เป็นตัวแทนของน้ำ มีรูปแบบ 2 แบบประกอบด้วย 1. แบบปากนก หมายถึง หงส์ หรือ ปากครุฑ สัญลักษณ์ของครุฑก็คือพาหนะของพระนารายณ์ (ผู้คุ้มครองโลก) 2.ข้อฟ้าแบบปากปลา เป็นสัญลักษณ์ของพญานาค ตัวอาคารก็จะแปลเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ คือเขาพระสุเมรุ อันหมายถึงศูนย์กลางของจักรวาล	เหนือหลังคาจั่วของอาคาร

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
ใบระกา หางหงส์	ส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของไม้ป้านลม ทำหน้าที่เพื่อปิดช่องว่างด้านสกัด ที่เกิดจากการมุงหลังคา เพื่อป้องกันลมหรือกระเบื้องมุงหลังคา	นิยมสร้างรูปพญานาค เป็นส่วนของโครงสร้าง เป็นการออกแบบที่อุปมาถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ หรือนาค ในคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยนาคนั้น ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของสายรุ้ง ที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับสวรรค์ในแนวคิดเดียวกันกับการสร้างบันไดนาคของวัดล้านนาและวัดภาคกลางทั่วไป	บริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว
เชิงชาย “ป่าวตั้ง”	คือ องค์ ประกอบ ทางสถาปัตยกรรมส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านหน้าสกัดของไม้จันทน์รับหลังคา เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของปลายชายคา	นิยมสร้างเป็นรูปปลายประดับทองถิ่นเรียกว่า “ป่าวตั้ง” ซึ่งใช้การตกแต่งด้วยสีสนิมฉูดฉาด เช่นสีเหลือง ขาว โดยการติดตั้ง ปลายไม้เชิงชายที่ทำด้วยสีฟ้า ตกแต่งด้วยดอกไม้ทำด้วยสีเหลืองเป็นระยะ ซึ่งลวดลายปลายชายคาที่นำมาใช้ประดับนั้น เป็นส่วนหนึ่งของลวดลายที่นำมาใช้สำหรับการตั้งลายในงานทอผ้าของชาวไตลื้อ	ชายคาอาคาร
ปราสาทเพ็อง หรือ สัตตภัณฑ์	รูปจำลองปราสาทที่วางอยู่กลางสันหลังคามีความหมายเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุ องค์ประกอบที่เป็นปราสาทเพ็องจะใช้ประดับตกแต่งบริเวณกึ่งกลางของสันหลังคาพระวิหาร	มักทำเป็นรูปปราสาทเรียงกัน 7 ชั้น เชื่อว่าเป็นแนวคิดในการออกแบบที่มีการอุปมาถึง เขาสัตตบริภัณฑ์ ในเรื่องคติจักรวาล ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันกับการออกแบบเครื่องสูงหรือ สัตตภัณฑ์ หรือเชิงเทียน 7 ชั้นซึ่งใช้สำหรับจุดเทียนในการบูชาพระพุทธเจ้าซึ่งนิยมตั้งอยู่ภายในวิหาร	กลางสันหลังคาพระวิหาร

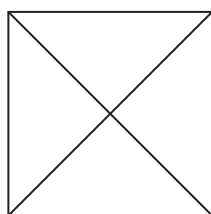
องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
คันทวย	ค้ำยัน หนุน หรือฉากกั้น เป็นไม้แกะสลักรูปนาคประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร ทำหน้าที่เป็นไม้ค้ำยันรองรับน้ำหนักชายคาของหลังคาด้านข้าง	เป็นไม้แกะสลักรูปนาค หรือลวดลายพันธุ์พฤกษาและลวดลายประดับจากสัตว์ป่าหิมพานต์ จะประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร มีรูปแบบของงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นผสมผสานลูกเล่นของช่างทำให้เกิดรูปแบบที่แปลกตา ในงานสถาปัตยกรรมใต้ถุนพบในวิหารของวัดท่าฟ้าใต้ หรือ วิหารอ่าแม่(ลักษณะผู้หญิง) ซึ่งมีปลายชายคาอ่อนช้อย เป็นไม้คันทวยแกะสลักรูปนาคลงสีด้วยสีฟ้าและพบที่เป็นคันทวยสำหรับค้ำยันหอไตรวัดศรีไ้ใต้เป็นรูปหนุมานหรือลิงรูปแบบศิลปกรรมพื้นถิ่นของวัดศรีไ้ใต้	บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร
หัวเสาเกลือบัว	เป็นงานตกแต่งหัวเสาภายในพระวิหารโดยการแกะสลักไม้รูปเกลือบัวทาดด้วยสีแดง	ดอกบัวรับหัวเสาเป็นงานประดับจากงานศิลปกรรมพื้นถิ่นเกิดจากการอุปมาอุปมัยของช่างพื้นบ้าน	ปลายหัวเสา
แผงคอสอง	ส่วนของระดับการยกชั้นของหลังคาในงานสถาปัตยกรรมใต้ถุน	ใช้การตกแต่งคอสองของชั้นหลังคาด้วยรูปแบบงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นด้วยการแกะสลักไม้เป็นรูปเกลีบดอกไม้และลวดลายแบบกราฟฟิกส์ ลงสีด้วยสีสนิมจุดประเภทสีเหลือง สีฟ้า และสีขาว	ระหว่างระดับการยกชั้นของหลังคา

ที่มา : การวิเคราะห์การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับความรู้เรื่ององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

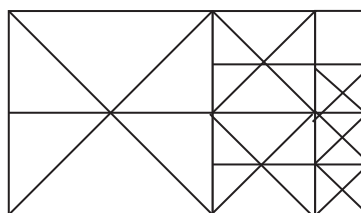
4.5 การศึกษาสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของสัดส่วนพื้นที่ของวิหารวัดไถลื้อนั้นผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานถึงความงดงามของการออกแบบทางกายภาพของอาคารทางศาสนา ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงจะใช้การทดสอบสมมุติฐานทางด้านกายภาพโดยการทดสอบการใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นวิธีสากลทางสถาปัตยกรรมเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสัดส่วนทางกายภาพ โดยอาศัยการทดสอบสัดส่วนดังนี้

1.ความงดงามแบบเต็มส่วน

2.ความงดงามแบบเศษส่วน

4.5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสัดส่วนทางกายภาพของผังอาคารโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตและความสัมพันธ์ของการเว้นว่างด้วยระบบสมดุลแรงแบบตารางหรือ Grid System

วัดไถลื้อในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการวางแผนผัง(Planning) ของอาคารส่วนใหญ่เป็นรูปทรงเรขาคณิต ระบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพื่อให้เห็นผลของการวิเคราะห์สัดส่วนอาคารในการวิเคราะห์ระบบผังพื้นของวัดไถลื้อในครั้งนี้จากการทดลองนำเอาระบบตาราง (Grid System) มาทดลองวางบนผังพื้นของอาคารวิหารในกลุ่มของสถาปัตยกรรมไถลื้อจำนวน 5 วัด ประกอบด้วย 1.วัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา 2.วัดต้นแหลง อ.ปัว จ.น่าน 3.วัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา 4.วัดร่องแง อ.ปัว จ.น่าน 5.วัดหนองแดง ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน พบว่าตัวอาคารมีระบบตารางซึ่งมีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของผังแปลนอาคาร ซึ่งแต่ละตารางมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดวางองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมภายในอาคาร และความสัมพันธ์ต่อรูปด้านภายนอกของอาคาร ซึ่งสามารถจัดวางและแสดงให้เห็นดังภาพต่อไปนี้

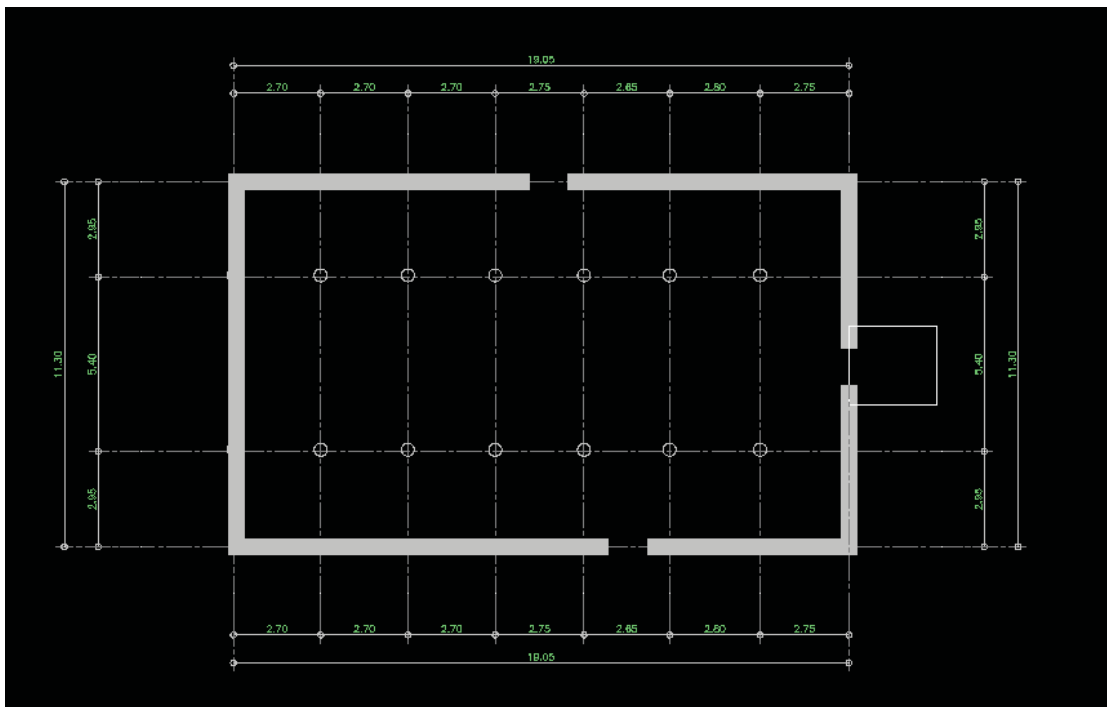
4.5.1.1 การวิเคราะห์สัดส่วนวิหารวัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา

วัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา เป็นวิหารที่มีผังรูปแบบเรขาคณิตรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 12.40x18.00 ม. (กว้างxยาว) เป็นวิหารรูปแบบดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมแบบ

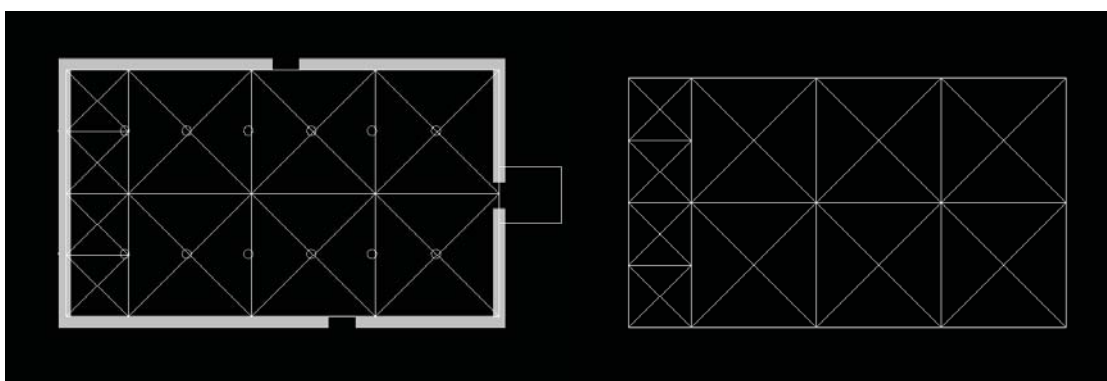
Figure 1 shows a detailed floor plan of a rectangular room. The room is 18.00 units wide and 12.40 units high. The grid consists of 8 vertical lines and 6 horizontal lines. The room is divided into a central area and four side areas by thick black walls. The central area is 10.00 units wide and 8.00 units high. The side areas are 4.00 units wide and 4.00 units high. The room has a double door on the right wall, a single door on the left wall, and a single door on the top wall. The dimensions are labeled in green text.

วัดตันแหลง อ.ปัว จ.น่าน เป็นวิหารที่มีผังรูปแบบเรขาคณิตรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 11.30x19.00 ม. (กว้างxยาว) เป็นวิหารรูปแบบดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมแบบสกุลช่างไตลื้อ

จากการทดลองใช้ ตารางสมมุติรูปทรงเรขาคณิตทดสอบสัดส่วนของผังวิหารพบว่า สัดส่วนที่มีผลต่อรูปด้านของอาคารในปัจจุบันพบว่าตารางสมมุติ ขนาด 5.45x5.45 ม. และ 270x2.70 ม. มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของผังอาคารพระวิหารซึ่งก่อให้เกิดสัดส่วนของพระวิหารในอัตราส่วน 2:3.25 ซึ่งสามารถแสดงภาพการวิเคราะห์ที่ได้สัดส่วนได้ ดังนี้

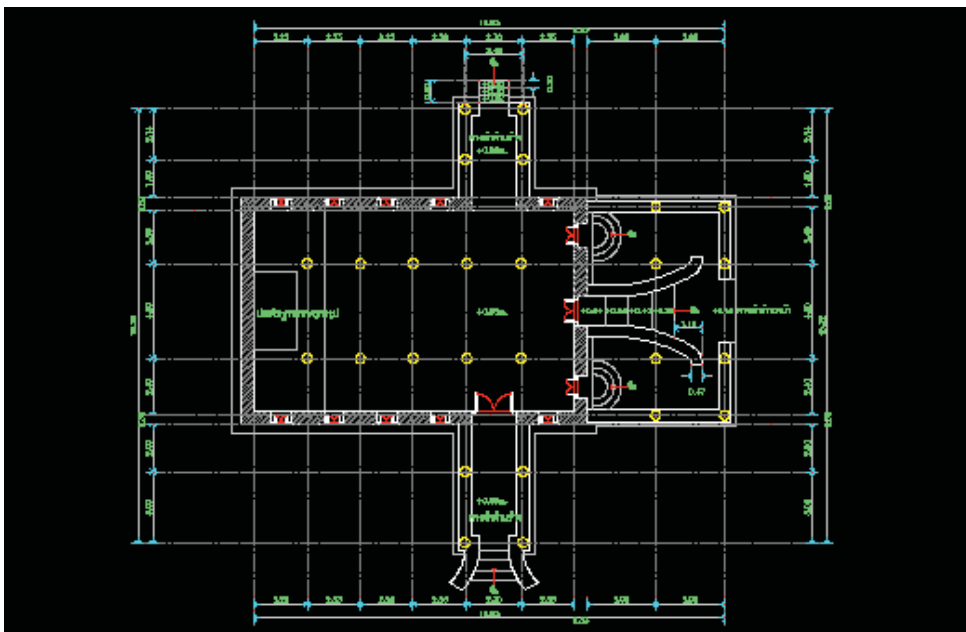
ภาพที่ 4.26 : ภาพแสดงแปลนพื้นวิหารวัดต้นแหลง อ.ปัว จ.น่าน
ที่มา : จากการวิเคราะห์

ภาพที่ 4.27: ภาพแสดงการวิเคราะห์สัดส่วนโดยใช้ตารางสมมุติขนาด 5.45x5.45ม.และ 270x2.70 ม
ที่มา : จากการวิเคราะห์

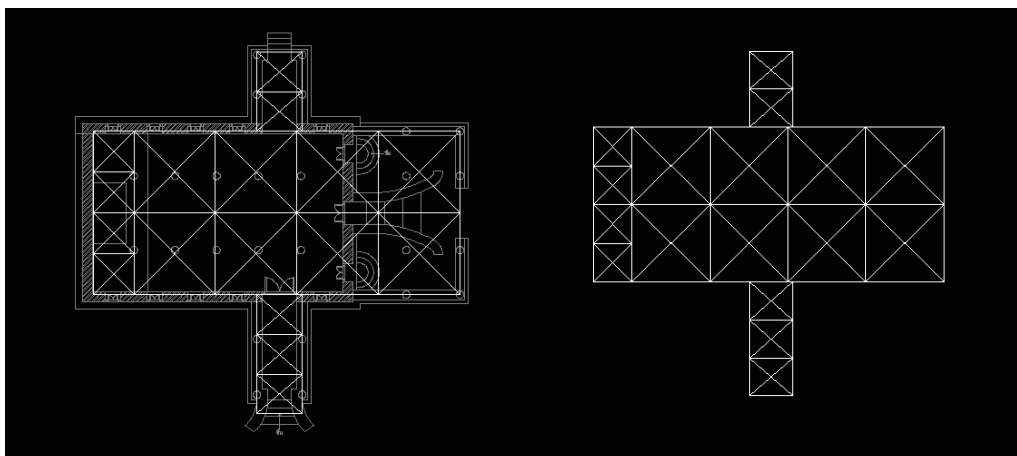
4.5.1.3 การวิเคราะห์สัดส่วนวิหารวัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา

วัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยาเป็นวิหารที่มีผังรูปแบบเรขาคณิตรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 9.60x19.83 ม. (กว้างxยาว) เป็นวิหาร จากการทดลองใช้ ตารางสมมุติรูปทรงเรขาคณิตทดสอบสัดส่วนของผังวิหารพบว่า สัดส่วนที่มีผลต่อรูปด้านของอาคารในปัจจุบันพบว่า ตารางสมมุติ ขนาด 4.45x4.45 ม. และ 2.20x2.20 ม. มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของผังอาคารพระวิหารซึ่งก่อให้เกิดสัดส่วนของพระวิหารในอัตราส่วน 2:4.25 ซึ่งสามารถแสดงภาพการวิเคราะห์ได้ สัดส่วนได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.28 : ภาพแสดงแปลนพื้นวิหารวัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา

ที่มา : จากการวิเคราะห์

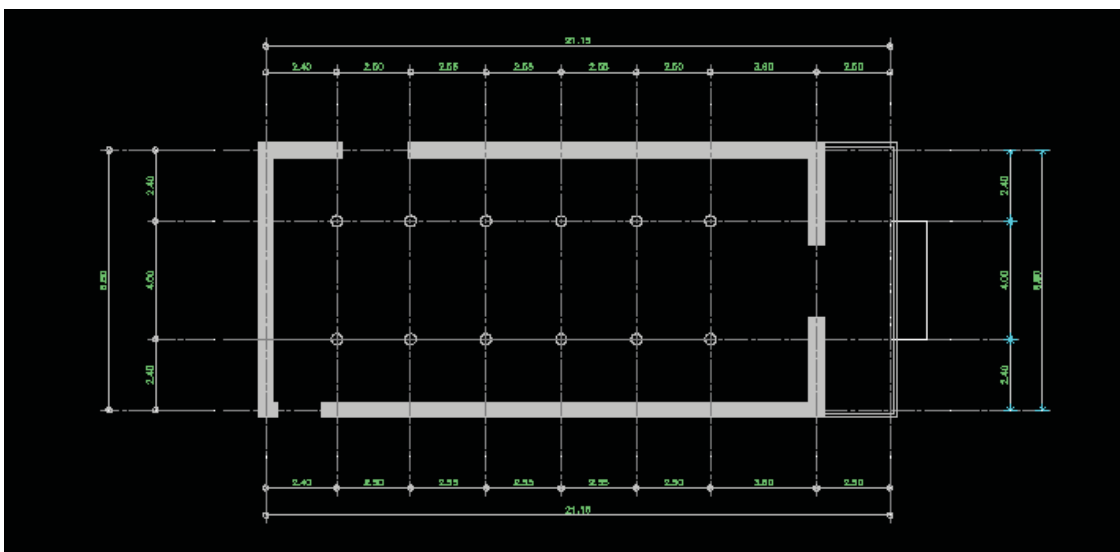

ภาพที่ 4.29 : ภาพแสดงการวิเคราะห์สัดส่วนโดยใช้ตารางสมมุติขนาด 4.45x4.45 ม.และ 2.20x2.20 ม.

ที่มา : จากการวิเคราะห์

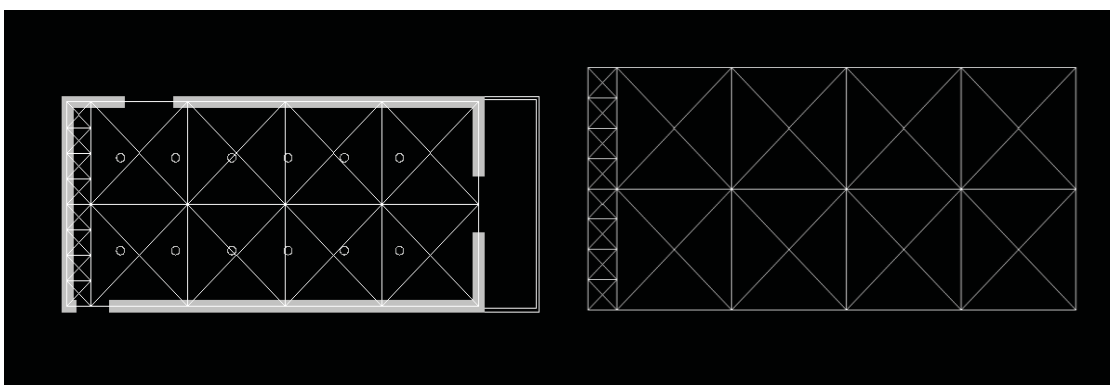
4.5.1.4 การวิเคราะห์สัดส่วนวิหารวัดร่องแง อ.ปัว จ.น่าน

วัดร่องแง อ.ปัว จ.น่าน เป็นวิหารที่มีผังรูปแบบเรขาคณิตรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 8.80x21.15 ม. (กว้างxยาว) เป็นวิหารรูปแบบดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมแบบสกุลช่างไตลื้อ จากการทดลองใช้ ตารางสมมติรูปทรงเรขาคณิตทดสอบสัดส่วนของผังวิหารพบว่า สัดส่วนที่มีผลต่อรูปด้านของอาคารในปัจจุบันพบว่าตารางสมมติ ขนาด 4.40x4.40 ม. และ 1.10x1.10 ม. มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของผังอาคารพระวิหารซึ่งก่อให้เกิดสัดส่วนของพระวิหารในอัตราส่วน 2:4:20 ซึ่งสามารถแสดงภาพการวิเคราะห์ที่ได้สัดส่วนได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.30 : ภาพแสดงแปลนพื้นวิหารวัดร่องแง อ.ปัว จ.น่าน

ที่มา : จากการวิเคราะห์

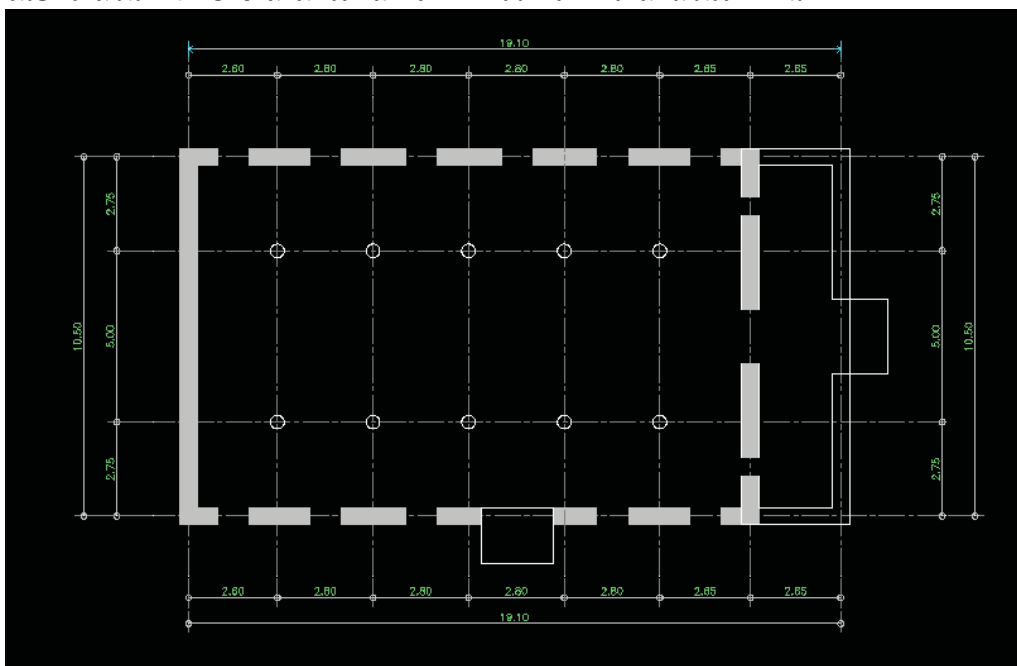

ภาพที่ 4.31 : ภาพแสดงการวิเคราะห์สัดส่วนโดยใช้ตารางสมมติขนาด 4.40x4.40 ม. และ 1.10x1.10 ม.

ที่มา : จากการวิเคราะห์

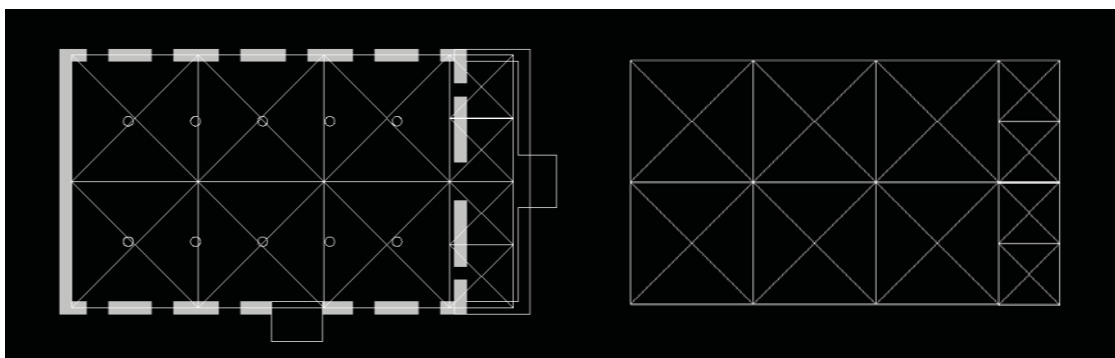
4.5.1.5 การวิเคราะห์สัดส่วนวิหารวัดหนองแดง ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน

วัดหนองแดง ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่านเป็นวิหารที่มีผังรูปแบบเรขาคณิตรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 10.50x19.10 ม. (กว้างxยาว) เป็นวิหารรูปแบบดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมแบบสกุลช่างไทลื้อ จากการทดลองใช้ ตารางสมมุติรูปทรงเรขาคณิตทดสอบสัดส่วนของผังวิหารพบว่า สัดส่วนที่มีผลต่อรูปด้านของอาคารในปัจจุบันพบว่าตารางสมมุติ ขนาด 5.25x5.25 และ 2.625x2.625 ม. มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของผังอาคารพระวิหารซึ่งก่อให้เกิดสัดส่วนของพระวิหารในอัตราส่วน 2:3.25 ซึ่งสามารถแสดงภาพการวิเคราะห์ที่ได้สัดส่วนได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.32: ภาพแสดงแปลนพื้นวิหารวัดร่องแง อ.ปัว จ.น่าน

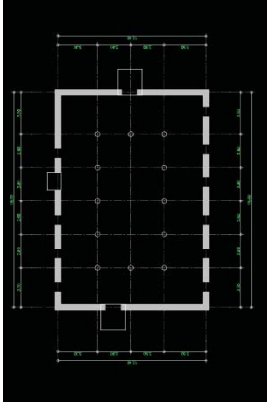
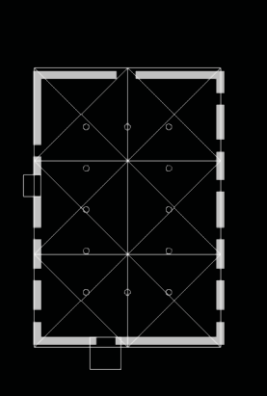
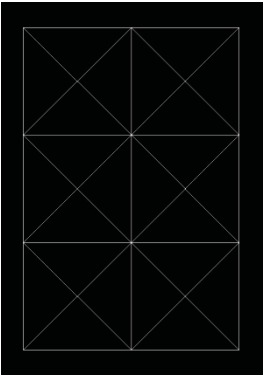
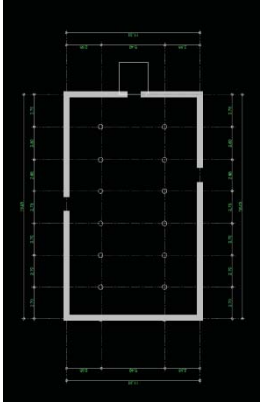
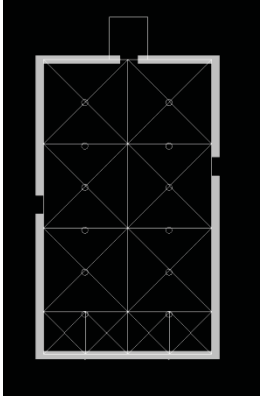
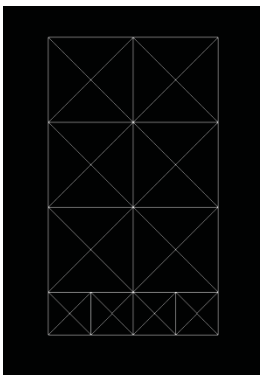
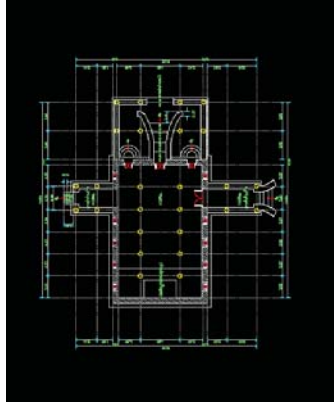
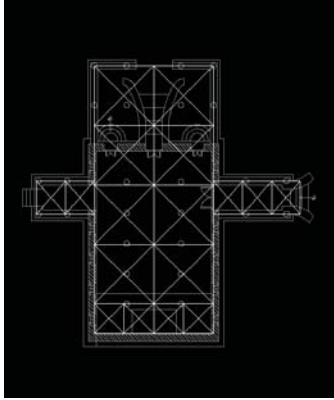
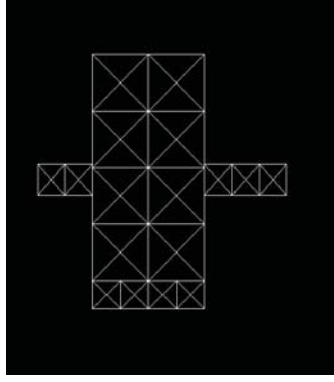
ที่มา : จากการวิเคราะห์

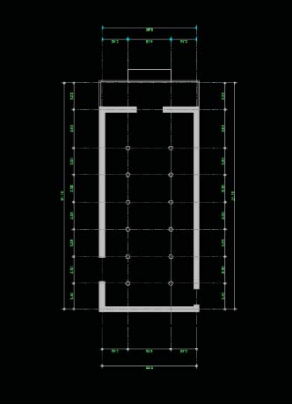
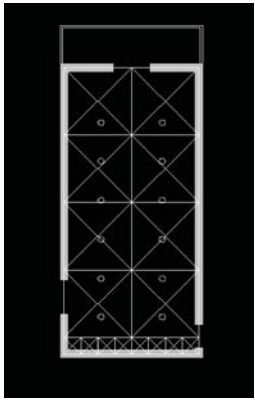
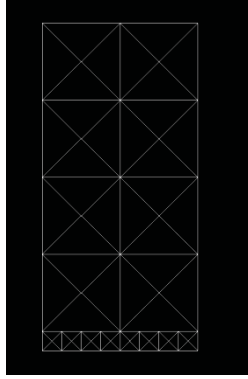
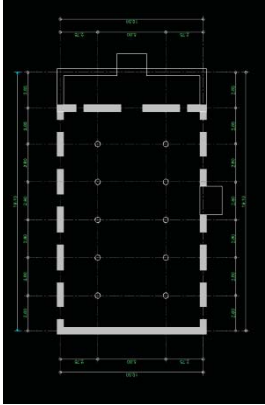
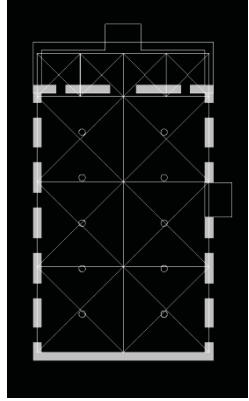
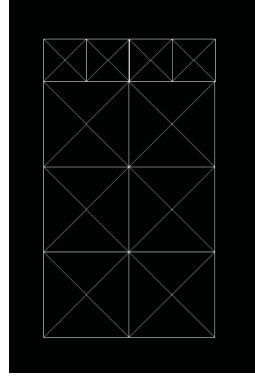

ภาพที่ 4.33 : ภาพแสดงการวิเคราะห์สัดส่วนโดยใช้ตารางสมมุติขนาด 5.25x5.25 และ 2.625x2.625 ม.

ที่มา : จากการวิเคราะห์

ตารางที่ 4.11: ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสัดส่วนทางกายภาพของผังอาคารโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตและความสัมพันธ์ของการเว้นว่างด้วยระบบสมดุลแรงแบบตารางหรือ Grid System

ลำดับ	ชื่ออาคาร	ผังแปลนอาคาร	ผังแปลนอาคารกับระบบตาราง สมดุล	รูปแบบตารางสมดุล	ขนาดตาราง สมดุล	สัดส่วน อาคาร
1	วัดท่าฟ้าใต้ อ. เชียงใหม่ จ.พะเยา				6.30x6.30	2:3
2	วัดต้นแหลง อ.ป่า จ.น่าน				5.45x5.45 2.70x2.70	2:3.25
3	วัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา				4.40x4.40 2.20x2.20	2: 4. 25

ลำดับ	ชื่ออาคาร	ผังแปลนอาคาร	ผังแปลนอาคารกับระบบตาราง สมมุติ	รูปแบบตารางสมมุติ	ขนาดตาราง สมมุติ	สัดส่วน อาคาร
4	วัดร่องแงง อ.ปัว จ.น่าน				4.40x4.40 1.10x1.10	2:4:20
5	วัดหนองแดง ต.เปือย อ.เชียง กลาง จ.น่าน				5.25x5.25 2.625x2.625	2:3:25

ที่มา : จากการวิเคราะห์สัดส่วนผังอาคาร

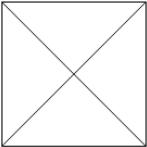
จากการวิเคราะห์สัดส่วนของผังแปลนพื้นของอาคารพระวิหารในสกุลช่างไทลื้อในเขตภาคเหนือเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงสัดส่วนที่ก่อให้เกิดความงดงามของอาคารซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากการจัดรูปแบบผังแปลนพื้นของอาคาร โดยใช้การจำลองรูปทรงเลขคณิตรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นรูปสมมุติตามวิธีการสากล การวิเคราะห์สัดส่วนทางสถาปัตยกรรมของผังอาคารทำให้เห็นถึงระบบการวางสัดส่วนของอาคารวิหารไทลื้อที่มีสัดส่วน ตั้งแต่ 2:3 2:3.25 2:4.20 2:4.25 ซึ่งได้มีการใช้ตารางสมมุติจัดเรียงขนาดได้ดังนี้ 1.10x1.10 ,2.20x2.20, 2.625x2.625,2.70x2.70 ,4.40x4.40 5.25x5.25,5.45x5.45,6.30x6.30 ซึ่งขนาดตารางสมมุติเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในต่างสถานที่กัน

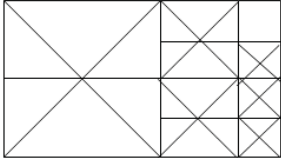
และจากการทดลองวางรูปแบบตารางสมมุติลงไปในผังแปลนพื้นพระวิหารพบว่า มีการวางระบบสัดส่วนอาคารทั้งรูปแบบงดงามแบบเต็มส่วน ซึ่งพบในผังแปลนอาคารวัดท่าฟ้าใต้ซึ่งเป็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมสกุลช่างไทลื้อแบบดั้งเดิม และพบรูปแบบความงดงามแบบเศษส่วน ในงานสถาปัตยกรรมแบบไทลื้อซึ่งเป็นช่วงยุคหลังของอาคารวิหารวัดท่าฟ้าใต้

4.5.2 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องความงามของสัดส่วนผังอาคาร

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านความงามของอาคาร ซึ่งความงามนอกจากจะเป็นความงามในด้านของรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมแล้ว สาเหตุที่ก่อให้เกิดความงดงาม นักท่องเที่ยวควรมีความรู้ความเข้าใจในด้านความงามของสถาปัตยกรรมในด้านของผังอาคาร ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความงามของรูปด้านอาคารด้วยซึ่งสามารถสรุปได้ด้วยการใช้แนวทางตามทฤษฎีของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสัดส่วนทางกายภาพของผังอาคารโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตและความสัมพันธ์ของการเว้นว่างด้วยระบบสมดุลแบบตารางหรือ Grid System เป็นตัวช่วยในการอธิบายถึงความงามซึ่งอาจมองเห็นยากนี้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ความงามข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบความงามของอาคารต่างทั้งในพื้นที่วิจัยและเป็นอาคารในพื้นที่ข้างเคียงในภาคเหนือได้ดังนี้

ตารางที่ 4.12 : ตารางสรุปความงามของอาคารตามการวิเคราะห์ด้วยตารางสมมุติ

รูปแบบความงามของสัดส่วนอาคาร	วิหารที่ปรากฏรูปแบบจากการวิเคราะห์
1.ความงดงามแบบเต็มส่วน 	วัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา

รูปแบบความงดงามของสัดส่วนอาคาร	วิหารที่ปรากฏรูปแบบจากการวิเคราะห์
2.ความงดงามแบบเศษส่วน 	วัดต้นแหลง อ.ปัว จ.น่าน วัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา วัดร่องแงง อ.ปัว จ.น่าน วัดหนองแดง ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน

ที่มา : จากการวิเคราะห์

การศึกษาวิจัยเรื่องสถาปัตยกรรมใต้ดินแดนอารยธรรมล้านนาตะวันออกในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อการบูรณาการองค์ความรู้ด้านงานสถาปัตยกรรมเพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำ การเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ซึ่งการศึกษาวิจัยในโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย 1. ศึกษาพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและสภาพพื้นที่ปัจจุบันของชุมชนไตลื้อและไตใหญ่ ในเขตพื้นที่ ล้านนาตะวันออก เป้าหมาย 4 จังหวัด คือ จังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน 2. ศึกษา วิเคราะห์ มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนไท (ไต) ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก เป้าหมาย 4 จังหวัด ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม (Tangible Cultural Heritage) และนามธรรม (Intangible Cultural Heritage) 3. ศึกษา รูปแบบของสถาปัตยกรรมประเภทอาคารศาสนสถานของชุมชนไตใหญ่ และไตลื้อ ในเขตพื้นที่ ล้านนาตะวันออก เป้าหมาย 4 จังหวัด

5.1 สรุปผลการศึกษา

การสรรหาพื้นที่ชุมชนที่ยังคงศักยภาพทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ตลอดจนวัฒนธรรม และประเพณีที่โดดเด่นในครั้งนี้จะดำเนินการคัดเลือกกลุ่มอาคารที่อยู่ในกลุ่มของงานสถาปัตยกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อและไตใหญ่ โดยคัดเลือกกลุ่มอาคารที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์และมี ศักยภาพสามารถที่จะพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมในอนาคตได้ ครอบคลุมในพื้นที่ 4 จังหวัดซึ่งพบว่าวัดที่มีศักยภาพมีทั้งหมด 11 วัด โดยจังหวัดเชียงรายพบที่วัดศรี ใต้ จังหวัดพะเยาพบที่วัดนันทาราม วัดแสนเมืองมา และวัดท่าฟ้าใต้ จังหวัดแพร่พบที่วัดจอมสวรรค์ วัดพระหลวง และวัดสระบ่อแก้ว และจังหวัดน่านพบที่วัดต้นแหลง วัดหนองแดง วัดร้องแง และวัด หนองบัวมีความเหมาะสมแก่การศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไปใน อนาคต ทั้งนี้การศึกษาวิจัยนอกจากเป็นการศึกษางานสถาปัตยกรรมแล้วยังมีการศึกษาด้าน พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานและสภาพพื้นที่ปัจจุบันของชุมชนไตลื้อและใหญ่ในเขตพื้นที่ล้านนา ตะวันออก โดยการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและสภาพพื้นที่ปัจจุบันของชุมชนไตใหญ่ในเขตพื้นที่ ล้านนาตะวันออก

จากการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูลด้านพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและสภาพพื้นที่ ปัจจุบันของพื้นที่ล้านนาตะวันออกพบว่าในปัจจุบันชุมชนที่คงเหลือผู้ที่สืบเชื้อสายของชาวไตใหญ่ใน เขตสี่จังหวัดล้านนาตะวันออกมีค่อนข้างน้อยมากและไม่มีชุมชนซึ่งมีงานสถาปัตยกรรมที่แสดงให้เห็น

ถึงรูปแบบงานสถาปัตยกรรมในสกุลช่างของไทใหญ่ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ที่แสดงให้เห็นเด่นชัดทั้งชุมชนและงานสถาปัตยกรรมไปพร้อมกัน เมื่อเทียบกับชุมชนไทใหญ่ที่อยู่ในเขตจังหวัดลำปาง กับจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งถือว่าทั้งสองจังหวัดนี้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมา เป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวไทใหญ่ที่เข้ามาทำอุตสาหกรรมป่าไม้และทำการค้าขายกับล้านนาซึ่งมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรในช่วงดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดงานสถาปัตยกรรมแบบสกุลช่างไทใหญ่เป็นจำนวนมากซึ่งยังคงหลงเหลือให้พบที่จังหวัดลำปางและจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปัจจุบันทั้งชุมชนและงานสถาปัตยกรรมที่คงคงมีการอุปถัมภ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวไทใหญ่แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน ว่าชาวไทใหญ่เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนภาคเหนือของไทยเมื่อใด แต่มีมาเนิ่นนานแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ ในสมัยก่อนดินแดนภาคเหนือของไทยกับรัฐฉานไม่มีเส้นแบ่งกันอาณาเขต ผู้คนสองฝั่งสามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้อย่างเสรีและมีการติดต่อค้าขายกัน โดยเฉพาะการติดต่อค้าขายกับเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศสหภาพเมียนมาร์ในปัจจุบัน ซึ่งเมืองเชียงตุงเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าของคาราวาน ระหว่างพ่อค้าจากจีนในยุหนานกับพ่อค้าไทใหญ่ ซึ่งพ่อค้าชาวไทใหญ่จะนำสินค้าที่ได้จากจีนไปขายยังล้านนาแถบแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ และลำปาง ซึ่งมีกลุ่มพ่อค้าชาวไทใหญ่บางส่วนเริ่มมาตั้งรกรากอยู่ทางภาคเหนือของไทยในแต่ละเมือง แล้วค่อยๆ ขยายกิจการครอบคลุมไปทั่วดินแดนภาคเหนือของไทยในเวลาต่อมา

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานการเข้ามาของไทใหญ่เริ่มจากการเข้ามาเป็นพ่อค้าเร่ทำการค้าขายกับล้านนา ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ไทใหญ่ต้องทำการค้าขายกับล้านนานั้นเนื่องจากเกิดเนื่องจากรัฐไทยใหญ่เป็นเมืองที่อยู่ในหุบเขา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้จำเป็นต้องสืบเสาะแสวงหาสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนไทใหญ่ ซึ่งการเดินทางเข้ามาค้าขายกับภาคเหนือของประเทศไทย มีเส้นทางที่สำคัญ 2 เส้นทาง คือ เส้นทาง มะละแหม่ง ฮอด แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ น่าน และลำปาง เส้นทางที่สอง คือ เส้นทางมะละแหม่ง ตาก ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ แพร่ น่าน ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เส้นทางทางในการเดินทางเข้ามาค้าขาย โดยทั้งสองเส้นทางจะใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 15 วัน จากมะละแหม่ง ซึ่งปัจจุบันนี้มีชาวไทใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยหลายจังหวัด เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน แพร่ พะเยา ลำปาง เชียงราย ซึ่งจากการศึกษาทำให้ทราบถึงพัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของชาวไทใหญ่สามารถแบ่งระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยได้ 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก สมัยพระเจ้าติโลกราช ซึ่งเป็นยุครุ่งเรืองของล้านนาในทุกด้าน โดยพระเจ้าติโลกราชได้ทำสงครามจนได้พื้นที่ของแพร่ น่าน หลวงพระบาง เชียงรุ่ง เมืองยอง รัฐฉาน เช่น เมืองโลคา เมืองนาย เมืองสีป้อ เมืองยองห้วย และได้กวาดต้อนชาวไทใหญ่จำนวน 12,328 คน เข้ามาไว้ในล้านนา

ช่วงที่สอง สมัยพม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ และล้านนาก็ขึ้นกับสยาม จากนั้นในรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี ก็เกิดการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกขึ้นในแถบภูมิภาคเอเชีย

อาคนย์ การดำเนินนโยบายด้านการเมืองและการทูตของพม่าไม่เป็นผลสำเร็จ จึงทำให้พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษตั้งแต่สมัยพระเจ้าสีป่อ แห่งราชวงศ์คองบอง อันเป็นสิ้นสุดแห่งราชวงศ์กษัตริย์ของพม่า ในช่วงนี้อังกฤษได้ทำสนธิสัญญาการค้าขายกับสยามและล้านนา โดยเฉพาะการสัมปทานป่าไม้กับเจ้าเมืองล้านนา ในการจัดการดังกล่าวอังกฤษได้ส่งคนในสังกัด คือกลุ่มคนพม่า ไตใหญ่ ปะโอ ปะหล่อง เข้ามาทำการป่าไม้ ซึ่งถือได้ว่าคนเหล่านี้เป็นลูกจ้างในบริษัทต่างๆ เช่น British Borneo Company Ltd, Bombay Burma Trading Corporation Ltd. เชื่อว่าไตใหญ่และปะโอเข้ามาในล้านนามากกว่าคนพม่า กลุ่มคนเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอังกฤษ เนื่องจากอังกฤษต้องการสร้างฐานอำนาจของรัฐฉานที่มีรูปแบบการปกครองตนเองแต่เดิมอยู่แล้ว ให้เทียบเคียง

ชาวไตใหญ่ในระยะต่อมาในปี พ.ศ. 2383 กิจการการค้าไม้ได้เริ่มมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในล้านนา ทำให้เกิดการเซ็นสนธิสัญญาเบาริงกับอังกฤษ ทำให้ชาวไตใหญ่บางกลุ่มปรับเปลี่ยนตนเองมาเป็นผู้เช่ารับทำป่าไม้ ชาวไตใหญ่จึงกลายเป็นผู้มีฐานะ กลายเป็นคหบดีชาวไตใหญ่เป็นบุคคลที่น่านับถือในสังคมในขณะนั้น ทำให้ชาวไตใหญ่เกิดการปฏิสังขรณ์วัดที่มีความเก่าแก่ หรือมีการสร้างวัดซึ่งเกิดขึ้นตามจิตศรัทธา โดยการสร้างศาสนสถานและการปฏิสังขรณ์วัดนั้นยังคงใช้รูปแบบตามที่ตนเองคุ้นเคยโดยใช้ช่างฝีมือที่นำมาจากพม่าเป็นนายช่างในการก่อสร้างอาคารศาสนสถานและมีการเชิญพระภิกษุสงฆ์ชาวพม่ามาจำพรรษาที่วัดที่ตนเองและชุมชนได้สร้างขึ้นด้วย ทำให้เกิดกลายเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนไตใหญ่ในขณะนั้น มาจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันชุมชนไตใหญ่และงานสถาปัตยกรรมดั้งเดิมแบบไตใหญ่ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัดล้านนาตะวันออกพบว่าพม่ามีงานสถาปัตยกรรมที่ยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ซึ่งพบที่วัดนันทาราม อำเภอเชียงคำจังหวัดพะเยา และพบที่วัดจอมสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นงานสถาปัตยกรรมที่เป็นการสร้างโดยกลุ่มไตใหญ่ซึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อการทำอุตสาหกรรมป่าไม้และทำการค้าขายในอดีตที่ผ่านมา ในปัจจุบันได้ถูกวัฒนธรรมของงานสถาปัตยกรรมของล้านนาและของไทยเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนารูปแบบทางสถาปัตยกรรมค่อนข้างมาก อีกทั้งวัดไตใหญ่ที่หลงเหลือปัจจุบันไม่ได้มีชุมชนซึ่งเป็นศรัทธาวัดที่เป็นเชื้อสายชาวไตใหญ่ หรือพม่าเป็นผู้อุปถัมภ์วัดในการทำนุบำรุงรักษาไว้แล้ว จึงเป็นสาเหตุให้อาคารทางศาสนาภายในวัดมีความชำรุดทรุดโทรมไปตามเวลา

5.1.2 พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานและสภาพพื้นที่ปัจจุบันของชุมชนไตลื้อในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก

จากการศึกษาประวัติศาสตร์จากการทบทวนเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่าชาวไตลื้อมีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยโดยการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองต่างๆในภาคเหนือ ด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างรัฐ ตามนโยบาย “ยุบเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่

เมือง” ซึ่งเป็นยุคของการอพยพกวาดต้อน ผู้คนชาวไทยลื้อที่มีจำนวนมากที่สุดเข้ามาสู่ดินแดนล้านนา โดยการนำของพระเจ้ากาวิละในปี 2348 ได้ยกกองทัพไปตีเมืองยองและหัวเมืองลื้อในสิบสองปันนา ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของพม่า เพื่อขยายอาณาเขตออกไปให้กว้างขวางและป้องกันไม่ให้พม่าใช้เป็นแหล่ง ซ่องสุมกำลังกลับมาโจมตีล้านนาอีก

ซึ่งที่ในช่วงที่ล้านนาและเมืองน่านกำลังฟื้นตัวจากภาวะศึกสงครามทำให้ขาดแคลนกำลังคน ดังนั้นจึงพบว่าช่วงเวลานี้มีการอพยพกวาดต้อนผู้คนจากสิบสองปันนาในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” เข้าสู่ล้านนาและหัวเมือง เมืองน่าน หลายครั้ง ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 เจ้าฟ้าอัตถวรปัญโญ (เจ้าผู้ครองนครน่าน) และเจ้าสุมนเทวราช (เจ้าผู้ครองนครน่าน) ยกกองทัพขึ้นไปกวาดต้อนชาวไตลื้อ จากสิบสองปันนามายังเมืองน่าน และเมืองบางส่วนในประเทศลาว และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ใน ส่วนของเมืองน่านได้กวาดต้อนมาในสมัยพระเจ้าสุริยพงษ์ ผลิตเดช เมื่อครั้งสงครามเชียงตุง

นอกจากการกวาดต้อนในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” เข้าสู่ล้านนาและหัวเมืองต่างใน ล้านนาแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆประกอบการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ล้านนาซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานใน แต่ละพื้นที่ของชาวไตลื้อ ซึ่งประกอบด้วย

- (1) การกวาดต้อนเทครัว โดยเป็นลักษณะของการกวาดต้อนผู้คนให้เคลื่อนย้าย อพยพในลักษณะชุมชนใหญ่ เป็นระดับหมู่บ้าน หรือเมือง
- (2) เส้นทางการค้าและการแสวงหาที่ทำกิน การค้าขายเป็นปัจจัยหนึ่งของการ เคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาแหล่งทรัพยากรและการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่ง ล้านนาเป็นหัวเมืองใหญ่ที่ระบบเศรษฐกิจและการค้าขายในสมัยอดีตมีความ เจริญรุ่งเรือง
- (3) การติดตามญาติพี่น้อง แบบเคลื่อนย้ายตามมาภายหลัง
- (4) การหลบหลีกภัยสงครามและความไม่สงบ
- (5) ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ
- (6) ระบบชลประทานและระบบเหมืองฝายที่ดี
- (7) พื้นที่ทางการเกษตร ที่มีพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ดี

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ชุมชนส่วนใหญ่ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายไตลื้อ และเน้นหนักในการศึกษางาน สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมไทใหญ่และไตลื้อที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมซึ่งโครงการวิจัยได้ดำเนินการ ศึกษาด้านพัฒนาการของชุมชนพบว่าชุมชนมีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน ประกอบด้วย 1. จังหวัด เชียงราย ชุมชนบ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จ.เชียงราย 2. ชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.

เชียงใหม่ จ.พะเยา 3.ชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ 4.ชุมชนบ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ลักษณะของพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานอันเกิดจากสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกวาดต้อนทหาร โดยเป็นลักษณะของการกวาดต้อนผู้คนให้เคลื่อนย้ายอพยพในลักษณะชุมชนใหญ่ เป็นระดับบ้านและหมู่บ้าน เพื่อการแสวงหาพื้นที่ทำกินในการก่อตั้งหมู่บ้านในพื้นที่แห่งใหม่ ตามคำสั่งของผู้ปกครองในระดับเมืองและระดับหมู่บ้านและการเคลื่อนย้ายติดตามญาติพี่น้องแบบเคลื่อนย้ายตามมามากภายหลังซึ่งพบว่าเป็นพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของ ชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงใหม่ จังหวัดพะเยา

การแสวงหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ดี มีระบบเหมืองฝายและการชลประทานในการทำการเกษตรที่ดี ซึ่งพบว่าเป็นพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของ ชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ และชุมชนบ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอยางของ จ.เชียงราย

การหลบหลีกภัยสงครามและความไม่สงบ และการอพยพเคลื่อนย้ายอันเนื่องมาจากภัยสงคราม การอพยพเคลื่อนย้ายผู้คนเข้ามาตั้งในชุมชนซึ่งถูกละทิ้งให้ร้างและมีการปฏิสังขรณ์ให้เจริญรุ่งเรือง พบว่าเป็นพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ และชุมชนบ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.2 ศึกษา วิเคราะห์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนไท (ไต) ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก เป้าหมาย 4 จังหวัด

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนไท ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก เป้าหมาย 4 จังหวัด ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาแบ่งออกเป็นในส่วนที่เป็นรูปธรรมซึ่งเน้นหนักมรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานสถาปัตยกรรมอาคารทางศาสนาและในด้านนามธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อในงานสถาปัตยกรรมในอาคารทางศาสนาซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านที่เป็นรูปธรรม (Tangible Cultural Heritage)

จากการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับการงานสถาปัตยกรรมในอาคารทางศาสนาในพื้นที่ ทั้ง 4 จังหวัดพบว่า สิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมสามารถแบ่งเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่อาคารทางศาสนาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่แสดงออกด้วยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม 2 มรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งอยู่ภายนอกงานสถาปัตยกรรมซึ่งแสดงออกด้วยการจัดกิจกรรมและประเพณีต่างๆซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้งานอาคารทางศาสนาในช่วงระยะเวลาต่างๆ

ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมในปัจจุบันได้ถูกปรับเปลี่ยนแปลงตามการผสมผสานของวัฒนธรรม จากการศึกษาในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัด กิจกรรมและประเพณีล้วนแล้วแต่เข้ามามีส่วนในการใช้พื้นที่อาคารทางศาสนาแทบทั้งสิ้น จึงสามารถสรุปมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถมองเห็นได้เด่นชัดได้ดังนี้

ด้านที่ 1 มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่อาคารทางศาสนาซึ่งแสดงออกโดยเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่แสดงออกด้วยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม

ในการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่อาคารทางศาสนาซึ่งแสดงออกด้วยเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมในพื้นที่ 4 จังหวัดพบว่ารูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารซึ่งมีลักษณะเป็นมิตรต่อพื้นที่รอบข้าง ลักษณะอาคารมีลักษณะค่อนข้างเตี้ย ลักษณะหลังคาลาดคุ่มต่ำมีช่องเปิดด้านข้างน้อยเนื่องจากในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้ออยู่ในเขตเมืองหนาวจึงจำเป็นต้องมีการรักษาอุณหภูมิในอาคารให้ได้มากที่สุด มีการยกหลังคาเป็นหลังคาลักษณะสองชั้นและสามชั้น ระหว่างการยกชั้นหลังคามีระดับคอสองซึ่งประดับด้วยลวดลายสีสันฉูดฉาด หลังคาชั้นบนสุดเป็นลักษณะหลังคาจั่วซึ่งมีหน้าบันประดับด้วยลวดลายงานศิลปกรรมซึ่งมีแนวคิดจากสิ่งแวดล้อมรอบข้างของชุมชน เช่น ลวดลายพันธุ์พฤกษา ลวดลายรัศมีพระอาทิตย์ เป็นต้น ด้านงานศิลปกรรม สีที่ใช้ประดับภายในอาคารและภายนอกอาคารเน้นการใช้สีฟ้าเป็นหลัก และมีสีเหลืองและสีขาวและสีแดง ผสมปะปนอยู่บ้าง รูปแบบงานศิลปกรรมที่ใช้ในการประดับตกแต่งอาคารเป็นลักษณะสิ่งที่ชาวบ้านหรือชุมชนสามารถพบเห็นและนำมาอุปมาอุปไมยในการสร้างสรรค์งานตกแต่งทางศิลปกรรมแบบช่างพื้นบ้าน การสร้างสรรค์ทางสถาปัตยกรรมเน้นการสร้างสรรค์แบบเรียบง่ายเข้าถึงง่ายโดยการใช้สัดส่วนที่เรียบง่าย เป็นสัดส่วนของมนุษย์แบบพื้นฐาน เน้นการเข้าถึงงานสถาปัตยกรรมแบบตรงไปตรงมาไม่เน้นการประดับประดาในการตกแต่งแบบหรูหราฟุ่มเฟือยเนื่องจากเป็นงานสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นภาคเหนือ

ด้านที่ 2 มรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งอยู่ภายนอกงานสถาปัตยกรรมซึ่งแสดงออกด้วยการจัดกิจกรรมและประเพณีต่างๆ

การจัดกิจกรรมและประเพณีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกับงานสถาปัตยกรรมมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมและการจัดประเพณีต่างเข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้งานอาคารทางศาสนาในช่วงระยะเวลาต่างๆ ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมในปัจจุบันได้ถูกปรับเปลี่ยนแปลงตามการผสมผสานของวัฒนธรรม จากการศึกษาในพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัด กิจกรรมและประเพณีล้วนแล้วแต่เข้ามามีส่วนในการใช้พื้นที่อาคารทางศาสนาแทบทั้งสิ้น ซึ่งสามารถสรุปมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถมองเห็นได้เด่นชัดได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 : แสดงมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนใหญ่ ไตลื้อ ที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมแล้วมีความเกี่ยวข้องกับงานสถาปัตยกรรม

ลำดับ	เดือนตามปฏิทินของไทย	เดือนตามเรียกของคนไตยวน (คนพื้นเมือง)	เดือนตามชื่อเรียกของชาวไตใหญ่	เดือนตามชื่อเรียกของชาวไตลื้อ	ประเพณีสิบสองเดือนชาวไตลื้อ	ประเพณีสิบสองเดือนชาวไตลื้อ	พื้นที่อาคารทางศาสนาที่เข้ามาใช้งาน
1	มกราคม	สาม	เหลินกำ	การเข้าปวิวาสของพระสงฆ์	เดือนสาม	เลี้ยงผีเมือง ปีใหม่ไตลื้อ	พระวิหาร
2	กุมภาพันธ์	สี่	เหลินสาม	ตานก้องไหล ตานข้าวหย่ากู่ ทำบุญข้าวเหนียวแดง	เดือนสี่	สืบชาติหลวง บวชตุ๋ กินแซก ขึ้นเฮือนใหม่	พระวิหาร ลานทรายหน้าวิหาร
3	มีนาคม	ห้า	เหลินสี่	บอยสังลอง ต่างหอมต่อโหลง พิธีบรรพชาอุปสมบท	เดือนห้า	ตานหมู่น้อย ตานกอง ทราย พันกอง	พระวิหาร ลานทรายหน้าวิหาร
4	เมษายน	หก	เหลินห้า	กินตอ เลี้ยงผีเจ้าเมือง พิธีขอขมา	เดือนหก	บอยสกรานตปีใหม่เดือนหก บอยบอไฟลิวัด (ขอฝนพระ ยาแถน) กินแซก ขึ้นเฮือนใหม่	พระวิหาร
5	พฤษภาคม	เจ็ด	เหลินหก	บอยจ่าตี บอยบอไฟ การทำบุญก่อเจดีย์ ทราย	เดือนเจ็ด	บอยแถกนา (ปักเสาแรกนาใน นา บุญขวัญข้าว)	ลานทรายหน้าวิหาร

ลำดับ	เดือนตามปฏิทินของไทย	เดือนตามชื่อเรียกของคนไทย (คนพื้นเมือง)	เดือนตามชื่อเรียกของชาวไทใหญ่	ประเพณีสิบสองเดือนชาวไทใหญ่	เดือนตามชื่อเรียกของชาวไตลื้อ	ประเพณีสิบสองเดือนชาวไตลื้อ	พื้นที่อาคารทางศาสนาที่เข้ามาใช้งาน
6	มิถุนายน	แปด	เหลินเจ็ด	ลอมเมือง แบ่งฝ่าย วานปะลึก และ ประเพณีเลี้ยงเมือง	เดือนแปด	บอยพระบาท (บูชาซั๊กจารย์พระพุทธรูป)	พระวิหาร ลานทรายหน้าวิหาร
7	กรกฎาคม	เก้า	เหลินแปด	เข้าพรรษา บอยจำกัะ	เดือนเก้า	ตานเข้าพรรษา ตานข้าวหยดน้ำ ตานธรรม อุทิศส่วนกุศลไปหาญาติพี่น้อง ผู้มีพระคุณ ที่ล่วงลับไปแล้ว	พระวิหาร ลานทรายหน้าวิหาร
8	สิงหาคม	สิบ	เหลินเก้า	บอยจำกัอก	เดือนสิบ	ตานหมู่ข้าว ผู้เฒ่าผู้แก่	พระวิหาร
9	กันยายน	สิบเอ็ด	เหลินสิบ	ต่างซอมต่อโหลง ถวายข้าวมธุปายาส	เดือนสิบเอ็ด	บอยตานธรรมมหาปาง	พระวิหาร
10	ตุลาคม	สิบสอง	เหลินสิบเอ็ด	การแสนซอมโก่จา (พิธีอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับครั้งที่สอง) จองแข่งต่างสา่งปู้ต (จองพารา) หลู่เตนแหง (ถวายเทียน 1,000 เล่ม)	เดือนสิบสอง	บอยออกพรรษา ตานต้นแบก (ต้นเกี๊ยะ) จิกองโหล บอกลีไฟดอก	พระวิหาร

ลำดับ	เดือนตามปฏิทินของไทย	เดือนตามชื่อเรียกของคนไทย (คนพื้นเมือง)	เดือนตามชื่อเรียกของชาวไทใหญ่	ประเพณีสิบสองเดือนชาวไทใหญ่	เดือนตามชื่อเรียกของชาวไตลื้อ	ประเพณีสิบสองเดือนชาวไตลื้อ	พื้นที่อาคารทางศาสนาที่เข้ามาใช้งาน
				ปอยก้อยจ๊อด ประเพณีฉลองเสร็จสิ้นเดือนสิบเอ็ด การบูชาหรือฉลองให้กับพระพุทธรูปเจ้า จุตตันเกียะ หรือ กองหลวงพระเจ้า			ลานทรายหน้าวิหาร
11	พฤศจิกายน	เดือนเกียง	เหลินสิบสอง	ปอยสง่างานกลิ้ง (การถวายเป็นพุทธบูชา) ปอยหมั่ง ปอยหวัง กะ ป่า (ประเพณีเซว่งกต)	เดือนเจียง (เดือนอ้าย)	ปอยขึ้นพระธาตุ ขึ้นเรือนใหม่ กินแซก (แต่งงาน)	ลานทรายหน้าวิหาร พระวิหาร
12	ธันวาคม	เดือนยี่	เหลินเจียง (เหลินเจ้ง)	การถวายเป็นพุทธบูชาใหม่ การทำบุญข้าวใหม่ (กาบซอมอ)	เดือนกรรม	เข้ากรรม (อยู่ริวาสกรรม) ตามข้าวใหม่	พระวิหาร

ที่มา : จากการเก็บข้อมูล

จากตารางสรุปประเพณีวัฒนธรรมทั้งได้อื้อและไต่ใหญ่เน้นเป็นการใช้งานอาคารทางศาสนาใน
ทั้ง 12 เดือนซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีผลต่อการใช้งานอาคารทางศาสนาแทบทั้งสิ้นโดยแทบทั้งสิ้นซึ่งเป็น
สิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและสามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไต่ใหญ่ ในพื้นที่ 4 จังหวัดล้านนา
ตะวันออก ในปัจจุบันแทบจะเลือนรางมากสืบเนื่องจากเหตุผลของการมีชุมชนที่เป็นผู้อุปถัมภ์วัดนั้นมี
ค่อนข้างน้อยและการถูกผสมผสานทางวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองในพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อ
ชุมชนมีจำนวนน้อยจึงเกิดการรับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่เข้ามาแทนที่และวัฒนธรรมซึ่งเป็น
รากเหง้าของตนเองจึงลดน้อยลงจนแทบจะไม่เหลือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชาติพันธุ์ไต่ใหญ่

2) เป็นนามธรรม (Intangible Cultural Heritage)

ในด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับงานสถาปัตยกรรมในอาคารทาง
ศาสนาพบว่าองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่ข้องกับคติและความเชื่อในการประดับตกแต่ง
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมยังคงมีการใช้เป็นองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมในพื้นที่ 4 จังหวัด
เช่น การใช้นาคซึ่งเป็นตัวแทนของน้ำ ในงานตกแต่งสถาปัตยกรรม เช่นการตกแต่งคันทวยหรือค้ำยัน
และซ่อฟ้า เป็นองค์ประกอบส่วนบนสุดเหนือหลังคาจั่วของอาคาร ทั้งวิหารและหอพระธรรม ในทั้งสี่
พื้นที่นิยมทำเป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นการออกแบบที่อุปมาถึง สัตว์ในป่าหิมพานต์ คือ นาค ในด้านคติ
ความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยการใช้รูปของนาคนั้น ถูกใช้ความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของน้ำ

การใช้ปราสาทเพ็อง หรือ รูปจำลองปราสาทที่วางอยู่กลางสันหลังคาซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับ
เขาพระสุเมรุ ซึ่งเชื่อว่าเป็นแนวคิดในการออกแบบที่มีการอุปมาถึง เขาสุทธบริภัณฑ์ ในเรื่องคติ
จักรวาล ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับ การออกแบบเครื่องสูงหรือ สัตตภัณฑ์ หรือเชิงเทียน 7 ชั้นซึ่งใช้สำหรับ
จุดเทียนในการบูชาพระพุทธเจ้าซึ่งนิยมตั้งอยู่ภายในวิหาร ซึ่งในพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษา พบว่ามีอยู่ที่
วิหารวัดท่าฟ้าใต้ อำเภอเชียงม่วนเพียงแห่งเดียว เป็นต้น

คติความเชื่อด้านการใช้ภายในอาคาร “สีฟ้า” ภายในอาคารเพื่อเป็นตัวแทนของฟ้าและ
จักรวาล ซึ่งสีฟ้าเป็นตัวแทนของสีที่สายตามนุษย์มองฟ้าในเวลากลางวันจึงถูกจำลองให้เป็นสีที่อยู่
บริเวณผ้าเพดานของพระวิหาร

และนอกจากนี้คติความเชื่อด้านอื่นๆที่สัมพันธ์กับวิถีเกษตรของชาวไต โดยชาวไตเพาะปลูก
ข้าว ก่อนลงมือปลูกหรือเก็บเกี่ยวข้าว จะมีพิธีเช่นไหว้แม่พระธรณี แม่โพสพ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทพประจำภูเข ป่า แม่น้ำต่างได้รับการเช่นไหว้ ต้นไม้ใดถ้าเชื่อว่ามีเทพสถิตอยู่ก็
ห้ามตัดโค่น เป็นต้น

5.3 รูปแบบของสถาปัตยกรรมประเภทอาคารศาสนสถานของชุมชนไทใหญ่ และไตลื้อ ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก เป้าหมาย 4 จังหวัด

จากการสรรหาพื้นที่ชุมชนที่ยังคงศักยภาพ เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมและประเพณีที่โดดเด่น มีความเหมาะสมแก่การศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ ได้มีการดำเนินการสำรวจอาคารทางศาสนาในพื้นที่ชุมชนเป้าหมายที่มีความโดดเด่นทางด้านงานสถาปัตยกรรมและมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ตัวแทนภาคราชการ วัฒนธรรมจังหวัด องค์กรเอกชน สมาคมอนุรักษ์เมือง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับภาค ซึ่งได้เสนอชื่อ และสามารถสรุปพื้นที่ครอบคลุมใน 4 จังหวัด ได้โดยการคัดเลือกอาคารที่มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การคัดเลือกอาคารที่มีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมในครั้งนี้จะดำเนินการคัดเลือกกลุ่มอาคารที่อยู่ในกลุ่มของงานสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อและไทใหญ่ทั้งหมด โดยคัดเลือกกลุ่มอาคารที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์และมีศักยภาพสามารถที่จะพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมในอนาคตได้ พบว่าวัดที่มีศักยภาพทางสถาปัตยกรรมของชาติพันธุ์ไตในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก มีด้วยกันทั้งหมด 11 วัด โดยจังหวัดเชียงราย พบที่วัดศรีโคงค์ จังหวัดพะเยาพบที่วัดนันทาราม วัดแสนเมืองมา และวัดท่าฟ้าใต้ จังหวัดแพร่พบที่วัดจอมสวรรค์ วัดพระหลวง และวัดสระบ่อแก้ว และจังหวัดน่านพบที่วัดต้นแหลง วัดหนองแดง วัดร้องแง และวัดหนองบัว และดำเนินการศึกษาวิจัยต่อเนื่องโดยทำการประเมินคัดเลือกวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินอยู่ระหว่างจังหวัดละ 5-7 คน ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวข้องกับด้านสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยว ซึ่งผลของการประเมินทั้ง 4 พื้นที่ จะเหลือพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่ 4 จังหวัด จังหวัดละ 1 แห่ง คือ พื้นที่จังหวัดพะเยา วัดท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา พื้นที่จังหวัดแพร่ วัดพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จังหวัดแพร่ พื้นที่จังหวัดน่าน วัดต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน พื้นที่จังหวัดเชียงราย วัดศรีโคงค์ ต.ศรี อ.เชียงของ จ.เชียงราย ซึ่งการศึกษารูปแบบของงานสถาปัตยกรรมได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1.พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย 2.การวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านระบบการวางผังทางสถาปัตยกรรม 3. การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม 4 การวิเคราะห์รูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม 5. การศึกษาสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ซึ่งการศึกษาในด้านต่างๆ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.3.1.พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ชุมชนส่วนใหญ่ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายไตลื้อ และเน้นหนักในการศึกษางานสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมไทใหญ่และไตลื้อที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมซึ่งโครงการวิจัยได้ดำเนินการศึกษาด้านพัฒนาการของชุมชนพบว่าชุมชนมีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน ประกอบด้วย 1. ชุมชนบ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จ.เชียงราย 2. ชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา 3. ชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ 4.ชุมชนบ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ลักษณะของพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานอันเกิดจากสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกวาดต้อนท้าว โดยเป็นลักษณะของการกวาดต้อนผู้คนให้เคลื่อนย้ายอพยพในลักษณะชุมชนใหญ่ เป็นระดับบ้านและหมู่บ้าน เพื่อการแสวงหาพื้นที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ในการก่อตั้งหมู่บ้านในพื้นที่แห่งใหม่ ตามคำสั่งของผู้ปกครองในระดับเมืองและระดับหมู่บ้านและการเคลื่อนย้ายติดตามญาติพี่น้องแบบเคลื่อนย้ายตามมาภายหลังซึ่งพบว่าเป็นพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของ ชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงม่วน จังหวัดพะเยา

การแสวงหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ดี มีระบบเหมืองฝายและการชลประทานในการทำการเกษตรที่ดี ซึ่งพบว่าเป็นพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของ ชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ และชุมชนบ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จ.เชียงราย

การหลบหลีกภัยสงครามและความไม่สงบ และการอพยพเคลื่อนย้ายอันเนื่องมาจากภัยสงคราม การอพยพเคลื่อนย้ายผู้คนเข้ามาตั้งในชุมชนซึ่งถูกละทิ้งให้ร้างและมีการปฏิสังขรณ์ให้เจริญรุ่งเรือง พบว่าเป็นพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ และชุมชนบ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.3.2.การวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านระบบการวางผังทางสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาระบบการวางผังอาคารพบว่า ได้อาคารถูกออกแบบไว้ให้มีพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณค่อนข้างเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ศาสนาสถานทั้งหมด และได้ถูกออกแบบไว้ให้การเข้าสู่อาคารหลักเข้าจากทางทิศตะวันออกจำนวน 3 อาคาร ยกเว้น อาคารหอพระธรรม วัดพระหลวง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ที่มีการหันทางเข้าอาคารไปในทางทิศตะวันตกและมีการวางผังของตำแหน่งอาคารในพื้นที่ทางทิศตะวันออกของผังพื้นที่ ลักษณะของรูปแบบผังพื้นที่ในด้านรูปทรงของผังพื้นที่ ทั้งสี่วัดมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ในจำนวนสองวัดซึ่งประกอบด้วยวัดต้นแหลง วัดครึ่งใต้ และวัดพระ

หลวง มีผังบริเวณรูปทรงเรขาคณิต ลักษณะสี่เหลี่ยมและรูปหลายเหลี่ยม ทั้งนี้ในผังบริเวณของวัดศรีได้มีลักษณะรูปหัวเรืออันเป็นผลเนื่องจากพื้นที่ตั้งของวัดอยู่บริเวณทางสามแยกซึ่งก่อให้เกิดรูปของผังบริเวณวัดรูปหัวเรือ

ในด้านแนวแกนของอาคาร ทั้งสี่พื้นที่ไม่มีการจัดวางแนวแกนของการเข้าถึงอาคารที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นลักษณะการจัดผังแบบเป็นมิตร ไม่มีการบังคับการเข้าถึง อ่อนน้อมด้วยระบบผังแบบพื้นบ้านที่ไม่เน้นแนวแกนอาคาร

ในด้านตำแหน่งและที่ตั้งของอาคารทั้งสี่พื้นที่สามารถวิเคราะห์ลักษณะของการตั้งอยู่ของอาคาร สามารถวิเคราะห์ได้สองรูปแบบ กล่าวคือ กลุ่มที่ 1. กลุ่มอาคารที่ตั้งอยู่บนดิน โดยมีลานล้อมรอบอาคาร สามารถเข้าถึงอาคารได้ง่าย ซึ่งประกอบด้วยวิหารหลัก วัดท่าฟ้าใต้และวิหารวัดต้นแหลงและกลุ่มที่ 2. กลุ่มอาคารที่ตั้งอยู่บนพื้นดินและมีบ่อ สระ หรือน้ำล้อมรอบ ประกอบด้วยหอพระธรรมวัดพระหลวง และหอไตรวัดศรีได้

5.2.3. การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาเปรียบเทียบในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ทำให้สามารถวิเคราะห์เอกลักษณ์และรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรมเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบทางที่ได้ส่งอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมต่อกันจนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งสามารถสรุปเอกลักษณ์แบ่งแยกออกเป็นสองกลุ่มอาคาร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) อาคารกลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร

อาคารพระวิหารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าในตัวอาคารประเภทวิหาร เป็นการวางแปลนพื้นแนวยาวจรดฝั่งตะวันออกและตก มีลักษณะผังแปลนพื้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 6 ห้อง และ 7 ห้อง ผนังด้านสกัด(ด้านกว้าง) มีขนาด 3 ห้อง (ช่วง) ซึ่ง ห้องกลาง(ช่วงกลาง) จะมีขนาดกว้างที่สุด มีเสาภายในทั้งหมด 12 ต้น ถึง 14 ต้น ซึ่งเสาที่ใช้จะเป็นเสาไม้ขนาด 0.30 ม. เป็นลักษณะเสาไม้แบบกลมใช้การแกะตกแต่งเสาไม้ด้วยมือ มีการประดับยอดเสาด้วยไม้ลักษณะกลีบดอกบัว เสาทั้งต้นทาสีแดง ยกเว้นส่วนโคนเสาที่มีลักษณะฐานปูน ทาสีขาวรูปร่างลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไตลื้ออย่างเด่นชัดซึ่งเป็นลักษณะของอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย มีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก ประกอบด้วย 1. ประตูทางเข้าหลัก 2. ประตูด้านข้างอยู่ทางด้านทิศเหนือ 3. ประตูด้านหลังทางด้านทิศ

ตะวันตก ระดับความสูงของพื้นสูงจากพื้นดินเฉลี่ย 0.50 – 1.00 ม. เนื่องจากการแก้ไขปัญญาสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้อาคาร อาทิเช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหลาก การแก้ไขปัญหาคความหนาวเย็นที่มีผลกระทบต่อผู้ใช้งานภายในอาคาร รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีสีสันฉูดฉาด มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันชายคา ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกพระวิหาร ส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร ภายในและภายนอกตัวอาคารมีการประดับตกแต่งด้วยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเช่น ผ้าตุ้งทอ ภายในอาคาร

2) กลุ่มที่ 2 หอพระธรรมและหอพระไตรปิฎก

อาคารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมเพื่อการใช้งานในการเก็บรักษาพระธรรมคำสอน รูปแบบลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ย เป็นงานสถาปัตยกรรมล้านนาซึ่งได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไตลื้อบางส่วน ซึ่งยังคงรูปแบบของลักษณะอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย ผนังมีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก อยู่ทางด้านหน้าเพียงทิศทางเดียว รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีงานลายคำแบบล้านนา มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันอาคาร ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร

5.3.4 การวิเคราะห์รูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

ในด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมพบว่าอาคารพระวิหารของสกุลช่างไตลื้อมีรูปแบบขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เช่น หน้าบัน ที่จะสอดคล้องกับรูปทรงหลังคาของพระวิหารซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ 1.แบบหลังคาตัวปู่ (ตัวผู้) ่างปู่ มีลักษณะการซ้อนหลังคาสามชั้น ลักษณะปลายชายคาตรง ไม่มีมีม่อ้นซ้อย เปรียบเสมือนผู้ชายที่มีความแข็งแรง มั่นคง การประดับตกแต่งหน้าบันอาคารเป็นแบบการตีไม้ซ้อนเกล็ดรูปรัศมีพระอาทิตย์ ซึ่งเปรียบเสมือนเพศชายผู้ให้ชีวิต มีตกแต่งรัศมีพระอาทิตย์ด้วยสีสันฉูดฉาด สดใส ด้วยสีฟ้า สีขาว และเหลือง 2. แบบหลังคาตัวแม่ (ตัว

เมียบ) อ่างแม่ มีลักษณะหลังคาซ้อนกันสองชั้น ระหว่างชั้นคั่นด้วยคอสองตกแต่งด้วยงานศิลปกรรมพื้นถิ่น ปลายชายคามีลักษณะอ่อนช้อย ด้วยการใช้ไม้ระแนงรับกระเบื้องแบบวางทางแนวน ซึ่งทำให้เกิดการแอ่นตัวของหลังคา ทำให้ดูอ่อนช้อยงดงามเหมือนเพศหญิง ดังนั้นการตกแต่งจึงมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือมีลักษณะการประดับตกแต่งหน้าบันเป็นรูปลวดลายพรรณพฤกษา ตกแต่งด้วยลายรูปดอกไม้ มีกลางกลีบดอกซึ่งทำจากกระจกแก้วจีน (กระจกตะกั่ว) ตัดตามรูป ลงรองพื้นหน้าบันด้วยสีฟ้า เป็นต้น

ในด้านขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมสำหรับการประดับตกแต่งมีความสอดคล้องกับคติความเชื่อในด้านต่างๆ เช่น การใช้นาคในการตกแต่งคันทวยหรือค้ำยันและช่อฟ้า เป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นการออกแบบที่อุปมาถึง สัตวในป่าหิมพานต์ คือ นาค ในด้านคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยการใช้รูปของนาคนั้น ถูกใช้ความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของน้ำ

การใช้ปราสาทเพ็อง หรือ รูปจำลองปราสาทที่วางอยู่กลางสันหลังคาซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุ ซึ่งเชื่อว่าเป็นแนวคิดในการออกแบบที่มีการอุปมาถึง เขาสัตตบริภัณฑ์ ในเรื่องคติจักรวาล ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับ การออกแบบเครื่องสูงหรือ สัตตภัณฑ์ หรือเชิงเทียน 7 ชั้น

5.3.5. การศึกษาสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์สัดส่วนของผังแปลนพื้นของอาคารพระวิหารในสกุลช่างไตลื้อในเขตภาคเหนือเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงสัดส่วนที่ก่อให้เกิดความงดงามของอาคารซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากการจัดรูปแบบผังแปลนพื้นของอาคาร โดยใช้การจำลองรูปทรงเลขคณิตรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นรูปสมมุติตามวิธีการสากล การวิเคราะห์สัดส่วนทางสถาปัตยกรรมของผังอาคารทำให้เห็นถึงระบบการวางสัดส่วนของอาคารวิหารไตลื้อที่มีสัดส่วน ตั้งแต่ 2:3 2:3.25 2:4.20 2:4.25 ซึ่งได้มีการใช้ตารางสมมุติจัดเรียงขนาดได้ดังนี้ 1.10x1.10 ,2.20x2.20, 2.625x2.625,2.70x2.70 ,4.40x4.40 5.25x5.25,5.45x5.45,6.30x6.30 ซึ่งขนาดตารางสมมุติเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในต่างสถานที่กัน และจากการทดลองวางรูปแบบตารางสมมุติลงไปในผังแปลนพื้นพระวิหารพบว่า มีการวางระบบสัดส่วนอาคารทั้งรูปแบบงดงามแบบเต็มส่วน ซึ่งพบในผังแปลนอาคารวัดท่าฟ้าใต้ซึ่งเป็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมสกุลช่างไตลื้อแบบดั้งเดิม และพบรูปแบบความงดงามแบบเศษส่วน ในงานสถาปัตยกรรมแบบไตลื้อซึ่งเป็นช่วงยุคหลังซึ่งประกอบด้วย วัดต้นแหลง อ.ปัว จ.น่าน วัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา วัดร้องแง อ.ปัว จ.น่าน วัดหนองแดง ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน

5.4 การบูรณาการองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว

5.4.1 ด้านพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพนักท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจบริบทด้านพัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของชุมชน และอัตลักษณ์ของชุมชนแต่ละชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย ก่อนการเข้าถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านที่มาของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านของพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ชุมชนส่วนใหญ่ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายไตลื้อ และเน้นหนักในการศึกษางานสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมไทใหญ่และไตลื้อที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมซึ่งโครงการวิจัย ลักษณะของพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานอันเกิดจากสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกวาดต้อนทหาร โดยเป็นลักษณะของการกวาดต้อนผู้คนให้เคลื่อนย้าย อพยพในลักษณะชุมชนใหญ่ เป็นระดับบ้านและหมู่บ้าน เพื่อการแสวงหาพื้นที่ทำกินในการก่อตั้งหมู่บ้านในพื้นที่แห่งใหม่ ตามคำสั่งของผู้ปกครองในระดับเมืองและระดับหมู่บ้านและการเคลื่อนย้ายติดตามญาติพี่น้องแบบเคลื่อนย้ายตามมาภายหลังซึ่งพบว่าเป็นพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของ ชุมชนบ้านท่าฟ้าใต้ ต.สระ อ.เชียงม่วน จังหวัดพะเยา

การแสวงหาพื้นที่ทางการเกษตรที่มีพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ดี มีระบบเหมืองฝายและการชลประทานในการทำการเกษตรที่ดี ซึ่งพบว่าเป็นพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของ ชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ และชุมชนบ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอยางของ จ.เชียงราย

การหลบหลีกภัยสงครามและความไม่สงบ และการอพยพเคลื่อนย้ายอันเนื่องมาจากภัยสงคราม การอพยพเคลื่อนย้ายผู้คนเข้ามาตั้งในชุมชนซึ่งถูกละทิ้งให้รกร้างและมีการปฏิสังขรณ์ให้เจริญรุ่งเรือง พบว่าเป็นพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานชุมชนบ้านพระหลวง ต.พระหลวง อ.สูงเม่น จ.แพร่ และชุมชนบ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.4.2 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร

เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพนักท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเกิดความรู้ความเข้าใจด้านสถาปัตยกรรม ในด้านพื้นที่ตั้งอาคารนักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะของพื้นที่ตั้งอาคารและแนวคิดการก่อสร้างอาคาร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.2: สรุปองค์ความรู้ด้านผังพื้นที่อาคารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

พื้นที่	ลักษณะจุดเด่นของผังพื้นที่อาคาร	ประวัติศาสตร์ด้านผังที่ตั้งอาคาร	ลักษณะที่ตั้งอาคาร
วัดท่าฟ้าใต้ จ.พะเยา	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า จัดผังที่ตั้งแบบเป็นมิตร เน้นการเข้าถึงอย่างแบบเรียบง่าย เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นไม่มีแนวแกนเข้าถึงอย่างชัดเจน แบบบังคับ	ตั้งอยู่ในพื้นที่เดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุง สร้างอาคารประกอบประเภทศาลาราย ด้านข้างอาคาร	เป็นอาคารวิหารหลัก ตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่ มีลานกว้างล้อมรอบอาคาร และมีอาคารประกอบประเภทกุฏิสงฆ์และหอระฆังและศาลารายอยู่โดยรอบ
วัดต้นแหลง	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส จัดผังที่ตั้งแบบเป็นมิตร เน้นการเข้าถึงอย่างแบบเรียบง่าย เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นไม่มีแนวแกนเข้าถึงอย่างชัดเจน แบบบังคับ	ตั้งอยู่ในพื้นที่เดิม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุง สร้างอาคารประกอบประเภทหอระฆังและกุฏิสงฆ์	เป็นอาคารวิหารหลัก ตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่ มีลานกว้างล้อมรอบอาคาร และมีอาคารประกอบประเภทกุฏิสงฆ์และหอระฆังและศาลารายอยู่โดยรอบ
วัดพระหลวง จ.แพร่	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปหลายเหลี่ยม อาคารหอพระธรรมเป็นอาคารประกอบ ไม่เน้นการเข้าถึง เนื่องจากอาคารมีลักษณะหันหลังสวนทางกับทางเข้าวิหารหลัก	ก่อสร้างตามตำแหน่งที่ตั้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นอาคารก่อสร้างภายหลังจากการก่อตั้งวัด	เป็นอาคารหอพระธรรมมีตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบ เพื่อการป้องกันมดแมลงที่จะเข้าไปทำลายเอกสารพระไตรปิฎก
วัดศรีใต้ จ.เชียงราย	ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปหัวเรือ	ในอดีตอาคารมีการก่อสร้างบริเวณด้านหน้าอาคารและมีการย้ายมาตั้งบริเวณหน้าวิหารในปัจจุบัน	เป็นอาคารหอพระธรรมมีตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบ เพื่อการป้องกันมดแมลงที่จะเข้าไปทำลายเอกสารพระไตรปิฎก

5.4.3 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้ด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเอกลักษณ์และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมด้านการท่องเที่ยวในด้านความรู้ความเข้าใจด้านจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.3 : ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่นักท่องเที่ยวควรได้รับความรู้

กลุ่มอาคาร	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร (ต่อ)	อาคารพระวิหารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าในตัวอาคารประเภทวิหารเป็นการวางแปลนพื้นแนวยาวจรดฝั่งตะวันออกและตก มีลักษณะผังแปลนพื้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 6 ห้อง และ 7 ห้อง ผนังด้านสกัด(ด้านกว้าง) มีขนาด 3 ห้อง(ช่วง) ซึ่ง ห้องกลาง(ช่วงกลาง) จะมีขนาดกว้างที่สุด มีเสายาวในทั้งหมด 12 ต้น ถึง 14 ต้น ซึ่งเสาที่ใช้จะเป็นเสาไม้ขนาด 0.30 ม. เป็นลักษณะเสาไม้แบบกลมใช้การแกะตกแต่งเสาไม้ด้วยมือ มีการประดับยอดเสาด้วยไม้ลักษณะกลีบดอกบัว เสาทั้งต้นทาสีแดง ยกเว้นส่วนโคนเสาที่มีลักษณะฐานปูน ทาสีขาวรูปร่างลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไทลื้ออย่างเด่นชัดซึ่งเป็นลักษณะของอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย มีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก
พื้นที่	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ควรทราบ
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร (ต่อ)	ประกอบด้วย 1. ประตูทางเข้าหลัก 2. ประตูด้านข้างอยู่ทางด้านทิศเหนือ 3. ประตูด้านหลังทางด้านทิศตะวันตก ระดับความสูงของพื้นสูงจากพื้นดินเฉลี่ย 0.50 – 1.00 ม. เนื่องจากการแก้ไขปัญหาสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้อาคาร อาทิเช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหลาก การแก้ไขปัญหาความหนาวเย็นที่มีผลกระทบต่อผู้ใช้งานภายในอาคาร รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีสีสันฉูดฉาด มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันชายคา ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกพระวิหาร ส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร ภายใน

	และภายนอกตัวอาคารมีการประดับตกแต่งด้วยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเช่น ผ้าตุ้มทอ ภายในอาคาร
กลุ่มอาคาร	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ควรทราบ
กลุ่มที่ 2 หอพระธรรมและหอพระไตรปิฎก	อาคารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมเพื่อการใช้งานในการเก็บรักษาพระธรรมคำสอน รูปแบบลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ย เป็นงานสถาปัตยกรรมล้านนาซึ่งได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไทลื้อบางส่วน ซึ่งยังคงรูปแบบของลักษณะอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย ผนังมีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก อยู่ทางด้านหน้าเพียงทิศทางเดียว รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีงานลายคำแบบล้านนา มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคาและค้ำยันอาคาร ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

5.4.4 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านความหมายขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ลักษณะการนำไปใช้ คติความเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถสรุปภาพรวมด้านการท่องเที่ยวในด้านความรู้ความเข้าใจด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดังนี้ ดังนี้

ตารางที่ 5.4 : สรุปองค์ความรู้ด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
หน้าบัน	แผ่นไม้ลูกฟักประดับด้วยลวดลายต่างๆ บริเวณหน้าจั่วทางเข้าอาคารวิหารและหอพระธรรม สร้างขึ้นเพื่อใช้ปิดช่องว่างที่เกิดจากโครงสร้างหลังคาด้านสกัด มักทำเป็นแผ่นไม้ตีปิดบริเวณด้านหน้าหลังคา	เป็นรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษาและเครือเถาประดับด้วยไม้แกะสลักรูปกลีบดอกไม้และประดับด้วยแก้วเงินในอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีรูปทรงหลังคาแบบฮ้างแม่(เพศหญิง) และรูปแบบบรัสมิ์พระอาทิตย์ในอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีรูปทรงหลังคาแบบฮ้างปู่(เพศชาย)	บริเวณหน้าจั่วหลังคา
ช่อฟ้า	องค์ประกอบส่วนบนสุดเหนือหลังคาจั่วของอาคาร ทั้งวิหารและหอพระธรรม เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายอาคารในหลายด้านทั้ง	เป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นการออกแบบที่อุปมาถึง สัตว์ในป่าหิมพานต์ คือ นาค ในด้านคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยการใช้รูปของนาคแทนความอุดมสมบูรณ์ เป็นตัวแทนของน้ำ มีรูปแบบ 2 แบบประกอบด้วย 1. แบบปากนก หมายถึง หงส์ หรือ ปากครุฑ สัญลักษณ์ของครุฑก็คือพาหนะของพระนารายณ์ (ผู้คุ้มครองโลก) 2. ช่อฟ้าแบบปากปลา เป็นสัญลักษณ์ของพญานาค ตัวอาคารก็จะแปลเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ คือ เขาพระสุเมรุ อันหมายถึง ศูนย์กลางของจักรวาล	เหนือหลังคาจั่วของอาคาร

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
ใบระกา ทางหงส์	ส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของไม้ป้านลม ทำหน้าที่เพื่อปิดช่องว่างด้านสกัด ที่เกิดจากการมุงหลังคา เพื่อป้องกันลมหรือกระเบื้องมุงหลังคา	นิยมสร้างรูปพญานาค เป็นส่วนของโครงสร้าง เป็นการออกแบบที่อุปมาถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ หรือนาค ในคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยนาคนั้น ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของสายรุ้ง ที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับสวรรค์ในแนวคิดเดียวกันกับการสร้างบันไดนาคของวัดล้านนาและวัดภาคกลางทั่วไป	บริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว
เขียงชาย “ป่าวตั้ง”	คือองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านหน้าสกัดของไม้จันทน์รับหลังคา เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของปลายชายคา	นิยมสร้างเป็นรูปลายประดับท้องถื่น เรียกว่า “ป่าวตั้ง” ซึ่งใช้การตกแต่งด้วยสีสันฉูดฉาด เช่นสีเหลือง ขาว โดยการติดตั้ง ปลายไม้เขียงชายที่ทำด้วยสีฟ้า ตกแต่งด้วยดอกไม้ทำด้วยสีเหลืองเป็นระยะ ซึ่งลวดลายปลายชายคาที่นำมาใช้ประดับนั้น เป็นส่วนหนึ่งของลวดลายที่นำมาใช้สำหรับการตั้งลายในงานทอผ้าของชาวไตลื้อ	ชายคาอาคาร
ปราสาทเพ็องหรือสัตว์ตักันท์	รูปจำลองปราสาทที่วางอยู่กลางสันหลังคา มีความหมายเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุ องค์ประกอบที่เป็นปราสาทเพ็องจะใช้ประดับตกแต่งบริเวณกึ่งกลางของสันหลังคาพระวิหาร	มักทำเป็นรูปปราสาทเรียงกัน 7 ชั้น เชื่อว่าเป็นแนวคิดในการออกแบบที่มีการอุปมาถึง เขาสุตตบริภัณฑ์ ในเรื่องคติจักรวาล ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องสูงหรือ สัตตภัณฑ์ หรือเขียงเทียน 7 ชั้นซึ่งใช้สำหรับจุดเทียนในการบูชาพระพุทธเจ้าซึ่งนิยมตั้งอยู่ภายในวิหาร	กลางสันหลังคาพระวิหาร

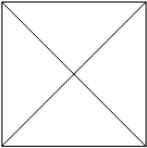
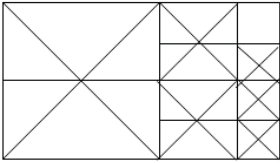
องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
คันทวย	ค้ายัน หูช้าง หรือนาคทนต์ เป็นไม้แกะสลักรูปนาคประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร ทำหน้าที่เป็นไม้ค้ำยันรองรับน้ำหนักชายคาของหลังคาด้านข้าง	เป็นไม้แกะสลักรูปนาค หรือลวดลายพันธุ์พฤกษาและลวดลายประดับจากสัตว์ป่าหิมพานต์ จะประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร มีรูปแบบของงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นผสมผสานลูกเล่นของช่างทำให้เกิดรูปแบบที่แปลกตา ในงานสถาปัตยกรรมได้ลือพบในวิหารของวัดท่าฟ้าใต้ หรือ วิหารอ่าแม่(ลักษณะผู้หญิง) ซึ่งมีปลายชายคาอ่อนช้อย เป็นไม้คันทวยแกะสลักรูปนาคลงสีด้วยสีฟ้าและพบที่เป็นคันทวยสำหรับค้ำยันหอไตรวัดศรีไต้เป็นรูปหนุมานหรือลิงรูปแบบศิลปกรรมพื้นถิ่นของวัดศรีไต้	บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร
หัวเสาเกลือบัว	เป็นงานตกแต่งหัวเสาภายในพระวิหารโดยการแกะสลักไม้รูปเกลือบัวทาด้วยสีแดง	ดอกบัวรับหัวเสาเป็นงานประดับจากงานศิลปกรรมพื้นถิ่นเกิดจากการอุปมาอุปมัยของช่างพื้นบ้าน	ปลายหัวเสา
แผงคอสอง	ส่วนของระดัการยกชั้นของหลังคาในงานสถาปัตยกรรมได้ลือ	ใช้การตกแต่งคอสองของชั้นหลังคาด้วยรูปแบบงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นด้วยการแกะสลักไม้เป็นรูปเกลือบัวดอกไม้และลวดลายแบบกราฟฟิกส์ ลงสีด้วยสีสนิมจุดวาดประเภทสีเหลือง สีฟ้า และสีขาว	ระหว่างระดัการยกชั้นของหลังคา

ที่มา : การวิเคราะห์การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวกับความรู้เรื่ององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

5.4.5 การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องความงดงามของสัดส่วนผังอาคาร

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านสัดส่วนทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านความงามของอาคาร ซึ่งความงามนอกจากจะเป็นความงามในด้านของรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมแล้ว สาเหตุที่ก่อให้เกิดความงาม นักท่องเที่ยวควรมีความรู้ความเข้าใจในด้านความงามของสถาปัตยกรรมในด้านของผังอาคารซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความงามของรูปด้านอาคารด้วยซึ่งสามารถสรุปได้ด้วยการใช้แนวทางตามทฤษฎีของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสัดส่วนทางกายภาพของผังอาคารโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตและความสัมพันธ์ของการเว้นว่างด้วยระบบสมดุลแรงแบบตารางหรือ Grid System เป็นตัวช่วยในการอธิบายถึงความงามซึ่งอาจมองเห็นยากนี้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ความงามข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบความงามของอาคารต่างทั้งในพื้นที่วิจัยและเป็นอาคารในพื้นที่ข้างเคียงในภาคเหนือได้ดังนี้

ตารางที่ 5.5 : ตารางสรุปความงามของอาคารตามการวิเคราะห์ด้วยตารางสมมุติ

รูปแบบความงดงามของสัดส่วนอาคาร	วิหารที่ปรากฏรูปแบบจากการวิเคราะห์
1.ความงดงามแบบเต็มส่วน 	วัดท่าฟ้าใต้ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา
รูปแบบความงดงามของสัดส่วนอาคาร	วิหารที่ปรากฏรูปแบบจากการวิเคราะห์
2.ความงดงามแบบเศษส่วน 	วัดต้นแหลง อ.ปัว จ.น่าน วัดแสนเมืองมา อ.เชียงคำ จ.พะเยา วัดร่องแง อ.ปัว จ.น่าน วัดหนองแดง ต.เปือ อ.เชียงกลาง จ.น่าน

5.5 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาคราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สำคัญทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม โดยแบ่งได้ดังนี้

1) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าอาคารทางศาสนาเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่มีสำคัญของพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัดในพื้นที่ล้านนาตะวันออก การสร้างองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจใน重要性ของภูมิปัญญาทางสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งสำคัญ หน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจใน重要性ของอย่างต่อเนื่อง

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการดำเนินงานในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ ทั้งผ่านการจัดกิจกรรมและการนำเสนอสู่ภายนอกให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

3) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นงานสถาปัตยกรรมสกุลช่างไตลื้อและไตใหญ่ในเขตพื้นที่ล้านนาตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้ง 4 วัดที่มีการศึกษาวิจัยมีความโดดเด่นทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมและงานศิลปกรรม ดังนั้นภาคราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม หรือแหล่งอาชีพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4) การดำเนินงานต่างๆ ด้านการศึกษาและการสร้างกระบวนการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรม ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมศาสนสถาน ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นผู้ที่ทราบความต้องการ ปัญหา และความสามารถของการดูแลงานสถาปัตยกรรมของชุมชนมากที่สุด

5) ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดรายได้จากการต่อยอดองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม โดยอาจเกิดจากผลิตภัณฑ์หรือแรงงานภายในชุมชน

6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบรรจุแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในแผนพัฒนาของตำบล เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่องทุกปี เช่นการสร้างป้ายสื่อความหมาย รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งข้อมูลความรู้และการท่องเที่ยวของตำบล

7) นักวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินงานร่วมกับชุมชน หลังจากเสร็จสิ้นโครงการประมาณ 1 – 2 ปี เพื่อเป็นที่ปรึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาให้ต่อเนื่อง

8) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ควรพิจารณาให้การสนับสนุนด้านวิชาการโดยการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมและการจัดอบรม สำหรับประเด็นเทคนิควิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนางานสถาปัตยกรรมอย่างยั่งยืน เช่นการถ่ายทอด

วิธีการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เช่น การอนุรักษ์และดูแลอาคารทางศาสนา การชี้ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

5.5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) หลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัยนี้แล้ว ควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในประเด็นต่อเนื่อง เช่น การศึกษาเรื่องการแนวทางการพัฒนาชุมชนควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม
- 2) ควรมีการศึกษา บทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาทางสถาปัตยกรรม แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยควรศึกษาถึงวิธีการที่จะสร้างการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน
- 3) ควรศึกษาเรื่องของการวางแผนพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน
- 4) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถจัดขึ้นได้โดยอาศัยพื้นฐานการประกอบอาชีพหรือวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้
- 5) ควรศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ ป้องกัน หรือสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งในด้านระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ได้

5.1.3 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

- 1) ควรมีการส่งเสริมรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับชาติพันธุ์ไทลื้อเป็นประจำ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดี ซึ่งเป็นความหลากหลายของชาติพันธุ์ในชุมชน
- 2) ชุมชนควรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับลูกหลาน ผ่านการจัดกิจกรรมต่างของวัดอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ควรมีการปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาภายในท้องถิ่นของตน เพื่อให้เกิดความรู้และความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม
- 4) ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์ภายในชุมชนให้สวยงาม สะอาด พร้อมทั้งเตรียมต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือนและมาท่องเที่ยว
- 5) ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของวัดอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย :

กวิน ว่องวิทย์การและคณะ “การศึกษาเปรียบเทียบในพัฒนาการของบ้านถิ่นไทลื้อระหว่างพื้นที่
เลือกสรร ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาประเทศไทยกับพื้นที่เลือกสรรในแคว้นสิบสอง
ปันนามณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน”. สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย,
2548

โครงการพิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, **ไทใหญ่ความเป็นใหญ่ใน
ชาติพันธุ์**, เอกสารสนับสนุนการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา, 2551

จิตร ภูมิศักดิ์, **ความเป็นมาของคำสยาม, ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ**,
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมลจำกัด, 2524

ฉินหลิวฟาน. **วิจัยปัญหาแห่งกำเนิดชนชาติไทย**, กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้า, 2539

ชื้อเบ เชียง หนังสือบันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ถึงราชวงศ์ฮั่น ดุ ล. เสถียรสุด ,
ประวัติวัฒนธรรมจีน, ฉบับพิมพ์ ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนภาพพิมพ์ จำกัด,

ธีรพันธ์ เหลืองทองคำ. **ภาพรวมองค์ความรู้ไทศึกษา**. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการ
ประเมินสถานภาพไทศึกษา, สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย, 2541

ปฐม หงษ์สุวรรณ. **แม่น้ำโขง: ตำนานปรัมปราและความสัมพันธ์กับชนชาติไท**, สำนักงาน
สนับสนุน กองทุนการวิจัยและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554

พระธรรมวิมลโมลีและเกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. **ครบรอบ 100 ปีเหตุการณ์เงี้ยวก่อการจลาจลในมณฑล
พายัพ พ.ศ.2445**, โรงพิมพ์พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์, 2553

นราธิปประพันพงษ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ, **พงศาวดารไทใหญ่เล่มที่ 1 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ลาดพร้าว, 2526

วัชร วัชรสิริรุ, รศ. **สัดส่วนสัมพันธ์เชิงดงามในงานออกแบบสถาปัตยกรรมแบบไทย (สายสกุลช่าง
อยุธยา)**กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

สงวน โชติรัตน์,**ตำนานเมืองเหนือ**. เชียงใหม่ : สงวนการพิมพ์, 2503

สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์. **ประวัติศาสตร์ไทใหญ่**, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2544

สร้อยดี อ่องสกุล ศ. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ช้างเผือก 2529

สร้อยดี อ่องสกุล. ศ. **ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 8(ฉบับปรับปรุง)**,กรุงเทพฯ
:อมรินทร์, 2554

ศิลปากร,กรม, **สถาปัตยกรรมไท**. กรุงเทพฯ: บริษัทประชาชน จำกัด, 2551

บรรณานุกรม(ต่อ)

- อรศิริ ปาณินท์. สาขาด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม หัตถกรรม. **ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา, รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ชุดโครงการประเมินสถานภาพไทศึกษา, สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย, 2541**
- อรศิริ ปาณินท์, ศ. **ปัญญาสร้างสรรค์ในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น พิมพ์ครั้งที่ 1.** กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ บริษัท พลัสเพรส จำกัด, 2553
- อัมเรศ เทพมา, รายงานวิจัย โครงการศึกษาสัดส่วนสถาปัตยกรรมและรูปแบบศิลปกรรม วัดนันทาราม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา, 2556
- อัมเรศ เทพมา. รายงานสรุปโครงการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โครงการชุมชนสืบสานงานศิลปกรรม ลวดลายลายประดับกระจก วัดนันทารามอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา, , มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555
- อัมเรศ เทพมา. รายงานสรุปโครงการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม, โครงการศึกษาลวดลายประดับกระจกงานศิลปกรรมวัดนันทาราม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา, ,มหาวิทยาลัยพะเยา,2556

ภาษาอังกฤษ :

- Ching, Francis D.K. (1997). **Architecture : Form Space And Order.** New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Natsupha Chattip. **Tai Culture International Review on Tai Culture Studies,Tai Social and Cultural History Project.** Germany and SANGSAN Publishing House,Thailand, 1998

ผนวก ก

กิจกรรมที่มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงรูปธรรม

ตารางที่ ผนวก ก 1 : แสดงสรุปกิจกรรมที่มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงรูปธรรม

ชื่อแผนงานวิจัย/โครงการวิจัยย่อย	ชื่อหัวหน้าแผนงาน/ โครงการย่อย	หน่วยงานต้นสังกัด	ผลผลิตจาก โครงการวิจัยที่ได้ ณ ปัจจุบัน	การนำไปใช้ประโยชน์ อย่างเป็นรูปธรรม	หน่วยงานที่นำ ผลงานวิจัย ไปใช้ประโยชน์
โครงการวิจัยย่อย ๑. สถาปัตยกรรมใต้ใน ดินแดนแดนอารยธรรมล้านนาตะวันออก	นายอัมเรศ เทพมา	มหาวิทยาลัยพะเยา	ข้อมูล ส.บ. ส.น. น งานวิจัยเบื้องต้นด้าน สถาปัตยกรรมไม้ไผ่ ใน พื้นที่ 4 จังหวัด 1.1 ได้ข้อมูลทาง ประวัติ ศาสตร์ 1.2 ได้ข้อมูลความ สำคัญ จุดเด่นทาง สถาปัตยกรรมและ ความภาคภูมิใจในภูมิ ปัญญาพื้นถิ่น 1.3 จุดเด่นของ สถาปัตยกรรมที่ ชุมชนภาค ภูมิเ 1.4 เรืองราว ประเพณี วัฒนธรรม	การใช้ข้อมูลประกอบการ ตัดสินใจเพื่อเสนอเข้ารับ รางวัลงานสถาปัตยกรรม ดีเด่นประเภทอาคารทาง ศาสนา ในงานสถาปนิก ล้านนา' 55 หัวข้อแบบ บ้านบ้าน โดยกรมการ สถาปนิกล้านนา สมาคม สถาปนิกสยามในพระบรม ราชูประถมภ์ ซึ่งได้มอบ รางวัลดีเด่นแก่อาคารทาง ศาสนาในพื้นที่วิจัย ประกอบด้วยวัดท่าฟ้าใต้ อำเภอเชียงม่วน จังหวัด พะเยาและวัดนันทาราม อำเภอเชียงคำ จังหวัด พะเยา และวัดพระธาตุ	กรมการสถาปนิก ล้านนา สมาคมสถาปนิก สยามในพระบรมราชูประ ถมภ์

ชื่อแผนงานวิจัย/โครงการวิจัยย่อย	ชื่อหัวหน้าแผนงาน/ โครงการย่อย	หน่วยงานต้นสังกัด	ผลผลิตจาก โครงการวิจัยที่ได้ ณ ปัจจุบัน	การนำไปใช้ประโยชน์ อย่างเป็นรูปธรรม	หน่วยงานที่นำ ผลงานวิจัย ไปใช้ประโยชน์
			คติความเชื่อชุมชน	คอยหยวก อำเภอปาง จังหวัดพะเยา	
			1.5 ได้สร้างการ อนุรักษ์ การถ่ายทอด การอนุรักษ์แบบมี ส่วนร่วม	1.การสร้างกลุ่มอนุรักษ์ใน ชุมชน 2.การสร้างกระแสการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประเพณีในพื้นที่ที่มี ความสำคัญทางด้าน สถาปัตยกรรม ทำให้เกิด เทศกาลการท่องเที่ยวและ ถวายนางตุง(ธงผ้าปัก)	ชุมชนท่าฟ้าใต้ อำเภอ เชียงม่วน จังหวัดพะเยา และหน่วยงานทางด้าน วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา

ที่มา : การสรุปการนำผลงานการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงรูปธรรม

ผนวก ข

แสดงผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยเทียบกับผลสำเร็จ

ตารางที่ ผนวก ข 1 แสดงผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยเทียบกับผลสำเร็จ

ลำดับ	OUT PUT	
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ %
1	ประชุมคณะผู้วิจัย	100
2	วิเคราะห์เอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	100
3	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการสรรหาชุมชนต้นแบบการวิจัย	100
4	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงาน องค์กรสนับสนุนโครงการ	100
5	กิจกรรมการบริหารโครงการ สร้างแผนกิจกรรมย่อยในชุมชน	100
6	กิจกรรมการประชุมกลุ่มองค์ความรู้ประจำหมู่บ้านและการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน	100
7	กิจกรรมการเก็บข้อมูลผลงานทางสถาปัตยกรรมในหมู่บ้านต้นแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่อาคารเป้าหมาย	100
8	รายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน	100
9	กิจกรรมการวิเคราะห์องค์ความรู้ชุมชน	100
10	กิจกรรมทิศทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	100
11	กิจกรรมสรุปผลและประเมินผลโครงการ	100
12	การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์	100

ตารางที่ ข 2 : ตารางแสดงผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยเทียบกับผลสำเร็จ

ลำดับ	OUT PUT		ผลการดำเนินการ		รายละเอียด
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	บรรลุ	ไม่บรรลุ	หมายเหตุ
1	ประชุมคณะผู้วิจัย	1.1 แผนการดำเนินงาน	✓		ดำเนินการแล้ว
		1.2 การติดตามความก้าวหน้าในแต่ละช่วงเวลา	✓		ดำเนินการแล้ว
2	วิเคราะห์เอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2.1) ข้อมูลสนับสนุนงานวิจัยเบื้องต้นด้านสถาปัตยกรรมใดในพื้นที่ 4 จังหวัด	✓		ดำเนินการแล้ว
3	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการสรรหาชุมชนต้นแบบการวิจัย	3.1) ได้กลุ่มชุมชน อาคารที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและจะดำเนินการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมไทใหญ่ และไทลื้อ	✓		ดำเนินการแล้ว
		3.2 ได้ข้อมูลจากการสำรวจชุมชนและอาคารเบื้องต้นเพื่อดำเนินการคัดเลือกหาชุมชนที่มีสที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น และมีศักยภาพที่จะสามารถศึกษาและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้	✓		ดำเนินการแล้ว

ลำดับ	OUT PUT		ผลการดำเนินการ		รายละเอียด
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	บรรลุ	ไม่บรรลุ	หมายเหตุ
4	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงาน องค์กรสนับสนุนโครงการ	4.1 ได้เอกสารสรุปกรอบความร่วมมือและแนวทางในการร่วมมือในการศึกษาวิจัย โดยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐในพื้นที่	✓		ดำเนินการแล้ว
5	กิจกรรมการบริหารโครงการ สร้างแผนกิจกรรมย่อยในชุมชน	5.1 ได้เอกสารสรุปแผนการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมโดยการมีส่วนร่วม	✓		ดำเนินการแล้ว
6	กิจกรรมการประชุมกลุ่มองค์ความรู้ประจำหมู่บ้านและการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน	1.1 ได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ 1.2 ได้ข้อมูลความสำคัญจุดเด่นทางสถาปัตยกรรมและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาพื้นถิ่น 1.3 จุดเด่นของสถาปัตยกรรมที่ชุมชนภาคภูมิใจ 1.4 เรื่องราว ประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อชุมชน 1.5 ได้สร้างการอนุรักษ์ การถ่ายทอดการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม	✓		ดำเนินการแล้ว

ลำดับ	OUT PUT		ผลการดำเนินการ		รายละเอียด
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	บรรลุ	ไม่บรรลุ	หมายเหตุ
7	กิจกรรมการเก็บข้อมูลผลงานทางสถาปัตยกรรมในหมู่บ้านต้นแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่อาคารเป้าหมาย	ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่อาคารเป้าหมาย	✓		ดำเนินการแล้ว
8	ส่งรายงานความก้าวหน้า 6 เดือนแรก	รายงานความก้าวหน้า 6 เดือนแรก	✓		ดำเนินการแล้ว
9	กิจกรรมการวิเคราะห์องค์ความรู้ชุมชนเพื่อให้ได้	ได้เอกสารการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ด้าน รูปแบบ สัดส่วน คติความเชื่อและความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่องานสถาปัตยกรรม การใช้งานที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางประเพณี ฯลฯ และมีการนำเสนอการวิเคราะห์ผลงานแก่ชุมชนเพื่อร่วมกันพิจารณาความรู้	✓		ดำเนินการแล้ว

ลำดับ	OUT PUT		ผลการดำเนินการ		รายละเอียด
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	บรรลุ	ไม่บรรลุ	หมายเหตุ
10	กิจกรรมทิศทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	ข้อมูลในการนำความรู้ทางสถาปัตยกรรม เพื่อช่วยกันหาแนวทางการท่องเที่ยวในพื้นที่สถาปัตยกรรมที่ช่วยให้เกิดสุนทรีย์ศิลป์ ความสะดวกสบาย และการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม	✓		ดำเนินการแล้ว
11	กิจกรรมสรุปผลและประเมินผลโครงการ	การในการประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น	✓		ดำเนินการแล้ว
12	การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ และส่งรายงานฉบับสมบูรณ์	รายงานฉบับสมบูรณ์	✓		ดำเนินการแล้ว

ที่มา : การสรุปผลงานวิจัย

ผนวก ค

1) ผลการดำเนินงานตามแผนงานวิจัยโครงการย่อยที่ 1

1.1 ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยเทียบกับผลสำเร็จ

ตารางที่ ผนวก ค 1 : ตารางแสดงผลการดำเนินงานโครงการวิจัยเทียบกับผลสำเร็จ

ลำดับ	OUT PUT	
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ %
1	ประชุมคณะผู้วิจัย	100
2	วิเคราะห์เอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	100
3	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการสรรหาชุมชนต้นแบบการวิจัย	100
4	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงาน องค์การสนับสนุนโครงการ	100
5	กิจกรรมการบริหารโครงการ สร้างแผนกิจกรรมย่อยในชุมชน	100
6	กิจกรรมการประชุมกลุ่มองค์ความรู้ประจำหมู่บ้านและการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน	100
7	กิจกรรมการเก็บข้อมูลผลงานทางสถาปัตยกรรมในหมู่บ้านต้นแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่อาคารเป้าหมาย	100
8	รายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน	100
9	กิจกรรมการวิเคราะห์องค์ความรู้ชุมชน	100
10	กิจกรรมทิศทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	100
11	กิจกรรมสรุปผลและประเมินผลโครงการ	100
12	การเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์	100

ที่มา : จากการรายงานผลการดำเนินงานวิจัย

1.2 ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยเปรียบเทียบกับผลที่คาดว่าจะได้รับ

ตารางที่ 2 : ตารางแสดงผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยเทียบกับผลสำเร็จ

ลำดับ	OUT PUT		ผลการดำเนินการ		รายละเอียด
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	บรรลุ	ไม่บรรลุ	หมายเหตุ
1	ประชุมคณะผู้วิจัย	1.1) แผนการดำเนินงาน	✓		ดำเนินการแล้ว
		1.2) การติดตามความก้าวหน้าในแต่ละช่วงเวลา	✓		ดำเนินการแล้ว
2	วิเคราะห์เอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2.1) ข้อมูลสนับสนุนงานวิจัยเบื้องต้นด้านสถาปัตยกรรมในพื้นที่ 4 จังหวัด	✓		ดำเนินการแล้ว
3	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการสรรหาชุมชนต้นแบบการวิจัย	3.1) ได้กลุ่มชุมชน อาคาร ที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และจะดำเนินการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมไทใหญ่ และไทลื้อ	✓		ดำเนินการแล้ว
		3.2 ได้ข้อมูลจากการสำรวจชุมชนและอาคารเบื้องต้นเพื่อดำเนินการคัดเลือกหาชุมชนที่มีสที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น และมีศักยภาพที่จะสามารถศึกษาและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้	✓		ดำเนินการแล้ว
4	กิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงาน องค์กร สนับสนุนโครงการ	4.1 ได้เอกสารสรุปกรอบความร่วมมือและแนวทางในการร่วมมือในการศึกษาวิจัย โดยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐในพื้นที่	✓		ดำเนินการแล้ว

ลำดับ	OUT PUT		ผลการดำเนินการ		รายละเอียด
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	บรรลุ	ไม่บรรลุ	หมายเหตุ
5	กิจกรรมการบริหารโครงการ สร้างแผนกิจกรรมย่อยในชุมชน	5.1 ได้เอกสารสรุปแผนการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมโดยการมีส่วนร่วม	✓		ดำเนินการแล้ว
6	กิจกรรมการประชุมกลุ่มองค์ความรู้ประจำหมู่บ้าน และการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน	1.1 ได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ 1.2 ได้ข้อมูล ความสำคัญ จุดเด่นทางสถาปัตยกรรมและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาพื้นถิ่น 1.3 จุดเด่นของสถาปัตยกรรมที่ชุมชนภาคภูมิใจ 1.4 เรื่องราว ประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อชุมชน 1.5 ได้สร้างการอนุรักษ์ การถ่ายทอดการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมโดยสรุปเป็นเอกสารสรุปกิจกรรม	✓		ดำเนินการแล้ว
7	กิจกรรมการเก็บข้อมูลผลงานทางสถาปัตยกรรมในหมู่บ้านต้นแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่อาคารเป้าหมาย	ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการในพื้นที่อาคารเป้าหมาย	✓		ดำเนินการแล้ว
8	ส่งรายงานความก้าวหน้า 6 เดือนแรก	รายงานความก้าวหน้า 6 เดือนแรก	✓		ดำเนินการแล้ว

ที่มา : จากการรายงานผลการดำเนินงานวิจัย